BIBLIOTECA POLIROM

ACTUAL

Scriitori contemporani, voci şi tendinţe noi
în literatura universală de azi.

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Andreï Makine, *L'archipel d'une autre vie*

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

MAKINE, ANDREÏ

Arhipelagul altei vieţi / Andreï Makine; trad. din lb. franceză de Daniel Nicolescu. – Iaşi: Polirom, 2017

ISBN: 978-973-46-6621-8

I. Nicolescu, Daniel (trad.)

821.133.1

Printed in ROMANIA

Andreï Makine

Arhipelagul altei vieți

roman

Traducere din limba franceză de Daniel Nicolescu

POLIROM
2017

Pentru Anne Granval
Pentru locotenentul Schreiber

I

În acel moment al tinereţii mele, verbul „a trăi" şi-a schimbat înţelesul. De-atunci avea să exprime soarta celor care izbutiseră să ajungă la Marea insulelor Şantar. Pentru toate celelalte feluri de manifestare în lumea noastră de-aici, avea să-mi fie de ajuns „a exista".

Mă îndepărtam de ţărm când un elicopter a destrămat somnolenţa ceţoasă a dimineţii. Singurul zbor săptămânal către micuţa aşezare Tugur, acest cotlon pierdut în Extremul Orient. Pasagerii au coborât, încărcaţi cu valize, papornițe, suluri de covoare... S-a produs o scurtă învălmăşeală între cei care tocmai coborâseră şi cei care se pregăteau să urce în aparatul de zbor. O femeie povestea cum fusese la cinematograf (un adevărat eveniment!), un bărbat înghesuia în ataşul motocicletei un pat pliant, o nou-venită, tremurând în hainele subţiri, cerea lămuriri localnicilor...

Am hotărât, înainte s-o pornesc la drum, să aştept ca toţi să plece. Şi-atunci l-am zărit pe acel individ, de-abia sosit.

Aşezat la poalele unei stânci, îşi controla calabalâcul ale cărui curele fixau nişte schiuri vânătoreşti, foarte scurte şi late, învelite în *kamuss* – pielea tare

de pe picioarele renilor. Aici, zăpada îl putea înghiţi pe călător chiar în toiul verii. Pe călător... Bănuiam că nu va rămâne în sat şi nici nu-şi va continua zborul. Ţinta lui era altundeva.

Gândul acesta m-a legat de el, ca un secret împărtăşit. Zăream aceeaşi siluetă cenuşie a munţilor, soarele reflectat în cioburi de scoici, sloiul de gheaţă care sfida căldura de iulie... M-am simţit foarte apropiat de necunoscutul acela. Totuşi, misterul lui nu s-a lăsat pătruns – avea o identitate mai complexă decât cea a unui simplu vânător din taiga.

Elicopterul a hârâit, a împrăştiat o grămadă de ace de pin şi apoi şi-a luat zborul, ajungând repede o zgaibă deasupra mării.

Bărbatul s-a ridicat, şi-a pus povara în spate, a ţopăit ca să se echilibreze. Fără să bage de seamă că îl pândesc din scobitura unei dune...

Părăsind linia de coastă, atât de folositoare pe aceste meleaguri lipsite de drumuri, s-a dus spre pădure, încercând să se facă nevăzut cât mai repede.

I-am iscodit înaintarea – trosnetul câte unei ramuri, vreo tulpină culcată. Lăsa urme puţine.

Sosirea mea la Tugur, cu o săptămână înainte, părea să confirme judecăţile pe care le emiteau la vremea respectivă „sovietologii“ asupra Rusiei şi a comunismului său îmbătrânit, care se întâmpla în acelaşi timp cu propria noastră tinereţe.

La sfârșitul anului școlar, clasa noastră a fost împărțită în două și pe urmă a căzut vestea: întâiul grup va fi instruit pentru meseria de macaragiu, cel de-al doilea, pentru cea de geodez... La vârsta de paisprezece ani, vădeam înclinații felurite și, în ciuda nivelării vieții din orfelinat, se găseau printre noi supradotați și loaze, stahanoviști înrăiți și puturoși intratabili. Un ucaz al Partidului a netezit aceste diferențe. Din Siberia centrală, am fost trimiși trei mii de kilometri spre est, în Extremul Orient, acolo unde un șantier de ucenici avea nevoie de macaragii și de geodezi debutanți.

„Înregimentare totalitară, comentau sovietologii. Dictatura care neagă individualitatea umană." Da, fără îndoială... Atât doar că nu trăiam în teorie, ci în carnea sufletelor noastre, doldora de nepăsare și griji, de dor de dragoste și de speranțe rănite. Plecarea a coincis cu înseninarea cerului și cu învierea miresmelor din taiga. Refractari la doctrine, nu aveam decât o singură năzuință: să ne îmbătăm cu această primăvară nouă, cea mai strașnică din viață noastră – credeam noi.

Ucenicia a început la Nikolaevsk, pe malul stâng al Amurului, „la un ceas de Pacific", după cum fuseserăm informați, cu oarecare mândrie. N-am avut norocul să vedem oceanul, stăteam doar pe țărmurile estuarului.

Geodezia însemna pentru mine doar imaginea a doi bărbaţi, unul ţinând bara gradată, celălalt lipindu-şi ochiul de un aparat optic fixat pe un trepied. Stagiul nu a contribuit prea mult la îmbunătăţirea acestei sumare imagini. Nepăsători faţă de precizia vocabularului, profesorii noştri îşi numeau sculele „mărunţişuri", „chestii" sau, mai emfatic, „toate rahaturile astea". Această nelămurire didactică ne-a dat răgazul să explorăm portul şi să-i adulmecăm aerul marin – nespus de blând în comparaţie cu asprele efluvii continentale ale Siberiei.

După muncă, ni se întâmpla să-i vedem pe dascălii noştri într-o crâşmă sub cerul liber, în faţa docurilor. Într-o seară, i-am surprins într-o companie galantă: o femeie cu părul blond luminescent înfrumuseţa binomul pe care-l credeam de nezdruncinat. În mod vizibil, însă, ea tocmai îl năruise, fiindcă Lunganul şi Mititelul (cum li se spunea) se înfruntau. Două sticloanţe goale zăceau pe jos, lângă „mărunţişuri" şi trepied... Era o dispută de înalt nivel profesional: şi unul şi celălalt îşi lăudau isprăvile geodezice. Dacă e să te iei după ce ziceau, fiecare ar fi săvârşit „releveuri topografice" pretutindeni în Rusia. Se perindau situri din ce în ce mai improbabile: de la un palat al sporturilor la un port de nave militare, de la un stadion olimpic la o bază de lansare pentru rachete... Invitata îşi sorbea vinul, cu un zâmbet enigmatic. Iar noi, în sfârşit, deprindeam terminologia! În competiţia lor de

masculi întărâtați, pedagogii noştri pomeneau de goniometru, tahimetru, teodolit...

Unei femei i-ar fi venit greu să-i departajeze: Lunganul avea prestanță, în vreme ce Mititelul purta o vestă de piele, ceea ce îi conferea unui rus din vremea respectivă un adevărat statut monden.

— Eu o să lucrez cu japonezii, a spus Lunganul. Un releveu pentru un debarcader...

Cutezanța cu care mințea despre respectiva slujbă l-a scos pe Mititel din pepeni:

— Tu, cu japonezii? Habar n-ai de unde se ține un grafometru!

Ofensa era colosală. Lunganul s-a ridicat, și-a înşfăcat rivalul şi l-a lovit. Acesta a evitat căderea dar, lunecând pe o sticlă, a executat o bâțâială destul de lungă şi involuntar lubrică. Muşteriii s-au pus pe râs. Blonda dulcinee a rânjit. Mititelul s-a îmbujorat și situația a scăpat de sub control. A luat trepiedul dotat cu picheți de oțel şi, cu un urlet gutural, l-a proptit în pieptul Lunganului. Trosnetul coastelor rupte a fost urmat de un „Ah" al publicului şi apoi de tăcere. Lunganul a împins arma ce-i căzuse la picioare şi, cu o expresie gravă, și-a descheiat pufoaica, după care și-a strecurat mâna înlăuntrul ei. Ne-am ridicat să chitim mai bine ce fâşii de carne şi resturi de oase avea să scoată de-acolo... Mâna i-a reapărut: ținea un carnețel a cărui copertă de moleschin purta trei urme adânci de izbitură. Carnetul unde îşi nota rezultatele

noastre... Spectatorii s-au simţit uşor dezamăgiţi. Atunci, Lunganul a ridicat trepiedul, i-a crăcănat suporţii şi, cu un gest precis, a prins în cleştele lor gâtul duşmanului. Mititelul s-a prăbuşit, a încercat să slăbească apăsarea, s-a zbătut, s-a muiat. Un horcăit i-a împins în afară limba înnegrită de vin. Bărbaţii au ţâşnit răsturnându-şi scaunele, femeile au zbierat. Iar poama blondă a discordiei a şters-o, lăsând în urmă un nor dulceag de parfum şi străfulgerarea unei coapse prin crăpătura fustei de catifea. Labele greoaie ale docherilor desfăceau deja strânsoarea. Pe lângă bărbaţii aceia cu muşchi noduroşi şi tatuaţi, Lunganul avea aerul unui intelectual rafinat.

Ne-am petrecut seara refăcând firul încăierării. Râsete, ghionturi, cuvinte buruienoase ce o ţinteau pe ispititoarea blondă... Tot circul nostru părea cu totul nelalocul lui. Nu pentru că prăpădul pedagogic de la crâşmă ar fi putut să ne traumatizeze – eram deprinşi cu şocuri dintre cele mai neplăcute. Duelul acela grotesc avea însă şi-o latură ascunsă...

Noaptea, vecinul meu de dormitor (locuiam într-o fostă fabrică de năvoade pentru pescuit), un tip costeliv, pe care lumea nu dădea prea mulţi bani, a bufnit în plâns, cu capul afundat în pernă. Lacrimile lui, contravenind asprelor noastre coduri ale onoarei, ar fi putut să-i atragă dispreţul. Cu toate astea, nimeni n-a zis nici pâs. Aflasem că taică-său murise într-un lagăr, nu foarte departe de locul unde ne făceam stagiatura.

Spre deosebire de noi, care le scorneam părinților noștri dispăruți destine eroice, băiatul ăsta spunea adevărul: cum permafrostul împiedica îngroparea prizonierilor morți în timpul iernii, aceștia erau depozitați, ca niște bușteni cuprinși de îngheț, până la primele semne de încălzire... Așa că tatăl lui își așteptase mormântul de primăvară. „Rămăsese printre cei vii, te puteai duce la el să-l trezești“, își zisese probabil în copilărie tovarășul nostru... În noaptea asta, lacrimile îi fuseseră pricinuite de cafteala ridicolă dintre dascălii noștri – o viață stupidă, teatrală, cu pofte mereu ațâțate, și care îl nesocotea pe prizonierul adormit sub un giulgiu de gheață...

Mecanica lumii! Când se ciondăneau pentru o femeie, bărbații își etalau atuurile: talia atletică, poziția profesională, bancnotele cu chipul lui Lenin sau, la o adică, trepiedul ăla cu care puteai strivi gâtlejul unui rival.

Tocmai pricepusem această mașinărie rudimentară a existenței. Profesorii noștri o dezvăluiseră la scara lor modestă, aceea a unor bieți topografi, gata să facă orice doar ca să se culce cu o blondă oxigenată. Dar restul omenirii? Ei bine, același joc cu învinși și învingători. Lunganul și Mititelul nu aveau drept armă decât trepiedul. Ceilalți dispuneau de tunuri, de averi, de putere... De lagăre!

Totul gravita prin urmare în jurul unei atrăgătoare coapse femeiești – comedia universală a rivalităților,

a ispitelor, a duşmăniilor mute şi minciunilor spontane. Iar clipa aceea de relaxare, într-o crâşmă, pe malul fluviului Amur... Şi copilul acela bocindu-şi tatăl, un tată pe care nu izbutise să-l scoată din înţepenirea sloiurilor.

Asta a fost adevărata mea lecţie de geodezie.

A doua zi îmi pierise cheful să înving. Cei mai dârji din grupul nostru au câştigat privilegiul de a-şi urma stagiul la Nikolaevsk, alţii au fost împrăştiaţi prin aşezările din jur. M-am trezit că sunt singurul care trebuie să meargă la Tugur, destinația cea mai puţin apreciată de pe listă.

Dascălii noştri nu mai manifestau nici o ostilitate reciprocă. Se împăcaseră vitejeşte, cu siguranță, în faţa unei ultime sticle... Lunganul ne-a citit numele de familie din carnețelul său găurit și, neluând în seamă caraghioslâcul situaţiei, ne-a povățuit să ungem picheţii trepiedului cu antioxidant.

Aflat la două ore de zbor cu elicopterul, Tugur mă ducea cu gândul la un vast litoral pustiu, deschis spre un univers grandios – valurile nesfârșite ale Pacificului. La vârsta noastră, toți visam la fabuloasele Mirovia[1] și Panthalassa.

La sosire, cum nu venise nimeni să m-aștepte, m-am repezit pe țărm. Se crăpa de ziuă și, neputând să-mi cred ochilor, am alergat printre dune, în căutarea nemărginirii sperate, a vertijului oceanic..

Tugur se afla, de fapt, în fundătura unui golf împrejmuit de înălțimi muntoase și care se deschidea, după cum aveam să aflu mai târziu, spre o modestă mare interioară, despărțită de un mărunt arhipelag de Marea Ohotsk, ea însăși izolată de Pacific.

Priveliștea era nespus de frumoasă: plaje de nisip, gurile mai multor râuri, oglinzile unor lacuri... Dar nici urmă de Mirovia în zare!

---

1. Mirovia (din cuvântul rus *mirovoi*, „global") desemnează oceanul mondial ipotetic care înconjura supercontinentul Rodinia, în decursul erei neoproterozoice. În decursul paleozoicului, s-a transformat în alt ocean planetar, numit Panthalassa (literalmente „toate mările", în greacă), care înconjura Pangeea (n.tr.).

Satul, cu vreo sută de locuitori, putea să se descurce fără un stagiar. Echipa de geodezi de care urma să mă lipsesc fusese reținută la Nikolaevsk, orașul pe care tocmai îl părăsisem... M-au instalat într-o baracă pe jumătate ocupată de o fierărie, mi-au arătat o cantină pescărească și m-au lăsat de capul meu.

Cea dintâi explorare m-a dus spre Capul Întorsurii, de unde speram să pot în sfârșit admira oceanul cel adevărat. Odată ajuns însă, am zărit următorul promontoriu – și din nou marea încopciată în golfuri, punctată de insulițe... Finitul ascunzând infinitul.

La o săptămână de la sosire, am vrut să scap de această iluzie marină și să revăd taigaua, universul de care, din copilărie încoace, mă simțeam apropiat. Am luat în rucsac niște pește uscat, o brichetă ca pe vremuri, al cărei fitil de iască nu se temea de vânt, o toporișcă împrumutată de la fierar. Îmi mai dăduse și o haină veche de molton, cu pete de vaselină.

În clipa când părăseam coasta, liniștea a fost străpunsă de huruitul unui elicopter. Un minut mai târziu, i-am văzut pe pasagerii dinăuntru agitându-se printre bagaje. Și, lângă o stâncă, pe călătorul care aștepta să poată pleca fără să fie văzut.

Nu-l deosebea nimic de locuitorii din Tugur, cu excepția, poate, a pelerinei cu glugă din piele lucioasă. Fața lui arsă de vânt era cea a unui nomad; aici însă, între mare și păduri, nimeni nu era sedentar.

Cu toate astea, părea străin de mecanica umană pe care o înțelesesem grație gâlcevii dintre profesorii noștri: joc al dorințelor, competiție a orgoliilor, comedie a posturilor – tot ceea ce credem că reprezintă viața. Ciudățenia lui te ducea cu gândul la un alt fel de curgere a timpului, părea că șterge numele obișnuite ale ființelor și lucrurilor...

O astfel de absență a vorbelor m-a îngrijorat, așa că m-am grăbit să aflu ce e cu el. Să fi fost braconier? Sau vreunul dintre căutătorii clandestini de aur pe care-i întâlneai pe făgașurile taigalei? Sălbăticiți de singurătate, amușinând un pericol în cel mai mărunt semn al unei prezențe omenești, își urmăreau preascumpul miraj: să strângă o grămadă de pepite, să părăsească acel infern de gheață, să se stabilească pe țărmul Mării Negre, să facă dragoste cu toate femeile bronzate de-acolo, cu demonii aceia femeiești care-i bântuiseră ani la rând...

Elicopterul a despicat bruma, a decolat, a dispărut. Cei sosiți, încărcați cu bagaje, s-au îndreptat către izbele din Tugur. O frântură din conversația lor a ajuns până la mine: o tânără, de-abia venită, originară din Odesa, le povestea cum călătorise. Bărbatul așezat pe stâncă gândea probabil ca mine: „Odesa, Marea Neagră... La zece mii de kilometri de-aici..."

S-a ridicat, și-a ridicat catrafusele și a luat-o din loc. Eu, pe urmele lui, simțeam că nu-mi mai e cu desăvârșire necunoscut.

„Să mergi“ prin taiga e doar un fel de-a spune. De fapt, trebuie să te mişti cu zvelteţea unui înotător. Cel care ar dori să se năpustească, să rupă, să forţeze o cale de trecere osteneşte degrabă, îşi trădează prezenţa şi ajunge să urască valurile de crengi, de tufe, de mărăcini care se năpustesc asupra lui.

Omul cu glugă ştia asta. Se înclina ca să treacă de hăţişurile de molizi tineri, acolo unde altul în locul lui s-ar fi apucat să dea la o parte rămurişul încâlcit, pierzând de trei ori mai mult timp... Îl vedeam înaintând în balans, cu paşi săltaţi (mă ducea cu gândul la un echer de topograf), singurul mijloc de a străbate o sihlă de cedri, acele „păduri turtite“, de fapt nişte pini pitici, un desiş de nepătruns, cu capcane la tot pasul. Un loc periculos – pentru că urşilor le plac seminţele acestor arbori pipernicţi.

În faţa unui râu, măsura dintr-o privire nivelul apei, evita partea lăptoasă a curentului (cu un fund argilos, deci unde aluneca mai uşor), făcând un ocol către un vad de galeţi...

Remarcam cu încântare aceste detalii – dovadă că experienţa mea rămânea valabilă şi în pădurile din Extremul Orient. Câteva plante neobişnuite, reliefuri modelate diferit, dar aceleaşi urme de jivine, aceleaşi semne vestind schimbările de sol... Acelaşi dialect forestier, nuanţat de vecinătatea litoralului. La un moment dat, m-a înspăimântat următoarea imagine: un păianjen gigant, cu picioare lungi cât mâinile mele,

s-a ivit dintre licheni! Când m-am apropiat, am descoperit rămășițele unui crab dolofan din Marea Ohotsk, devenit festin pentru cine știe ce răpitoare.

Osteneala ritma domoalele înșiruiri de ceruri și frunzișuri care se desfășurau în fața mea – în fața noastră, pentru că pașii ni se armonizau, ghiceam pornirile vagabondului către escalade, dar și plăcerea cu care se descotorosea de povara din spate, pătrundea în undele apelor și-și spăla fața și gâtul acoperite cu polen de pin.

Aveam remușcări că-l spionez în acest chip, că îi violez un moment de taină al vieții. S-ar fi cuvenit să mă duc la el? Să-i cer iertare pentru această pândă? Tinerescul meu spirit de aventură s-a împotrivit: nu, aveam să-l urmăresc, să-i descopăr ascunzișul, să pun mâna pe aurul lui! Ca să-mi ofer... Ce anume, la urma urmelor? Îmi aminteam de conducătorii noștri de stagiu, Lunganul și Mititelul: întruchipau ideea unei izbânzi sigure. O Toyota de ocazie pe care o puteai dobândi, într-un port, cu prețul câtorva ani de trudă, o sticlă de porto din Azerbaidjan, pe care să o savurezi în compania unei blonde înveșmântate în catifea.

Necunoscutul își isprăvise prânzul și, nemișcat, privea curentul care răscolea prelungi cascade de soare. De fapt, nu-mi doream decât asta: să fiu în locul lui, să trăiesc această liniște, să înțeleg, fără cuvinte, sensul așteptării mele de-aici și de-acum.

Omul s-a ridicat în capul oaselor, şi-a luat raniţa şi a apoi a rămas nemişcat, de parcă ar fi vrut să-mi repete ceea ce tocmai pricepusem: fericirea absolută de a trăi această clipă.

Spre mijlocul după-amiezii, o burniţă a întunecat tufăria. Mergând de-a lungul unei vâlcele mlăştinoase, recunoşteam că, în absenţa „călăuzei" mele, aş fi găsit cu greu drumul.

La ieşirea din smârc, l-am pierdut din ochi! Nici un trosnet, nici o ramură care, vălurindu-se, să-i vestească mersul. A trebuit să fac cale-ntoarsă, ca să-i descopăr urmele, nişte amprente foarte adânci, din pricina poverii din spate.

Această rătăcire m-a cufundat în nelinişte. Mai ales că străbăteam un desiş de pini pitici. Amintire din copilărie: la cules de fructe, fără griji, într-o pădure aidoma şi, dintr-o dată, vedenia unui gorgan care se ridică... O ursoaică! Un şfichiuit de crăci, vederea noastră împăienjenită de spaimă, fuga în salturi – instinctiv, imitam căprioarele care ştiu să se despiedice din plasa sihlei. Câinele nostru dă buzna (unde ţi-era flerul, nărodule?), lătratul lui o paralizează pe ursoaică, chitită mai degrabă să-şi apere puii decât să-i înfulece pe fugari.

Gluga bărbatului s-a arătat din nou, prea aproape; părea că nu mai înaintează. M-am oprit locului, ca să păstrez distanţa. De fapt, poate că se uşura.

Deodată, aerul a părut mai vâscos, vestind o amenințare. Mă pândea o jivină! Îndărătul zadelor? Sau acolo, în mărăciniş? Mă sprijinisem deja cu spatele de un trunchi, cu toporişca pregătită. Un urs ar fi mormăit, ar fi facut zgomot... Lupi? Atacă mai degrabă la loc deschis. Iar în iulie sunt prea sătui. Gândurile astea fulgerătoare nu mă împiedicau să cercetez toate cotloanele şi să stau cu urechea ciulită la cea mai măruntă foșnitură. Nu, nimic suspect. Cu toate astea, mă simțeam pândit!

Aerul s-a subțiat, dizolvând pericolul. În depărtare, omul cu glugă înainta pe un povârniș. Un răgaz de slăbiciune m-a făcut să-mi închipui că, în cazul unui atac, m-ar fi apărat cu siguranță.

Spre seară, cerul s-a luminat, răspândind o aureală transparentă peste taigaua înnegrită de burniță. Îmi ziceam că necunoscutul va ajunge curând la locul său de adăpost şi că-şi va încropi un bivuac...

S-a suit pe un grui încoronat cu o grămadă de bolovani şi, oprindu-se din mers, a contemplat în zare ceva ce eu nu puteam vedea de jos. Am crezut că-i întrevăd un surâs pe chip. Soarele în declin îi făcea silueta să capete o ireală intensitate. Era singur în tot universul...

Mă pregăteam să-l urmez pe celălalt versant al colinei, dar a revenit înapoi, în pădure, trecând pe

lângă mine fără să mă observe. Era probabil ameţit de strălucirea luminii din vârf.

Coborând spre râul al cărui curs îl urmam de ore bune, s-a hotărât să facă popas. Ca să fiu sigur, am aşteptat să aprindă focul. Flăcările au ţâşnit, am devenit invizibil – n-avea să mai vadă decât dansul lor în întunecime.

M-am îndepărtat, urmând cotul format de curent, am adunat surcele duse de apă şi uscate de soare şi am aprins două focuri: unul avea să ardă toată noaptea, celălalt, mai mărunt, avea să zvânte pământul. Tăciunii, striviţi bine în picioare, acoperiţi cu nisip şi apoi cu ramuri de brad, aveau să păstreze mult timp căldura... M-am întins pe acest culcuş cald şi am adormit degrabă.

În curând am simţit nevoia să mai pun vreascuri. M-am cufundat din nou în somn, un somn potrivit de cât dura vâlvătaia.

După ceva vreme, m-am trezit şi am constatat că focul încă ardea, voios. Prea voios! M-am ridicat într-un cot, m-am uitat la ceas. De la precedenta trezire, dormisem mai bine de o oră. Iar pălălaia nu se stinsese. Cu neputinţă! Am încercat să cuget...

Deodată, în spatele meu, am surprins o altă sursă de lumină!

M-am răsucit şi ceea ce mi-a fost dat să văd m-a înlemnit. La zece metri de locul popasului meu, un foc, mai discret, pâlpâia roşiatic, fără strălucire. Un

bărbat șezând pe un trunchi împotmolit în nisip se afla cu spatele la mine. Capul vârât în glugă era aplecat spre jăratec. Stătea nemișcat. Adormise?

A trecut un minut prelung, fără să respir. Știam pe unde să fug – un salt spre râu, apoi goana de-a lungul pâlcului de arini și, din trei pași, cufundarea în adâncul negru al taigalei.

Mi-am apucat rucsacul, mi-am întins trupul ca un arc, m-am desprins de sol, m-am avântat...

Patru pași mai încolo am căzut lat, cu piciorul drept înțepenit. Flăcările luminau îndeajuns cât să văd cum în jurul gleznei mi se strânsese un laț. Celălalt capăt al sforii era priponit de trunchiul copacului pe care ședea necunoscutul.

Domol, cu un oftat undeva între căscat și ciudă, bărbatul s-a ridicat și, venind spre focul meu, a scos din el un tăciune.

S-a proțăpit deasupra mea și am putut să-i văd, la cingătoare, un pumnal în teacă de piele. Fără vreo vorbă, și-a apropiat facla de capul meu. Crezând că era pe cale să-mi ardă ochii, am strâns puternic din pleoape. A tușit ușor, cu aerul că își spune: Exact ce credeam.

Întorcându-se spre propriul foc, zvârli în el tăciunele, se așeză, își luă privirile de la mine. Prea preocupat să prevăd ce avea să se întâmple, n-am îndrăznit să mă ridic. Avea să mă lase să plec, acceptând riscul că va fi denunțat? Ce-avea oare de ascuns? O evadare?

Aurul din teşcherea? Vreo crimă? Poveştile tinereţilor noastre erau doldora de astfel de tâlhari care, surprinşi pe cărările lor de taină, nu ezitau să scape de câte un curios... Mi-am îndoit piciorul şi m-am pus să lupt cu nodul laţului.

Bărbatul fluieră scurt, prinse funia şi trase. Vocea îi era stăpânită:

— Scoate-ţi chestia aia şi hai încoa!

M-am grăbit să-i dau ascultare, am rupt furios cânepa, m-am eliberat, m-am apropiat de el. Cu un clătinat al capului, mi-a făcut semn spre o legătură de vreascuri de cealaltă parte a focului.

— Şezi... Povesteşte-mi!

Cinci minute mai târziu, credeam că i-am spus totul: plecarea noastră de la orfelinat, stagiatura, încăierarea dintre geodezi, Tugur... Ba i-am mărturisit şi intenţia mea de a-i fura aurul.

A mormăit:

— Straşnic plan, tinere. Dar asta e... capul plecat sabia nu-l taie.

În timp ce aşeza pe jar un ceainic murdar tot de funingine, a adăugat:

— Uite, ăsta-i aur, bei o ceaşcă şi-apoi rezişti cincizeci de kilometri de mers. Cât despre şmecherii care-şi scutură ciurul pe şest, să ştii că-şi dosesc pepitele cu grijă. Aşază în faţa ascunzătorii câte-o cursă de urşi. Dacă-i umfli sacul, haţ, te trezeşti cu piciorul prins

în menghină, nu-ți rămâne decât să aștepți fiara să vină să te sfâșie.

Respectând ceremonialul ceaiului, se întrerupse, chiar dacă nu beam decât o fiertură de măceșe și de muguri de conifere. Îl cercetam pe furiș: trăsături simple, oneste, o cicatrice lungă la gât și petele alea de pe obraz, urme ale unor vechi degerături, cu siguranță. Faptul că era deprins cu taigaua nu-i explica ciudățenia. Altele erau semnele care-l trădau: o mimică prea subtilă pentru șirul de emoții pe care le avea de exprimat un om de teapa lui, vorbirea butucănoasă, dar modulată de o intonație meditativă, melancolică...

Mă gândeam la toate astea văzându-l cum pleacă să aducă apă. Absența lui a născut un gol tulburător. Aș fi putut lesne s-o șterg! Totuși faptul că am ales să rămân avea să schimbe înțelesul a tot ce știam despre viață.

S-a întors, a așezat ceainicul printre cărbuni. M-a privit de parcă nu mă cunoștea. În mod limpede, cazul meu era închis: a doua zi avea să-și urmeze drumul, în vreme ce eu, precum un copil prins asupra faptei dar iertat, aveam să mă întorc la Tugur...

Vazându-mi aerul ofensat, a forțat un ton amical:

— Cu școala cum îți merge? Îmi ziceai că te afli într-o „instituție specializată". Cam care-i specializarea? Să iscodești necunoscuți în plină taiga, așa-i?

Mândru că reluasem dialogul între bărbați, i-am explicat următorul detaliu: toți copiii din orfelinatul

nostru aveau părinţi dispăruţi în lagăre. Ne strânseseră laolaltă ca să nu contaminăm şcolile obişnuite, unde am fi dat în vileag soarta deţinuţilor. Adunaţi într-un singur loc, nu prea aveam mare brânză să ne povestim. Trasee asemănătoare şi, de aceea, banale. Părinţi decedaţi în circumstanţe lipsite de glorie – striviţi sub buştenii descărcaţi dintr-un tractor, bătuţi mortal de alţi deţinuţi, ucişi de vreun paznic sau morţi de extenuare şi de boli...

— Mai vrei ceai?

Vocea îi vădea o insistenţă ciudată. Căuta oare să mă fac să ocolesc un subiect dureros? Simţindu-l stânjenit, mi-am scurtat istorisirea:

— E un internat ca oricare altul, atât doar că, ce să-i faci, suntem toţi odrasle de...

— De pârnăiaşi... spuse el cu o bruscheţe muşcătoare.

I-am răspuns, subliniind fiecare silabă:

— ...de prizonieri.

Era una dintre regulile sacre ale cercului în care trăiam: puteam să ne umplem de măscări unul pe altul, dar nimeni n-avea dreptul să jignească memoria vreunuia dintre părinţii noştri.

— Da, prizonieri, asta am vrut să spun... Haide, vino să mâncăm nişte taimen! Somonul e plevuşcă pe lângă el...

Gesturile i se făcură deodată mai libere, ba chiar exagerat de libere. Nu văzusem niciodată un adult în halul ăsta de stingherit.

Am mâncat nişte fâşii de carne lungi şi fragede, cu miros de fum şi de ienupăr.

— Regele peştilor!

Exclamaţia nu se potrivea neam cu privirea lui chinuită. Am crezut că l-am plictisit cu poveştile mele despre lagăre aşa că, schimbând subiectul, l-am întrebat cu un aer surprins:

— Dar, de fapt... când v-aţi dat seama că vă urmăresc?

S-a prins în joc, ca un vântură-lume hârşit ce era.

— Când? Păi, chiar de la plecare. E-o şmecherie la mijloc: intri în pădure, faci zece paşi şi, în spatele unui brad, te-ntorci şi vezi dacă eşti urmărit. Dup-aia e prea des hăţişul ca să-ți mai dai seama...

Conversaţia noastră ascundea un lucru care mi se părea din ce în ce mai clar: viaţa mea în acel „orfelinat specializat" nu era banală decât în virtutea obişnuinţei. Ca să păcălim suferinţa, ţesuserăm un paravan de legende care îi preamăreau pe părinţii noştri trecuţi pe lumea cealaltă. Omul cu glugă îl destrămase.

Probabil că era conştient de asta, fiindcă frământarea lui însemna mult mai mult decât milă faţă de „copiii pârnăiaşilor". Ghiceam că, într-un fel tainic, vagabondul ne semăna...

L-am întrebat mecanic:

— Ce jivină a fost aia care m-a pândit după-amiază? Vreun lup rătăcit de haită...

Mi-a răspuns, mimând fără convingere însufleţirea din poveştile vânătoreşti:

— Nu. Venisem să văd dacă urmăritorul meu e periculos. Cu haina aia umflată, păreai mai în vârstă.

— Dar vă vedeam gluga undeva pe sus!

— Gluga mea e detaşabilă. O agăţasem de-o cracă şi mă dusesem să văd ce faci. Eu sunt lupul fără haită...

Am surâs amândoi, nu atât de formulă, cât de faptul că începuserăm să ne înţelegem. Vocea bărbatului şi-a recăpătat timbrul aşezat:

— Prin urmare, ce vârstă aveai când... ţi-au plecat părinţii?

Am izbutit să-mi înăbuş durerea din cuvinte.

— Mi s-a spus că taică-meu fusese arestat cu câteva luni înainte să mă nasc. Iar maică-mea m-a adus pe lume în lagăr... Aveau o maternitate pentru nou-născuţi. Apoi... după doi ani, a murit.

Prevedeam că are să-mi pună întrebarea de a cărei durere reuşisem mereu să scap. Îmi scormoneam mintea după o eschivă. Să-l întreb cum se cheamă râul care clipocea în noapte? Sau să-l descos în legătură cu ţinta călătoriei sale?

Cuvintele i s-au legat anevoie:

— Prin urmare, nu ţi-ai cunoscut mama?

— Ba da, cred că am zărit-o... O dată.

Încremenisem, cu privirea ţintă la ceainicul care, din mijlocul jarului, zvârlea un fuior de aburi. O imagine, dosită cu grijă, m-a năucit: un prunc culcat în pătuţ, o femeie care se apropie, îl sărută şi el, fără s-o simtă în întuneric, e copleşit de tandreţea ei, femeia

pleacă și, înainte ca ușa să se închidă după ea, îi vede obrajii brăzdați de lacrimi și buzele murmurând vorbe a căror melodie încă o mai întâlnește prin somn...

O luptă împietrită împotriva unui hohot de plâns îmi sfâșia pieptul. Dacă bărbatul mi-ar fi vorbit, n-aș fi putut să mai țin în mine această explozie de amărăciune. El, însă, s-a ridicat, a luat ceainicul și s-a adâncit în noapte.

Când s-a întors, după un sfert de ceas, focul era aproape stins. Îmi recăpătasem suflul și mă simțeam ciudat de îmbătrânit. Această clipă din copilărie părea să cuprindă în sine întreaga dragoste și tot răul pe care urma să le întâlnesc de-a lungul întregii mele vieți.

Bărbatul a umplut ceainicul cu un amestec de plante, s-a așezat în fața mea, pe trunchiul copacului de care era legată funia cu care mă capturase. A desfăcut-o, a înfășurat-o, a pus-o în raniță... Și s-a apucat să-mi vorbească încet, răscolind jăratecul:

— Era pe vremea lui Stalin, încă nu te născuseși. Eu... mă rog, individul ăla care se numea Pavel... Pavel Garțev... a crezut într-o bună zi că poate să trăiască precum ceilalți oameni...

Șovăielnic la început, ca și cum ar fi trebuit să-și însușească din nou identitatea unui anume Pavel Garțev, și-a reluat povestea, evocând acest fost „eu“, mai plauzibil pentru alții decât pentru sine:

— Planeta ar fi putut să dispară în anii aceia. 1949, 1950... Războiul din Coreea. Americanii erau gata să provoace o nouă Hiroshima bombardând China maoistă, aliata noastră. Dar a sosit la timp mesajul că Rusia se dotase cu propria bombă. Testele depăşiseră aşteptările, pârjolind kilometri pătraţi de deşert, construcţii din beton, vite aduse special ca să sporească valoarea experimentului şi chiar, se spunea, câțiva deţinuți condamnaţi la moarte. Nu lăsase în urmă decât o oglindă de nisip topit. Avioanele de recunoaştere se reflectau în ea ca într-un lac. De altfel, cei care le pilotau mureau două zile mai târziu, într-atât de monstruos era nivelul radiaţiilor. Pe vremea aceea, nu ştiam nimic despre pregătirile respective. Însă acea simulare a celui de-al Treilea Război Mondial avea să-mi schimbe viața...

Tăcu, îşi încruntă sprâncenele, dădu din cap, ca să-şi făurească, parcă, o cale de trecere prin desişul anilor. Vocea lui prinse culoarea unei melancolii ironice, pe care începusem s-o recunosc.

— Într-o seară, m-am întors acasă într-un moment nepotrivit... Stai aşa, se cuvine să-ncep cu începutul, de fapt.

II

— Da, în seara aceea m-am întors acasă într-un moment nepotrivit...

Bărbatul tăcu, drămuind cuvintele care m-ar fi putut face, adolescent cum eram, să-i pricep cât mai bine destinul.

— În acel iunie 1952, aveam douăzeci și șapte de ani și mă pregăteam să mă căsătoresc cu o tânără abia ajunsă la vârsta majoratului. Sveta... Trăiam cu certitudinea unei fericiri în sfârșit posibile, ca o iluzie de care te agăți după o lungă perioadă neagră... Moartea părinților mei – petrecută cu douăzeci de ani înainte – nu avusese legătură cu represiunile staliniste. Tatăl meu conducea construirea unei centrale hidroelectrice al cărei lac de acumulare avea să inunde zeci de sate. Un localnic a pătruns pe șantier și a detonat depozitul de dinamită. Barajul s-a rupt, distrugând biroul unde lucrau părinții mei...

Unchiul meu m-a dus în locul unde se întâmplase totul. Înecul alor mei mi se părea de neînțeles: mama și tata cuprinși de un curent mocirlos și duși într-un hău negru. Imaginea asta mi s-a pus ca un nod în gât, până în pragul asfixiei.

Sub resturile de ciment am descoperit o păpușă de cârpe, figurina pe care o zărisem adesea în mâinile

micuței Sima, fata unui lucrător de la terasament. Primul meu fior de iubire copilărească... Vederea acelui ghemotoc zdrențuit de cârpă mi-a arătat senzația de fragilitate a propriului meu corp. Păpușa s-a împlântat în mine – ca o replică a îngerului păzitor care avea de-acum încolo să mă îndemne la prudență, compromis, resemnare.

Privirile compătimitoare ale celorlalți îmi ofereau, la început, o apăsătoare dar valorizantă identitate: eu, Pavel Garțev, victimă a dușmanilor socialismului, aproape un erou, un simbol.

Într-o seară, am surprins o conversație între unchiul și mătușa mea, la care locuiam: „dușmanul socialismului" care dinamitase barajul era, de fapt, un soț încornorat. Taică-meu și-o luase ca ibovnică pe nevasta acelui tehnician. Omul se răzbunase, subestimând puterea deflagrației. Avusese doar intenția să producă niște stricăciuni, astfel ca tatăl meu să fie acuzat de neglijență și apoi mutat...

Dezvăluirea a distrus imaginea de victimă pe care mi-o făurisem. Viața era mult mai sinuoasă. Măștile ei se schimonoseau, își schimbau personajul, o dramă revoluționară se preschimba într-o farsă de amantlâc. Eram odrasla unor comuniști convinși, răpuși de lovitura unui terorist? Sau feciorul unui afemeiat pedepsit aspru?

În lumea asta confuză, se deslușea o singură constantă: ura. Care putea să fie rodul poftelor, fricii sau a ideilor aparent nobile, dar, în mod ciudat, ucigașe.

În 1937, în ziua celei de-a douăzecea aniversări a Revoluţiei, şantierul de la baraj a fost redeschis. La scurtă vreme, noul şef de lucrări avea să fie arestat pentru „fapte de sabotaj antisovietic". Eram deja în stare să fac un bilanţ: dacă un soţ gelos nu i-ar fi omorât, părinţii mei ar fi fost întemniţaţi alături de miile de responsabili acuzaţi de risipă, de sabotaj, de spionaj... Şi-atunci, ca urmaş al acestor trădători de ţară, aş fi zăcut într-o colonie de reeducare.

„Păpuşa de cârpe" zvâcnea în mine: cruzimea frivolă a acestor jocuri de măşti nu semăna cu ceea ce eram învăţaţi la şcoală sau cu ceea ce aveam să învăţ mai târziu, la universitate.

Dată fiind categoria mea de vârstă, am fost chemat sub steag de-abia în 1943, fiind distribuit în redacţia unui ziar militar. Nu era deloc o fugă de front – corespondenţii de război înaintau până în mijlocul combatanţilor. Tifos, răni, nopţi petrecute sub zăpadă – le încercasem din plin, ba chiar păstrasem, drept amintire, urma asta lăsată de un aruncător de flăcări: o pată de piele arsă pe gât. Cicatricea te ducea cu gândul la un păianjen sătul de sânge.

Mai exista şi o altă sechelă, nevăzută de data asta, care-mi însemnase memoria: un oraş pe ţărmul Balticii, nişte infanterişti pe care-i însoţeam pentru un reportaj, nişte case distruse de bombe şi, pe o uliţă, vreo zece trupuri de femeie pe care soldaţii le călcau în picioare fugind, pentru că, în plin schimb de focuri,

ne lipsea timpul să ridicăm cadavrele... Dintre toate masacrele pe care le-am văzut, acesta avea să mă urmărească necruțător, fără odihnă, pentru că strivisem în picioare nişte chipuri femeieşti...

O dată sfârşit războiul, m-am întors la Leningrad şi, după studiile universitare, am început o teză de licență privind „concepția marxist-leninistă asupra legitimității violenței revoluționare"... Era un studiu pe care îl făceam mânat de un interes cât se poate de personal: doream să pricep ce se află îndărătul jocurilor, deopotrivă brutale şi hazlii, ale istoriei. Viața şi moartea părinților mei, în ultimă instanță.

Întâlnind-o pe Sveta, am avut în sfârşit sentimentul că mă întorc la minunata rutină a păcii. Provenea dintr-o aşezare aflată la două sute de kilometri de Leningrad, lucra într-o bibliotecă şi, seara, urma nişte cursuri de contabilitate.

Avusesem deja mai multe relații – moartea a milioane de soldați făcea din fiecare bărbat o marfă rară pentru femeile singure. Jenându-mă să profit de acest privilegiu echivoc, îmi găseam scuze: aş fi putut să nu scap de masacru, iar „păianjenul" de la gât îmi stătea mărturie de netăgăduit!

Sveta a alungat aceste gânduri care nu-mi dădeau pace. Mă iubea aşa cum eram, iar eu, pentru întâia dată, eram surprins că pot aprecia la o femeie chiar şi stângăciile şi neglijențele, da, un ceainic uitat pe

foc, o cheie pierdută... Cum de izbutea să învețe contabilitatea, deși avea aerul că plutește prin nori?

Dimpotrivă, iubirea pe care i-o purtam era încă și mai aprinsă de aiurelile astea: aveam să ticluiesc un cer numai al nostru, da, exact, niște nori printre care să poată pluti.

Eram atât de convins de năzuințele mele, încât ideea de a i le explica nu mi s-a părut de lepădat. Când mă asculta vorbind despre Cromwell sau despre războaiele din Vendée, se încrunta, iar expresia asta de fetiță studioasă mă îmboldea să-i acopăr cu sărutări ridurile meditative de pe frunte. Îmi curmam expunerea, o trăgeam spre mine, descoperindu-i încă o dată trupul cam stângaci, dar care părea să învețe mai repede decât mintea ei, care se împiedica de conceptul de „dictatură a proletariatului".

Sveta părea să nu-mi ia în seamă cicatricea, „păianjenul" din preajma carotidei. Iar dragostea noastră m-a făcut să uit străduța îngustă ticsită cu cadavre femeiești.

Într-o bună zi totuși, această viață nouă, atât de scumpă mie, s-a întors pe dos, scoțând la iveală o cu totul altă urzeală...

În apartamentul în care trăiau în comun șase familii și în care noi ocupam o cameră, baia era foarte solicitată. În dimineața aceea mă rădeam, încercând să nu-mi zdrelesc gâtul ars – ispravă însoțită de grimase

în timpul căreia lăsam uşa deschisă astfel încât ceilalţi, ciocănind, să nu-mi distragă atenţia. Nimeni n-a venit să mă deranjeze până când, deodată, în adâncul străvechii oglinzi, am surprins o căutătură. Nu fusesem niciodată privit cu atâta duşmănie! M-am întors, convins că voi înfrunta schimonoseala bătrânei vecine care ne învenina viaţa. Pe culoar, însă, dispărea un capot albastru, cel al Svetei...

Am şters oglinda, ca s-o descotorosesc parcă de acea imagine, m-am privit stăruitor – da, un „păianjen" pe gât, mai vizibil după bărbierit, şi pe care o femeie s-ar fi ferit să-l dezmierde cu buzele. Mă rog, o femeie care n-ar fi nutrit pentru mine vreun strop de tandreţe... O crestătură subţire sângera uşor pe marginea inflamată a cicatricei.

Nimic însă nu s-a schimbat între noi. Sveta mi se oferea cu aceeaşi neîndemânare adolescentină, numindu-mă, poznaş, printre şoapte, „pui de lup". Fără să mă străduiesc prea tare, reuşeam să rămân orb.

La o săptămână după ce surprinsesem acea privire în oglindă, am primit o convocare din partea comitetului militar orăşenesc: toţi rezerviştii aveau să urmeze, vreme de două zile, nişte pregătiri pentru mobilizare. Nu mă deranja să îmbrac uniforma şi să mă arăt în faţa Svetei sub înfăţişare de războinic. Instinctiv, speram să-mi fac gâtul pârlit mai acceptabil – unui soldat, asemenea răni i se par fireşti.

În garnizoana din preajma Leningradului, un colonel ne-a povestit despre luptele din Coreea, despre ameninţările imperialismului american la adresa păcii şi despre posibilitatea a cinci sau zece deflagraţii de tip Hiroshima – de astă dată asupra oraşelor noastre din Extremul Orient...

Dornic s-o revăd cât mai grabnic pe Sveta, am obţinut autorizaţia de întoarcere fără să mai aştept camioanele care trebuiau să aducă pe toată lumea în cursul serii.

Când am pătruns în curtea imobilului prin încâlceala de pasaje cotite, trăsătură specifică binecunoscută a Leningradului, se lăsa noaptea. Chiar în acea clipă, nişte faruri au măturat spaţiul dintre case, facându-mă să mă retrag către poartă. „Cine-i dobitocul care goneşte aşa prin mijlocul curţii?" Automobilul s-a oprit şi, în lumina unui felinar de deasupra pridvorului, l-am recunoscut pe Vlas Iulin, un coleg de facultate care, în ultima vreme, mă invitase de mai multe ori la el acasă împreună cu Sveta. Cu trei ani mai mic decât mine, înaintase rapid în carieră datorită părinţilor, ştabi în Partid. Automobilul, celebrul Horch 901 al generalilor nemţi, era un „trofeu" pe care taică-său îl comandase de la Berlin...

Sveta a coborât dinăuntru, facându-mă să cred că e vorba de-o glumă pe care o puseseră amândoi la cale. L-a sărutat pe Iulin – trupurile lor s-au lipit, într-o armonie care le era limpede familiară. „Pot să

rămân?“, a bălmăji el ațâțat. La care ea a rânjit: „Știi prea bine că racul meu fiert poate veni dintr-o clipă-n alta. O să aflu mâine cât timp are de gând să se joace de-a soldățeii. Așa că o să petrecem mai mult timp împreună, puiul meu de lup...“ Sveta s-a desprins de el, a urcat cele trei trepte ale pridvorului și a dispărut pe ușa de intrare.

Ca să reacționez, ar fi trebuit să dau înconjor mașinii, ceea ce m-ar fi făcut să pierd avantajul surprizei. Ca să nu mai spun că vorbele Svetei avuseseră asupra mea un efect paralizant. Acel „pui de lup“ i se aplica și lui Iulin. Iar „racul fiert“ era deci porecla cu care apăream în conversațiile lor... Rămăsesem năucit în fața răsturnării de înțeles a tot ceea ce trăisem până atunci împreună cu ea.

Imposibilitatea unei intrări bruște în scenă m-a domolit, punând stavilă unei ieșiri zgomotoase și brutale. Vântul ducea un miros de praf îmbibat de ploaie, o prospețime de verdeață. Lovit cu leuca, am crezut că mă pot topi în aerul nopții, în miresmele și liniștea lui... Trebuia însă să mă întorc, să reîncep să mă joc de-a viața.

Sveta se culcase, ceea ce mi-a înlesnit sarcina. Am mâncat, m-am spălat, m-am întins lângă ea. Pe jumătate adormită, s-a cuibărit lângă mine... Nu-i distingeam trăsăturile, dar îi simțeam șovăiala: în clipa aceea nu știa cine e. O logodnică tânără care, cu nevinovăție, se pregătea de dragoste? Ori doar un

trup care nu mai avea mare lucru de învăţat din mecanica erotică? Am cuprins-o uşor, sperând că o voi găsi pe cea pe care-o iubeam... S-a lăsat pătrunsă fără să pot pricepe dacă mima o juvenilă lipsă de experienţă sau dacă, pur şi simplu, se abandonase somnului. Dintr-odată, pe măsură ce-i creştea aţâţarea, a şoptit cu un timbru şuierat: „Da, pui de lup, da!", iar mişcările ei căpătară o ştiinţă deloc străină de treburile trupeşti...

Am dat-o deoparte, m-am aşezat pe pat, pregătindu-mă s-o fac să mărturisească adevărul. S-a cufundat însă din nou în somn şi a început să sforăie icnit, ca o femeie în vârstă, consumată de viaţă. Cu siguranţă că nici nu-mi observase brutalitatea.

În noaptea aceea, mi-a revenit în minte, mai dureros ca oricând, imaginea din război: uliţa înţesată cu cadavre de femei. Locuitorii oraşului ne spuseseră că era vorba despre pacientele unui spital psihiatric, nişte bolnave mintal doborâte de nemţi în ajunul ofensivei noastre.

Am plecat în zori, jurându-mi să lămuresc totul pe seară, la întoarcere: „O să vină din nou cu jegul ăla de Iulin, o să-i prind şi..." Nu-mi prea închipuiam cum avea să se termine toată chestia. O încăierare? O despărţire? O confesiune printre lacrimi? Nişte variante la fel de ridicole şi de zadarnice.

Cea de-a doua zi la garnizoană s-a încheiat cu un anunț care a provocat veselie printre majoritatea rezerviștilor – care fuseseră liberați, și tristețe printre ceilalți, pe care armata îi rechema pentru o perioadă nepreczată. „În funcție de situația politică!", a declarat colonelul. Făceam parte din acea minoritate care trebuia să se pregătească de plecare. Efectele noastre militare erau deja strânse. A doua zi, la cinci dimineața, aveam întâlnire la gară.

Am ajuns înainte de sosirea Svetei, convins că Iulin avea s-o însoțească, ca în ziua precedentă. M-am așezat într-un colț al curții, pe o bancă, lângă un arbust, într-o poziție ideală ca să-i iau prin surprindere.

Aproape că n-am avut de așteptat. Vocea Svetei s-a auzit în întuneric – probabil că Iulin parcase în stradă. M-am ridicat, cu gândurile clocotind de reproșuri. Foarte curând însă a trebuit să bat în retragere: înainta urmată de o femeie!

Camera pe care o închiriasem se afla la parter. Am văzut fereastra luminându-se și, apoi, obloanele cum se deschid – era foarte cald în seara aia. Aproape mai nedumerit decât ultima dată, am mers pe lângă perete și m-am oprit sub fereastra care dădea în acel spațiu al meu, deopotrivă familiar și de nerecunoscut.

Cele două femei au luat o cină săracă, cu ce se găsea prin orașele abia ieșite din război. Am auzit fraze scurte care, ca între cunoștințe vechi, le condensau gândurile în aluzii, în oftaturi.

Iar ce spuneau era de-a dreptul stupefiant! „Logodnica" mea se numea Zina, nu Sveta, sau, în orice caz, așa îi spunea prietena ei. Această Sveta-Zina nu avea optsprezece ani, ci douăzeci și patru. Lipsită de pașaport, aidoma tuturor locuitorilor din zonele rurale din vremea lui Stalin, locuia prin urmare ilegal la Leningrad. Sătucul ei se afla nu la două sute de kilometri, printre păduri falnice, ci la doar treizeci, și era o așezare distrusă de război. Mai stăteau acolo doar niște văduve și vreo două-trei „logodnice", dispuse să facă orice numai să scape din acel infern fără electricitate, drumuri sau magazine. Da, erau gata să facă dragoste până și cu un „rac fiert"...

În ciuda groazei care mă stăpânea, am înțeles această logică juvenilă. La urma urmei, femeile de care mă izbeam la facultate aveau aceleași năzuințe ca Sveta: un soț, o familie, o locuință decentă. Iar preferința pentru un tip ca Iulin n-avea legătură cu gâtul meu „fiert", ci cu poziția mai profitabilă pe care spera să o obțină prin el. Contabila Sveta...

Am părăsit curtea, cu chipul împietrit într-un rictus de scârbă, de-acum desprins de ce aflasem, și m-am hotărât să mă duc la gară să-mi petrec acolo cele câteva ore care-mi rămăseseră până la plecare. Să dispar fără s-o revăd pe Sveta mi se părea cea mai puțin penibilă alegere, dar și cea mai legitimă: ce-aș fi putut să-i îndrug acestei tinere pe care, de fapt, n-o întâlnisem niciodată? Un vis de dragoste plăsmuit

de duioşia mea nătângă. La gară, furia şi amărăciunea nu m-au părăsit imediat. Mi-o închipuiam pe Sveta-Zina copleşindu-l pe Iulin cu dezmierdări de care nu avusesem niciodată parte... De fapt nu mai era vorba despre ea, ci despre acel personaj pe care orice bărbat înşelat şi-l făureşte: o amantă detestată, dar cu atât mai dorită câtă vreme aparţine altuia. Năduful a slăbit în urma unei constatări care, brusc, m-a uluit: „Păi, de fapt... Ea e cea care m-a eliberat!" Îmi imaginam dezgustătoarea băltire de minciuni care ar fi fost viaţa mea în preajma acestei femei silite să mă îngăduie şi, inevitabil, să sufere! Şi să suporte „păianjenul" de pe gât.

În tren, tovarăşii mei rezervişti fumau sau beau ceai îndoit cu alcool. Nu eram nişte simpli chemaţi sub arme, ci bărbaţi care, în majoritate, făcuseră războiul şi cărora ofiţerii nu le impuneau o disciplină prea severă. După o haltă la Moscova, garnitura s-a îndreptat spre est şi, acum, se afla în a patra zi de drum.

Subiectele de discuţie erau cam aceleaşi: neveste morocănoase, ghiulele atârnate de picior care ne stricau viaţa şi, la polul opus, amante de-o noapte care restituiau lumii adevărata savoare. Erau evocate şi isprăvile războinice – prin numărarea duşmanilor ucişi. Şi avantajele comparate ale meseriilor şi salariilor. Şi, pentru câţiva norocoşi, posesia unei maşini. La care se mai adăuga preferinţa pentru câte o echipă de fotbal... O asemenea scară de valori nu provoca nimănui îndoieli.

Da, Sveta mă scăpase de o viață ca asta! Îmi aminteam de năzuințele mele în dragoste, de gelozie... De-acum, în acest teatru al umbrelor domnea o tăcere eliberată de orice minciună.

După opt zile de călătorie, am ajuns la Amgun, o așezare situată pe râul cu același nume. A mai fost nevoie de încă o zi de drum, cu camioanele, ca să ajungem în locul unde avea să se desfășoare simularea celui de-al Treilea Război Mondial.

Cantonamentul, aflat în taigaua din Extremul Orient, era menit să ne testeze rezistența în fața unui conflict atomic. Până acum, decizia de a ne transporta de-a lungul întregii țări slujise deja la verificarea capacității armatei noastre de a deplasa o mare masă de oameni către Japonia și către bazele americane de-acolo. In acest început de vară al anului 1952, înfruntarea devenise din ce în ce mai probabilă.

Manevrele la care participam n-aveau nimic special: poligon de trageri, orientare pe teren, sărituri cu parașuta. Amenințarea nucleară a adus însă și un aspect inedit.

Pe un traseu de circa treizeci de kilometri, înaintam prin pădure, ne consultam hărțile, ne târam prin smârcuri... O misiune istovitoare, câtă vreme eram înhăimurați cu carapace anti-atomice, mănuși, cizme și combinezoane grele ca niște armuri de oțel. Pentru ca ipotetica radiație să pară și mai spectaculoasă, niște fumigene răspândeau o suspensie gălbuie care, dacă tot eram acolo, imita și un atac chimic. Ni s-a explicat că eram pregătiți pentru un produs înfiorător, numit „agentul portocaliu", căruia specialiștii americani îi demonstraseră incredibila eficacitate... Pe-atunci,

luam aceste afirmații drept un exces de propagandă, neștiind că, peste niște ani, această găselniță avea să provoace mii de morți în Vietnam.

Marșul prin dogoare ne făcea să năduşim cumplit. Vizoarele măștii mele de gaze s-au aburit – uitasem să le ung cu un stick care proteja geamul de umezeală. După o ședință de tragere în care am mitraliat ținta cam orbește, divizia noastră s-a răspândit pe niște itinerarii care aveau să se întâlnească de-abia la sfârșitul acestei curse cu obstacole.

Am apucat-o pe drumul meu, mergând în zigzag ca un bețiv, asurzit de propria-mi respirație în filtrul măștii. După jumătate de ceas, prin abureala de pe vizoare, am întrezărit un curs de apă, umbra unei sălcii...

Și o femeie! Sau mai degrabă o siluetă aplecată deasupra undelor, ale cărei gesturi mi-au sugerat că spală rufe. În toiul nebuniei războinice la care participam, această prezență era semnul unui adevăr umil și suveran, era o descătușare.

Am înaintat câțiva pași, silueta s-a clătinat prin ceața privirii mele și a dispărut îndărătul frunzișului. Am coborât spre mal și m-am prăvălit acolo, aruncând arma și smulgându-mi în grabă masca.

Eliberat din etuvă, câteva clipe n-am făcut decât să beau aer, fără să mă mai gândesc la instrucția de pe al cărei traseu dezertasem. În față, un râu își murmura refrenul sonor, o plantă de apă își lăsa pletele

înflorite să plutească. Această legănare în voia undelor mi s-a părut încărcată cu un înțeles mult mai profund decât mărșăluirea noastră prin hățișuri și decât tirul asupra unor ținte pironite de trunchiurile copacilor...

O rafală de mitralieră m-a trezit la realitate, în această simulare post-atomică aflată în derulare. În jurul meu, râul își ritma melodia, soarele se spărgea în cioburi și se aduna, la un cot, într-un șuvoi domol de aur întunecat. Vârfurile brazilor se legănau, răspunzând vântoasei care venea dinspre oceanul nevăzut.

La câteva sute de metri de-acolo, niște bărbați înaintau greoi, încotoșmănați în veșminte cauciucate țepene, cu capetele prinse sub o anvelopă groasă. Aerul pe care-l respirau păstra mirosul acidului din filtru. Vederea lor, pe care aburul o făcea neclară, nu percepea nici cerul, nici transparența apelor, ci doar țintele: niște siluete fixate de copaci, cu o pată roșie în dreptul plexului solar care trebuia ciuruită de gloanțe. Acest comportament avea logica lui, pentru că dușmanul se pregătea ca, în luna iunie, să treacă această pădure prin pârjolul unei explozii atomice. Ne proiectaseră un documentar: un deșert de scrum luase locul a două orașe japoneze...

Mi-o închipuiam pe femeia înspăimântată de veșmântul meu de extraterestru. Probabil că acum mergea pe vreo potecă, departe de lumea asta delirantă. Prin urmare, lumea asta putea fi evitată!

Nu, nu eram într-atât de naiv încât să proclam iubirea universală. Însă aerul pe care-l respiram era același de partea cealaltă a oceanului, iar murmurul apelor avea probabil aceeași tonalitate în insulele japoneze sau altunde. Clipa asta de vară avea același ecou de seninătate pe toate continentele...

Gândurile de față m-au ajutat să-mi păstrez cumpătul în fața unui ofițer care, ivit deodată în spatele meu, m-a interpelat cu brutalitate. L-am recunoscut pe Ratinski, pe care toți rezerviștii îl detestau - un tânăr militar de carieră, plin de importanța gradului. Blond, fără cusur în uniforma desigur ajustată, pe ici pe colo, de o croitoreasă, mi se păruse întotdeauna periculos din pricina arivismului său deșănțat. Repeta ca un papagal fiecare vorbă a superiorilor și nu căuta decât isprăvi care să le trezească aprobarea. În ziua aceea, a avut un noroc chior: un dezertor care se lăfăia pe malul râului, cu mitraliera zvârlită în iarbă și cu combinezonul larg deschis. Și toate astea în toiul unui bombardament nuclear!

A zbierat fără să-și scoată masca și apoi, pricepând că nu auzeam mare lucru, a dat-o la o parte și a râgâit, ascunzând cu greu plăcerea pe care i-o oferea respirația în aer liber. Îl priveam aproape cu compasiune: un blonziu cu spume dușmănoase la gură, nerăbdător să-și mai prindă o steluță pe epoleți...

Văzând că nu prea mă grăbesc să iau poziție de drepți, a ridicat tonul și s-a apucat să-i bălăcărească

pe rezervişti, care, în opinia lui, uitaseră pe care parte se încarcă o puşcă. Ultima replică m-a trezit, mi-am luat mitraliera şi, cu o vocea foarte calmă, i-am explicat: „Ştiţi, tovarăşe sublocotenent, când eşti cu masca pe figură, nu prea vezi bine. Aşa că există un risc serios să nu nimereşti ţinta, ci pe cineva din preajmă. O greşeală involuntară, un accident, ce mai încoa' şi-ncolo. Se-ntâmplă..." Ratinski s-a crispat; nu era străin de faptul că astfel de „accidente" îi doborau uneori pe şefii tiranici. Nevrând să-şi forţeze soarta, mi-a zis: „Bine, Garţev, să-i raportezi asta căpitanului Luskas. O să te facă să pricepi unde duc actele de insubordonare."

Luskas, responsabil cu siguranţa militară, era de cu totul alt calibru. Un raport scris de mâna lui putea să atragă, pentru fiecare dintre noi, o arestare şi o deportare într-un lagăr. Când apărea în cantonament, discuţiile încetau. Înalt, chel, avea nişte ochi de un albastru strălucitor, ca o spărtură într-o banchiză. În timpul războiului, îi trimisese în faţa plutonului de execuţie pe „trădători" şi pe „defetişti". Între timp, obiceiurile nu i se schimbaseră prea mult... Considerându-se în slujba unei idei, Luskas nu suporta cusururile vieţii. Dacă i-ar fi stat în putere, ar fi îndreptat toate trunchiurile răsucite din taigaua ce ne înconjura.

M-aşteptam să fiu convocat, dar zilele treceau iar abaterea mea părea să fi fost dată uitării. Până în

momentul când, în timp ce mă îndreptam să prânzesc, ne-am întâlnit. Sfredelindu-mă cu privirea, a șoptit: „Hai să zicem c-a fost repetiția generală, Garțev. La premieră n-o să te las însă să participi". Și s-a îndepărtat, fără alte cuvinte. Am avut senzația că-mi citise gândurile – cu puțină vreme în urmă, îmi comparam hăul lăuntric cu ecourile unei voci dintr-un teatru părăsit de public.

Situația asta nelămurită mă necăjea; am vrut să-i povestesc cum stă treaba unuia dintre rarii camarazi cărora mă puteam destăinui. Îl întâlnisem pe sergentul Mark Vasin la sfârșitul războiului, când observasem că vitejia nu i se potrivea nicicum cu statura măruntă. După șapte ani, ne-am regăsit în cantonamentul ăsta. Deși mult mai vârstnic decât mine, fusese totuși mobilizat – cu siguranță pentru că era văduv și n-avea copii în întreținere.

I-am povestit despre amenințarea enigmatică aruncată de Luskas. Vasin a zâmbit.

— Chestia asta îmi amintește de o întâmplare nostimă. Un judecător bătrân, care trimisese o groază de oameni în Siberia, iese la pensie. Fiul său îi preia dosarele și dă peste o afacere legată de un complot împotriva Partidului. În zece zile isprăvește ancheta și „complotiștii" sunt împușcați. Taică-său oftează: „Mare tâmpit! Eu mi-am luat salariul timp de zece ani cu ancheta asta..."

A râs înfundat.

— Prin urmare, cred că înţeleptul nostru căpitan Luskas nu arde de nerăbdare să-ţi ofere o vacanţă la Kolîma. Câtă vreme nişte dosare ca ăsta al tău îi dau de mâncare...

Ştiam că Vasin făcuse el însuşi puşcărie. „Nimic politic, preciza el. O scurtă criză de nervi..."

Un alt exerciţiu ne punea să stăm douăzeci şi patru de ore în nişte adăposturi subterane, fără apă, primind cât mai puţin aer printr-o ţeavă subţire de ventilaţie şi îndurând urmările unui şir de explozii.

Fiecare adăpost putea să găzduiască vreo zece soldaţi. Mă pregăteam să cobor în cel alocat diviziei mele, când Ratinski m-a oprit: „Nu, Garţev, o să te duci în adăpostul numărul nouăsprezece". Nu mă aflam în situaţia să pot riposta. Numărul nouăsprezece era mititel, aproape abandonat şi, în orice caz, nu fusese folosit după sosirea noastră. Trebuia să stau singur acolo – Ratinski îşi chibzuise cu grijă răzbunarea.

Toate refugiile erau construite după acelaşi model: un cofraj din scânduri groase, băgat sub doi metri de pământ – de fapt, o casă de lemn îngropată. Numărul nouăsprezece, neîncăpător, se preschimbase, nefiind folosit, într-un lădoi care duhnea a plante în descompunere.

Un sicriu... Planşeul, devenit poros din pricina umezelii, se deforma sub călcătură. De îndată ce am

lăsat chepengul masiv, lumina nu mai venea înăuntru decât de la un bec, care îndată a și început să pâlpâie. Lucrul cel mai uimitor a fost abundența de rădăcini care se strecurau prin tavan, ca niște coame livide care căutau prin aerul stătut ceva de care să agațe. Nu puteam să fac un pas fără ca șuvițele vegetale să mi se lipească de față. Atârnau și de țeava de aerisire care, astupată, nu slujea la nimic.

Diversitatea soiurilor de gâze și de viermi care se iveau din găurile lemnului putred m-a stupefiat. În silă, m-am apucat să le vânez, ca să-mi curăț patul de scânduri. Dar numărul lor era deja prea mare – ai fi zis că, înainte să mi se strecoare pe sub veșminte, din fiecare fantă mă pândea o mulțime chitinoasă sau vâscoasă. Colcăiala lor se concentra și în ghirlandele de rădăcini ori, mai abitir, în colțul unde se afla fosa latrinei, acoperită cu un dreptunghi de placaj mucegăit.

Îmi cercetam ceasul din două în două minute, dar limbile se împotmoleau într-un timp lipsit de direcție.

Fix în miezul zilei s-a produs o explozie. Apoi, după un minut, încă două. Când cădeau peste chepeng, bulgării de pământ scoteau un zgomot ca al roților de tren pe șine. Iar efectul cel mai palpabil a fost trosnetul scândurilor din plafon, care m-au podidit cu o nouă droaie de goange...

Dintr-odată s-a stins lumina. Ni se interzisese să luăm chibrituri și, de altfel, cea mai măruntă formă

de combustie ar fi consumat rapid puţinul aer de care beneficia temniţa.

Zăpăcit, am răsucit pe bâjbâite blestematul ăla de bec, însă dulia lui oxidată s-a făcut bucăţi. Ceasul meu nu avea cadran luminos, aşa că m-am resemnat la gândul unor îndelungate ore petrecute în întuneric. După ce mi-am întins salopeta antiatomică peste patul de scânduri, m-am lungit şi am încercat să aţipesc...

M-a trezit cadenţa propriului meu suflu: respiram cu zvâcnete zgomotoase, pe care sângele mi le răsfrângea în tâmple, într-un ritm grăbit şi strident. Duceam lipsă de aer...

Am ţâşnit spre chepeng, am încercat să-l ridic. Era fără îndoială acoperit cu ţărâna zvârlită de explozie. Am smuls una din scândurile patului şi am început să-l izbesc. În beznă, loviturile nimereau care încotro, zgâriau tavanul, acoperindu-mă cu aşchii de lemn jilav. Am strigat, indicând numărul adăpostului. Simţeam înlăuntrul meu prezenţa foarte concretă a unui omuleţ înspăimântat, a „păpuşii de cârpe" – ca o esenţă a instinctului meu vital.

Întunericul s-a umplut dintr-o dată de curcubeie circulare, m-am clătinat, trăind senzaţia unei prelungi şi tăcute căderi.

Aproape de sol, stratul subţire de aer încă respirabil m-a întremat. Lungit pe suprafaţa putredă a pardoselii, inspiram în ritm inegal, cernând parcă

gurile de aer, sănătoase sau alterate, strânse pe fundul coșciugului. O sută de inhalări, după care vor năvăli în beznă cercurile luminoase, apoi vor veni amețeala, asfixia...

Cu o tresăltare sălbatică de supraviețuire, m-am ridicat, am început să țip sub țeava de aerisire înfundată cu rădăcini. M-am agățat de ele și am tras cu toată greutatea trupului... M-am prăbușit, târând după mine smocurile smulse și un val de pământ amestecat cu așchii din filtrele demult fărâmițate.

După un lung răgaz atârnat între sufocare și viață, un firicel de aer și-a făcut simțită prezența prin mai multe semne: suprafața scândurilor începuse să se răcească, mirosul înțepător de putreziciune se domolise și mai ales faptul că, redobândindu-mi reflexele, am izbutit să-mi clatin capul și să mă scutur de insecte.

Întins pe pat, am stat câteva minute, după care nu mi-am mai făcut griji pentru fiecare gură de aer inspirat. Setea devenise mai puternică decât frica de sufocare.

Această revenire la viață, în loc să mă bucure, m-a deznădăjduit. Moartea mea vremelnică nu schimbase, prin urmare, nimic! Eram pe cale să-mi reintru în trup, să veghez asupra micilor sale toane și aversiuni. Iar șocul produs de iminenta mea îngropare de viu, acoperit de viermi de tot soiul – da, o imitație foarte veridică a sfârșitului meu definitiv –, nu m-a împiedicat să mă gândesc la Sveta, dorind violent s-o recuceresc și să ne reluăm rutina de așternut.

Scurtul popas în buza neantului, în loc să mă propulseze spre piscurile înțelepciunii, îmi sporea, dimpotrivă, o neghioabă frenezie vitală – să posed o femeie, să mă întorc la jocurile tribului omenesc. „Păpușa“ mi se zbuciuma din nou pe dinăuntru!

Mă duceam cu gândul la filosofii pe care-i studiasem. Grecii, romanii, misticii Evului Mediu, Kant, Hegel, inevitabilii Marx și Lenin... Aparent, toți ignoraseră esențialul: nucleul uman, acest aliaj sălbatic și tribal pe care nici o Idee absolută nu-l putea transcende, pe care nici o Revoluție nu reușește să-l înfrângă.

De jur-împrejur, în lagărele ascunse în taiga, mii de umbre chinuite populau niște barăci cu puțin mai confortabile decât adăpostul meu. Ce le putea propune un filosof acestor deținuți? Revolta? Sinuciderea? Ori poate întoarcerea la o viață... liberă? Care să fie însă această „libertate“? Să muncești, să te hrănești, să te distrezi, să te căsătorești, să te reproduci? Și, din când în când, să mai faci un război, să arunci bombe, să urăști, să ucizi, să mori... Toată înțelepciunea lumii nu era în stare să răspundă la această întrebare atât de simplă: cum să mergem dincolo de trupul nostru făcut să dorească și de mintea noastră croită să învingă în jocul rivalităților? Ce e de făcut cu acest animal uman viclean, cinic, mereu nemulțumit și a cărui existență nu e prea diferită de colcăiala combativă a insectelor care se devorau unele pe altele prin găurile adăpostului meu? „Legitimitatea violenței“, cum scriam în teza mea...

Deodată, s-a auzit un foșnet care m-a dus cu gândul la un șobolan sau la o reptilă. Am bătut din picior, dar zgomotul a devenit și mai puternic, după care a fost însoțit de un ecou surd, asemănător unei explozii. Setea, care mi-o luase înaintea auzului, a simțit: tunetul, ploaia...

Apa!

Picăturile cădeau, prelingându-se pe burlanul de aerisire și pe rădăcinile pe care nu reușisem să le smulg. Le-am regăsit prin întuneric rotocoale, din care se scurgea un pârâiaș firav.

Dacă m-ar fi văzut cineva, ar fi crezut că sărut filamentele acelea prelungi și încâlcite. De fapt, aproape că le mușcam, aspirând apa care le îmbibase, scuipând apoi nisip și așchiile de lemn ori de cărbune din filtrele distruse.

Cred că mi-a trebuit vreo oră întreagă ca să-mi ostoiesc setea și să ajung să-mi frec fruntea cu acele șuvițe umede. Cu brațele ridicate, m-am agățat de conducta de aerisire, am tras cu putere și m-am prăbușit, pentru că țeava a cedat, ieșind din pământ, și s-a fărâmat în puzderie de bucăți. Plin de noroi, m-am ridicat sub deschizătură.

Ochii mei, deprinși cu întunericul, au dibuit de îndată luminescența aceea palidă. Ploaia se oprise, iar cerul nopții, limpezit, se albăstrise ușor. Deși nu puteam vedea luna prin bortă, ea era cea care răspândea scânteierea discretă. O stea părea să pâlpâie

printre ierburile înalte ale căror tulpini unduiau sub vânt, acolo, pe suprafaţa Pământului, într-o lume care, zărită din mormântul meu, căpăta un cu totul alt chip.

Stăteam nemişcat, cu privirea vrăjită de neverosimila stranietate a vizibilului. Gaura dădea spre o viaţă în comparaţie cu care tot ceea ce trăisem până atunci îşi pierdea importanţa. Dezamăgirile mele sentimentale şi doctrinele care pretindeau că integrează sensul universului nu mai aveau nici un ecou în adevărul de care mă apropiasem. Priveam cu încântare, la marginea vertijului, ierburile care mângâiau o stea şi mi s-a părut că zăresc o umbră omenească care stătea de veghe dincolo acest pasaj de pământ, o umbră pe care aş fi putut-o atinge cu mâna...

Mai târziu, aveam să realizez că niciodată nu contemplasem atât de mult cerul nopţii.

M-a trezit o prelingere subţire de soare. Auzeam voci care-mi strigau numele şi, la capătul bortei, am recunoscut chipul lui Ratinski.

— Garţev, mă auzi?

Vorbele lui vădeau o certă îngrijorare. Prea străin încă de jocurile farsei umane care aveau să reînceapă acolo sus, nu i-am răspuns.

Câteva lovituri de lopată mi-au dat de înţeles că eliberau trapa, îndepărtând ţărâna răscolită de explozii... Mi-am pus combinezonul împotriva radiaţiilor

şi masca de gaze – nu ca să respect consemnul, ci mai degrabă cu o ironie potrivită acestui deznodământ.

Urcând spre suprafață, l-am văzut pe sublocotenentul Ratinski, speriat, cu siguranță, că avea să mă scoată sufocat din acel adăpost neprielnic. Căpitanul Luskas, vânătorul de spioni, mirosea un complot: un soldat trimis la moarte nu reprezenta oare o uneltire menită să întineze imaginea armatei noastre?

Mai mult decât prezența celor doi, m-a surprins aceea a comandantului Butov. Am luat poziție de drepți şi, cu o emfază zeflemitoare, căreia nu i-a dat atenție, am mormăit: „Misiune îndeplinită, tovarăşe comandant!" A mârâit, aproape ruşinat: „Scoate ți masca, Garțev..." M-am executat şi i-am văzut pe toți făcând un pas în spate: fața îmi era neagră de glod şi aveam mai multe rădăcini lipite de tâmple, ca nişte codițe uscate.

„Cine ți-a ordonat să cobori în adăpost?", m-a descusut el. Întrebarea nu era decât o formalitate, ştia bine cine făcuse repartiția în gropnițe, dar prefera să-l arăt pe făptaş. Ochii lui Ratinski, mici şi cafenii, s-au alarmat... Am tuşit uşor, scuipând nişte fire de nisip, şi, din nou, cu o atitudine cât se poate de regulamentară, am raportat: „Tovarăşe comandant, am cerut să mă antrenez în adăpostul numărul nouăsprezece ca să-mi testez rezistența. În caz de război

atomic, mulţi luptători ar putea nimeri peste condiţii asemănătoare celor pe care le-am îndurat".

Butov a mormăit: „Bine, dacă zici dumneata..." Durduliu şi cu un aer de tată grijuliu, nu era omul care să caute arţag. „Hai, du-te şi te spală, Garţev. Liber până mâine la ora nouă." A plecat, urmat de Luskas.

Ferindu-se de privirea mea, Ratinski a repetat: „Liber...", apoi s-a grăbit să-şi prindă din urmă superiorii.

Eram mândru că nu mă înjosisem să-l denunţ. Cu toate astea, ştiam că nu o să-mi ierte gestul omenos. O constantă psihologică, căreia eram curios să-i verific fatalitatea.

În mod ciudat, mă simţeam oarecum responsabil pentru ce ajunsese acest om. Pentru că n-am fost în stare să-i explic viaţa pe care o întrezărisem în cavoul unde mă îngropase.

Aş fi putut să-mi isprăvesc cele trei luni de mobilizare în acest du-te-vino între farsa lumii noastre de-aici şi neputinţa de a povesti cele câteva clipe care mă îndepărtaseră atât de radical de ea. Aş fi continuat să-mi imit semenii care luau parte la această maimuţăreală a celui de-al Treilea Război Mondial.

Da, atacurile atomice şi-ar fi urmat paşnicele simulări, dacă, a doua zi, nu s-ar fi ivit acea alarmă.

III

La postul de comandă unde fusesem convocat dis-de-dimineață, am nimerit peste un mic cerc de inițiați: Luskas, Ratinski, Vasin. Și Butov, care a luat cuvântul. Vocea sa dezvăluia o bizară neliniște:

— Șeful districtului militar ne încredințează o misiune extrem de importantă...

Și-a strivit chiștocul într-o scrumieră improvizată dintr-un tub de obuz. Ca și ceilalți, mă așteptam la două ipoteze deopotrivă probabile și ieșite din comun: bomba pe care americanii ar fi lansat-o asupra Vladivostokului sau la încă un exercițiu, mai smintit încă decât cel al înhumării mele. Această alegere spunea multe despre raționalitatea vremurilor în care trăiam.

— Nu, nu e vorba despre manevre, a continuat Butov, ghicindu-ne gândurile. La douăzeci și cinci de kilometri de-aici, într-un lagăr de concentrare vecin, a fost comis un act deosebit de grav. A evadat un criminal înarmat și pornit să ucidă...

Vorbea de parcă voia să-și justifice hotărârea. S-a întors spre Luskas.

— A fugit în timpul transferului, a rănit un paznic și i-a furat pușca. Ei, și de-aici încolo treaba se cam împute pentru noi... Da, știu, căpitane Luskas, da,

potrivit informaţiilor care mi-au fost transmise (legătura telefonică era execrabilă, parcă făcuseră special), deţinutul ăsta, numit Lindholm sau Lundholm, pe scurt un nume străin, deşi poate că era vorba despre numele oraşului său natal, deci, după ce a evadat, n-a găsit nimic mai bun de făcut decât să pătrundă pe teritoriul cantonamentului nostru. Mă întreb ce păzeau santinelele! Înţelegeţi, prin urmare, că nu e vorba doar să dăm o mână de ajutor echipelor care au fost puse pe urmele lui, ci şi să spălăm onoarea regimentului nostru!

Şi-a aprins o altă ţigară, bodogănind:

— Aştept întrebări!

Nici Ratinski, nici Vasin şi, mai ales, nici eu n-am îndrăznit să intervenim. Luskas ne-a cercetat cu privirile lui de un albastru polar şi, în loc de întrebare, a formulat un consemn, ca să sublinieze că el, Luskas, reprezentant al contraspionajului militar şi garant al corectitudinii ideologice, va superviza şefia asigurată de Butov: „Interdicţie absolută de a comunica orice şi oricui, a ordonat el. Plecarea în douăzeci de minute..." Ca să nu pară mai prejos, Butov a mârâit: „Executarea!"

Am plecat, deci, neavând decât puţine informaţii: un evadat cu nume german înainta prin taiga, de-a lungul râului Amgun, după ce trecuse prin tabăra noastră.

Urgenţa era să-i tăiem drumul spre nord, unde era un ţinut şi mai sălbatic. Identitatea lui, aparent

străină, ne împovăra misiunea cu o greutate suplimentară. Era oare un agent occidental, parașutat ca să-i ajute pe americani să lanseze un atac de la bazele lor nipone? Sau un fost soldat nazist, deținut în Siberia, și care încerca s-o șteargă spre Japonia, aliata de pe vremuri a lui Hitler? Oricum, alăturarea lui Luskas la grup însemna că varianta spionajului nu era de neglijat.

Prezența lui Butov era la fel de logică. Era comandantul oficial al operațiunii.

În privința lui Ratinski, era limpede: în ochii acestui tânăr carierist, misiunea devenea prilejul mult visat de a-și demonstra talentele; în plus, statul-major făgăduise niște gratificații.

Mark Vasin fusese considerat indispensabil datorită capacității lui de a-l controla pe Almaz, dulăul pe care ni-l împrumutase direcțiunea lagărului, un amestec de ciobănesc german și de dog.

Prin urmare, fiecare avea partitura lui în cvintetul nostru. Cu excepția mea. La început, sperasem că hotărârea de a mă lua cu ei își avea explicația în remușcările de a mă fi îngropat într-un adăpost care era cât pe ce să-mi fie loc de veci. Încă mai credeam în bunătatea firească a oamenilor...

Într-o seară, rămas doar cu Vasin, i-am împărtășit nedumerirea mea:

— Știi, Mark, cred că Almaz al tău e de zece ori mai folositor decât sunt eu. De ce m-au luat și pe mine?

Şi-a chemat câinele, l-a prins de cap, l-a mângâiat. Apoi m-a întrebat:

— Ştii ce-i al cincilea unghi?

I-am răspuns uluit:

— Jocul ăla de golani? Sigur. Patru inşi formează un pătrat, iar cel de-al cincilea e pus în mijloc şi îmbrâncit de ceilalţi ca să nu mai poată ieşi...

Vasin mă lămuri, cu un oftat:

— Mă tem că aici se pune problema să te scoată din pătrat, în cazul în care aventura noastră ar eşua. Deunăzi, am vorbit cu Ratinski şi am mirosit că asta aveau în cap: tu, ţap ispăşitor, având deja o notă proastă şi căruia Luskas ar putea să-i impute eventualul nostru insucces... Fii cu ochii-n patru, Pavel!

Nu l-am crezut decât pe jumătate. Frumuseţea taigalei ne sorbea încet în unduirea ei verde, departe de ţâfna micilor gânduri care făceau să ne înfruntăm unii cu alţii. După şederea în mormântul antiatomic, mergeam cu iluzia că mă pot înălţa spre vitraliul cerului mărginit de ramuri, că pot inspira aerul ameţitor, nemărginirea orizontului şi, mai ales, vântul care venea dinspre ocean şi care conecta fiecare ac de cedru la acel infinit luminos în care noi nu însemnam nimic. Îmi dilatam plămânii până la ameţeală, încercând pentru câteva clipe o speranţă nesăbuită: era posibil ca expediţia noastră să nu aibă drept scop decât această lumină, acest elan de libertate...

Imediat însă trebuia să mă plec sub privirea lui Luskas, să desluşesc indiciile pe care trecerea evadatului

le-ar fi lăsat, să amușin aerul ca să detectez fumul unui foc de vreascuri, adică să rămân fidel obiectivului polițienesc al misiunii. Îndeplineam ordinele, asumându-mi rolul de exclus, obligat să alerge încolo și-ncoace, să scurme printr-un hățiș, să verifice vreo cale ocolită...

Totuși, chiar în seara celei de-a doua zile am avut prilejul să nu mă mai supun. În ajun, Almaz descoperise niște urme de pași, destul de vizibile, pe terenul afânat. Lukas ne-a îndemnat să grăbim pasul, vrând, cu siguranță, să-l prindă pe criminal înainte de lăsarea serii. După un ocol inutil pe care-l făcusem la ordinul lui, înaintam în coada șirului nostru indian. Deodată, pe o creangă aflată deasupra unei mocirle, am zărit un smoc mititel de flori galbene agățat de o rămurea. Am vrut să-i chem pe ceilalți, dar m-am răzgândit. Cineva își însemnase în acest fel drumul, și o făcuse cu pricepere: o baliză la sol ar fi fost iute reperată de către urmăritori sau ar fi fost călcată în picioare de animale. În schimb, acest fir galben ce-mi stătea deasupra capului nu era vizibil decât pentru cine se oprea în loc, ridica privirea și lăsa limpezimea cerului să se apropie de el...

Am prins din urmă grupul și l-am înștiințat pe Luskas:

— N-am găsit nimic, tovarășe căpitan.

În adâncul meu, am simțit că nu mergem pe același drum.

Noaptea, începuserăm să vedem focul aprins de evadat. De obicei, aprindea vreo trei, la câţiva metri distanţă unul de altul, ceea ce zădărnicea un atac eficient. Ar fi fost uşor să-l surprindem adormit, dar lângă care foc? Un asalt nocturn împotriva unui bărbat înarmat reprezenta un risc prea mare. Iar consemnul era riguros: trebuia prins viu, ca să îndure o pedeapsă exemplară, numai bună să-i terorizeze pe colegii lui de detenţie...

Luskas, care părea cel mai grăbit să termine, a plănuit să-l lase pe Almaz să-l atace pe fugar. Vasin s-a opus cu acea hotărâre calmă pe care i-o admiram:

— Tovarăşe căpitan, bărbatul ăsta e probabil un bun trăgător. O să doboare câinele. În plus, are o baionetă pe care a furat-o de la paznici. Priviţi scrijelitura asta...

A arătat spre un trunchi de mesteacăn mort, cojit cu o lamă ca să i se recupereze învelişul alb, foarte potrivit pentru aprinderea unui foc rapid. Lukas a pipăit copacul.

— Aş putea face asta şi cu un briceag.

Vasin a insistat:

— Poate. Dar nu şi felul ăsta de tăietură...

Şi-a vârât degetul într-o adâncitură, unde se vedea calibrul lamei. Rămas fără argumente, Luskas a slobozit un râs scurt şi îngheţat.

— Bine, dacă cerberului dumitale îi e teamă de-o zgârietură...

Nu-i plăcea să fie contrazis.

Ne-am reluat vânătoarea, sperând că evadatul va fi în curând răpus de oboseală. Butov a şi exprimat asta, cu obişnuita lui cumsecădenie:

— O să vedeţi, în cel mult patru zile o să-l culegem pe individ dimineaţa, în timp ce moţăie sub un brad. Nici n-o să fie nevoie să-l împuşcăm. Un pic de răbdare...

Ghiceam în aceste vorbe ceea ce noi toţi, cu excepţia lui Luskas, resimţiserăm în timpul primei etape a urmăririi. După o acomodare fizică, nu mai era deloc supărător să înaintezi printr-o superbă pădure virgină, să treci prin râurile în care apa avea răcoarea unei şerbet îngheţat, să dai uitării viaţa de până atunci. Aventura noastră era mult mai odihnitoare decât exerciţiile de familiarizare cu războiul atomic... Doar prezenţa încruntată a lui Luskas ne împiedica să ne lăsăm purtaţi de plăcerea acestei expediţii.

Probabil că evadatul ne-a citit tactica. Pricepuse că aveam nevoie de el viu, că dulăul nu-i va fi pus pe urme, dar mai ales că nici unul dintre noi nu se grăbea să-i intre în bătaia puştii. Nu părea că vrea

să se distanţeze de noi sau să se refugieze într-o ascunzătoare – lucru lesne de împlinit aici, în mijlocul colinelor şi al labirintului de ape curgătoare. Nu, mergea înainte pe malul râului Amgun, cufundându-se în pădure atunci când terenurile mlăştinoase împiedicau mersul pe ţărm, trecea peste afluenţii mai mici şi, noaptea, îşi alegea un loc cât mai expus, unde să nu-l putem surprinde fără să fim văzuţi. În întunericul care umplea taigaua cu o cerneală din ce în ce mai vâscoasă, se aprindeau focurile lui – nişte nade luminoase destinate celor ce ar fi vrut să-l atace.

— Sunt convins că nu doarme acolo, mi-a spus Vasin într-o seară.

Îmi închipuiam un corp încovrigat în scobitura unei stânci, un tip îmbrăcat în hainele ponosite de puşcăriaş, un fugar sleit de urmărire şi lipsit de nădejdea vreunui sprijin. Fără să vreau, am simţit pentru el nu simpatie, ci atracţia aceea care probabil că îi lega, în vremuri imemoriale, pe doi solitari care se întâlneau în sălbăticia pădurii.

A doua zi, Luskas ne-a trezit, lătrându-ne un ordin:

— Deschideţi-vă raniţele!

Dormeam în două corturi, unul care îi adăpostea pe Butov şi pe Luskas, celălalt – pe mine, pe Ratinski şi pe Vasin. Acesta din urmă, cu sângele rece pe care i-l ştiam, a întrebat:

— Tovarăşe căpitan, le deschidem de zece ori pe zi. Ce-ar mai fi de găsit, afară de țoale şi de conserve?

Luskas l-a țintuit cu privirea lui metalică.

— Asta urmează să văd, sergent Vasin. Iar eu nu uit niciodată ce-am văzut sau am auzit...

Cu o uimitoare îndemânare, Ratinski şi-a deşertat conținutul rucsacului. Eu, apăsat de statutul de suspect, m-am grăbit să-mi dovedesc nevinovăția. Vasin s-a executat fără grabă, cu aerul că îndeplineşte moftul unui țânc. Luskas ne-a inspectat efectele, apoi s-a întors către Butov, ca şi cum comandantul s-ar fi cuvenit să fie supus, în mod firesc, aceluiaşi control.

Butov a încremenit, precum un taur înainte de atac, roşu de furie. În câteva clipe, confruntarea lor a scos la iveală duşmănia reciprocă pe care o puteau simți un ofițer care trăise în focul luptelor şi un responsabil cu contraspionajul, care se învârtea prin comandamente. Ar fi fost mai bine ca Luskas să aibă impertinența să-i ceară percheziția – Butov s-ar fi înfuriat şi l-ar fi trimis la plimbare, scăpându-ne de această apăsare perfidă. Însă Luskas tăcea, aşteptând ca adversarul să dea în clocot şi să scape nişte vorbe condamnabile politic...

Vasin i-a dibuit strategia şi, cu un ton de curiozitate blajină, l-a întrebat:

— Tovarăşe căpitan, spuneți-ne ce ați pierdut, ar fi mai simplu de găsit...

Luskas l-a măsurat din priviri şi a şuierat printre dinţi:

— N-am pierdut nimic, sergent Vasin. În schimb cineva mi-a furat binoclul Zeiss.

Cu voce scăzută, vrând parcă să ne facă să pricepem gravitatea ticăloşiei, a adăugat:

— Lentile cu tratament antireflex...

Vasin a oftat:

— Păi, dacă-s antireflex, se schimbă treaba! şi mi-a zvârlit pe furiş un zâmbet scurt.

Ratinski, devenit de bunăvoie detectiv, a prins ocazia să fie băgat în seamă:

— Când aţi constatat furtul, tovarăşe căpitan?

Luskas, îndeobşte imperturbabil, a părut stânjenit.

— Ieri seară... Mă aflam pe o colină. Iscodeam locurile... Şi... am avut o urgenţă. Am agăţat binoclul de o un copac, apoi m-am... mă rog, am făcut ce-aveam de făcut. Când am terminat, binoclul dispăruse. Mi-am dat seama abia azi dimineaţă...

Butov n-a scăpat prilejul unei revanşe:

— Data viitoare, căpitane, când vă trece vreo urgenţă, vreau să zic când vă vine să vă căcaţi pe vreun deal, o să-l pun pe Garţev de pază sub copacul unde vă place, în astfel de situaţii, să vă spânzuraţi echipamentul optic. Bun, şi dacă vă închipuiţi c-o să tropăim înapoi o zi întreagă ca să vă găsim jucăria, luaţi-vă gândul!

Luskas l-a privit cu ură, dar nu i-a răspuns...

La miezul nopții, când eram de planton, Vasin a venit să mă schimbe și mi-a mărturisit:

— Vezi tu, nu și-a pierdut binoclul, nu, nicidecum. Ieri, înainte de culcare, l-am văzut la bivuac, îl avea la el și supraveghea focurile evadatului... Prin urmare, i l-a luat cineva în timp ce dormea. Cine oare?

Dispariția „jucăriei“ ar fi putut să ne îngreuneze urmărirea. Cu toate astea, fugarul nu a fost mai puțin reperabil, iar distanța dintre noi nu a sporit. Singura urmare a acestui furt a fost una mai degrabă comică: de fiecare dată când Luskas se îndepărta pentru vreo „urgență“, schimbam cu Vasin niște priviri complice și mă prefăceam că stau de gardă sub copacul unde se ușura ofițerul.

Prilejurile de a ne destinde s-au rărit. Simțindu-se luat peste picior, Luskas ne pedepsea, impunându-ne manevre de încercuire pe cât de istovitoare, pe atât de zadarnice, ne silea să facem de pază noaptea, câte doi, ba chiar, uneori, îmi ordona să mă târăsc în direcția fugarului – „ca să-l hărțuiesc și să nu-l las să doarmă“.

În cea de-a șasea zi, Butov, stacojiu de furie, s-a răstit:

— Auzi, căpitane, nu ne mai freca ridichea! Ai priceput?

Luskas a dezvelit un zâmbet neașteptat, subțire ca o lamă.

— Am înţeles, tovarăşe comandant. O să consemnez în raport.

Ne-o trântise, luându-ne piuitul. Un raport în care, printr-un singur paragraf, soarta fiecăruia dintre noi putea fi pecetluită: blam, degradare, puşcărie. Butov a respirat adânc, muşcându-şi buzele, ca un animal căruia i se scurtase şi mai mult lesa. Vasin, ca de obicei, a căutat să domolească tensiunea:

— Tovarăşe căpitan, aş putea să vă vorbesc despre o ciudăţenie care nu-mi dă pace? Iată... În curând se face săptămâna de când îl urmărim pe fugar. Şi el rămâne nici prea departe, nici prea aproape de noi. Îl vedem, fără să-l vedem, dar văzându-l...

— Unde baţi, sergent?

— Din două, una. Ori e prea slab şi nu izbutește să se descotorosească de noi – la urma urmei e foarte posibil ca, atunci când a evadat, să-și fi rupt ceva... Sau e plin de snagă, şi-atunci...

— Şi-atunci ce? I-o fi plăcând să ne arate taigaua? Teoria dumitale nu stă în picioare. „Prea aproape, prea departe"... Adevărata întrebare nu-i asta. Avem o ţintă: să punem mâna pe un criminal. Punct. Mâine în zori, când îi e somnul mai dulce, o să încercăm să-l prindem. Dumneata, Vasin, o să deschizi drumul cu câinele. Ratinski o să te urmeze de-a lungul râului, în vreme ce noi o să rămânem în spate ca să-i tăiem orice cale de scăpare. Deşteptarea la ora trei şi jumătate!

În timpul nopții, fiind de strajă împreună cu Vasin, l-am mustrat cu blândețe:

— Credeai că faci un bine, Mark, cu toate presupunerile alea, știu. Dar Luskas a profitat, băgându-ne pe gât operațiunea asta stupidă, care o să ne pună cruce. Pe de altă parte, n-am înțeles, chiar crezi că deținutul își bate joc de noi?

Şedea în fața focului, aruncând în flăcări găteje de foioase care ardeau slab, dar răspândeau un fum gros, care ne apăra de țânțari.

— Cred că e un tip isteț. Dac-ar fi vrut să-și piardă urma, ar fi făcut-o demult.

— Şi-atunci, dacă-i șiret, de ce face tot circul ăsta?

— „Circul" ăsta îi poate salva viața. Ia gândește-te, Pavel. Dacă ar fi dispărut din prima zi, ne-am fi întors cu buza umflată, iar comandantul ar fi pornit o altă hăituială, cu mai multe echipe și, poate, cu un elicopter. Ar fi fost prins. În schimb, câtă vreme nu ne-am întors, conducerea lagărului crede că o să-l aducem azi-mâine... Orice întârziere îi e prielnică.

— Nu-i lipsit de noimă ce zici. Şi-atunci de ce nu i-ai explicat și lui Luskas?

Vasin mi-a răspuns tușind înfundat și a mai împins niște vreascuri în foc. Apoi m-a țintuit cu o privire necăjită.

— Pentru că-l înțeleg pe fugar. În lagărul unde am stat patru ani, visam de o sută de ori pe zi că evadez. N-am făcut-o. El a-ncercat. Dacă va trebui

să-i punem mâna-n gât, o s-o facem, suntem soldaţi. Poate că, de fapt, e asasin. Dacă aflu însă că e deţinut politic, Luskas o să aibă de furcă cu mine...

S-a întors, a bătut uşor cu palma peste şalele câinelui care îi dormea în preajmă.

— E cam ostenit Almaz ăsta al meu. Şi bagă-n el peste măsură. Nu ştiu cum de izbuteşte să prindă atâta vânat. Ia uită-te la cocoşul ăsta de munte...

Am ridicat pasărea pe jumătate înfulecată, uimit de smocul de iarbă care îi ieşea din burtă. Mă pregăteam să-l întreb pe Vasin despre asta, când trosnetul unei crengi ne-a făcut să ciulim urechile. A apărut Ratinski, dar nu dinspre corturi, ci urcând dinspre râu.

— Mai bine aţi fi cu ochii-n patru, decât să staţi la taclale, ne-a îndemnat el sec, înainte să dispară.

În ochii lui Vasin, întrezăream propria-mi spaimă:

— Ne-o fi auzit vorbind despre deţinutul politic? Şi dacă da, o să ne toarne lui Luskas?

Simţeam din nou în suflet un frison de laşitate, prezenţa „păpuşii de cârpe" care mă împingea să mă supun, să-mi înghit orice vorbă nesocotită, de fapt să-mi alung din minte tot ce ne făcea să fim vii.

La adăpostul întunericului, ne-am apropiat de refugiul evadatului la mai puţin de o bătaie de glonţ. Prin încâlceala de crengi se zăreau trei pâlpâiri de jăratec care vesteau, mai mult sau mai puţin, prezenţa omului. Focurile erau cu siguranţă nişte capcane, iar fugarul îşi petrecea noaptea la fereală. Cu toate astea, după un minut de supraveghere („Ah, dacă aveam binoclul!", a bombănit Luskas), am zărit în sfârşit o formă întunecată, lungită în centrul triunghiului. „El e, a susurat Ratinski. Acum, important ar fi să nu-l trezim."

Am înaintat în şir strâns. Câinele scheuna din când în când, abia auzit.

La cincizeci de metri de ţintă, un curs de apă ne-a blocat drumul. În paloarea primelor clipe ale zorilor, am văzut mai bine focurile şi, sub o streaşină stâncoasă, silueta evadatului, în continuare nemişcată. Ratinski şi-a ridicat puşca în tăcere, indicând cu bărbia spre bărbatul adormit. Am prins ideea: să-l rănim, înlăturându-i orice posibilitate de împotrivire. Luskas a scuturat din cap, refuzând ferm: e greu să ţinteşti cum se cuvine pe întuneric. Iar căratul unui cadavru prin taiga era o sarcină mult prea anevoioasă. Şi, întâi de toate, şeful lagărului avea nevoie de o pradă

vie, în stare să vorbească sub tortură şi numai bună pentru o execuţie exemplară.

Marginile râului erau abrupte, iar curentul părea foarte rapid. Luskas mi-a făcut semn să cobor şi să caut un vad, dar, în aceeaşi clipă, Vasin, târât de Almaz, a găsit alt punct de trecere: două trunchiuri fără crengi, apropiate unul de altul, alcătuiau o podişcă îngustă. Fluturându-şi arătătorul prin aer, Luskas ne-a explicat fără cuvinte planul de bătaie: Ratinski avea să traverseze primul, urmat de Butov. Ajunşi la tabără, se vor arunca asupra fugarului, în timp ce el, Luskas, avea să împiedice orice posibilitate de scăpare în direcţia stâncilor. Eu voi păzi intrarea pe punte şi, dacă tot eram acolo, calabalâcul nostru, care ne-ar fi îngreunat atacul. Vasin cu câinele va supraveghea torentul, fiindcă evadatul ar fi putut să scape înotând...

După această repartizare, Butov s-a încruntat şi, dându-l în lături pe Ratinski, s-a repezit primul. Lui Luskas nici că i-a păsat. Fondul planului său era limpede: Butov şi Ratinski aveau să pună mâna pe criminal, iar el, Luskas, va apărea triumfal. Rolul meu auxiliar era mărunt şi, la nevoie, puteam fi făcut responsabil pentru eşec. Nici Vasin, care păzea malurile, nu era mai cu moţ...

Butov, Ratinski şi Luskas înaintau tiptil, măsurând cu piciorul, pe bâjbâite, trăinicia construcţiei. Fiecare îşi ţinea arma ca pe o prăjină de acrobat. Trunchiurile, masive şi lungi, nu păreau să li se mişte sub călcătură.

Îmi spuneam că asaltul va prilejui fie o trântă violentă, fie o predare ușoară a unui om aflat la capătul puterilor, împăcat că nu mai trebuie să lupte. Cu un avânt instinctiv, m-am surprins dorindu-i această din urmă soluție, iar când am vrut să înțeleg de ce, mi-a revenit în minte acel smoc de flori galbene atârnat de o ramură, semn delicat al goanei sale spre libertate...

Butov ajunsese aproape de capătul punții când, dintr-odată, a tresărit, a scăpat o sudalmă și a izbit bușteanul cu călcâiul, de parcă ar fi vrut să strivească un șarpe. Ratinski s-a dat în lături, străduindu-se să-i evite trupul mătăhălos, ce sta să cadă, dar s-a lovit de pușca lui. S-au prăbușit amândoi în apă. Mai întâi Luskas a rezistat la zguduială, s-a bâțâit puternic, după care a căzut și el, dar într-un mod mai puțin dezordonat decât ceilalți. Acoperiți de vârtejurile torentului, au reapărut douăzeci de metri mai încolo, zbătându-se, agățându-se unul de o piatră, altul de o cracă...

Împreună cu Vasin, i-am regăsit pe un țărm cu nisip, acolo unde râul se lărgea și putea fi străbătut cu piciorul. Acolo pe unde ar fi trebuit să traversăm... Butov continua să înjure, blestemând „porcăria aia de zadă" care se rupsese sub el. Ratinski mergea de-a lungul malului, cu speranța că va recupera puștile. Luskas își verifica înfrigurat hărțile și documentele din raniță...

Ne-am întors spre tabăra evadatului, fără să nădăjduim că mai e acolo. Focurile erau stinse, iar momâia pe care o luasem drept un corp întins pe jos era făcută din crengi de brad, ce imitau silueta unui om adormit... Secretul podețului s-a lămurit lesne: unul din capete fusese sprijinit pe două pietre netede, astfel încât trunchiurile să lunece de îndată ce piciorul ar fi apăsat pe acest leagăn. Era o capcană, simplă și greu de descoperit. Dar pe care s-ar fi cuvenit s-o detectez!

Luskas a făcut cunoscut acest lucru pe un ton usturător:

— Ți-am ordonat să ne asiguri securitatea drumului! Era datoria dumitale să previi un accident tehnic...

Ascultându-l, am priceput că Vasin avea dreptate: da, orice eșec avea să-mi fie imputat numai mie, pentru că ăsta mi-era rolul în distribuție. Dar, mai ales, am priceput că niște acuzații atât de puțin întemeiate arătau că Luskas începea să piardă controlul jocului. El însuși a devenit conștient de asta și, stăpânindu-și mânia, a ordonat:

— Ca să răscumperi o greșeală atât de gravă, ar fi bine să recuperezi puștile pierdute din pricina neglijenței dumitale.

M-am cufundat în torent de vreo douăsprezece ori. Apa era rece ca gheața, șuvoiul foarte puternic, iar adâncimea, în acest zăgaz mărginit de stânci, atingea

pe puțin patru metri. Vasin mă priponise cu o funie, de care trăgea ca să mă ajute să ies. Pregătise un foc zdravăn, la care naufragiații să-și poată usca hainele și unde să mă încălzesc după fiecare tentativă. Tremuram, ascultând indicațiile lui Luskas: să sondez puhoiul cât mai aproape de malul opus, să ocolesc un copac afundat în apă, să cercetez o viroagă... Puștile erau de negăsit. Aș fi avut nevoie de un echipament de scufundare.

La sfârșit, nici măcar flăcările nu mai reușeau să-mi curme frisoanele. Butov, care-și îmbrăcase uniforma uscată, mi-a poruncit:

— Gata, Garțev, oprește-te. N-o să le găsim. Haide să te încălzești!

Luskas și-a ridicat bărbia, pregătindu-se să dea un ordin opus, dar Vasin i-a luat-o înainte:

— Tovarășe căpitan, dacă se-mbolnăvește Garțev, o să-ntârziem și mai tare. Ne-au rămas două puști și trei pistoale. Mai mult decât suficient ca să-l prindem pe criminal...

Luskas a răspuns, fără să-și ascundă satisfacția bolnăvicioasă:

— Da, poate. Cu condiția să dorim să-l prindem. Fie el și „deținut politic", cum îi zic unii...

Seara, stăteam de pază împreună cu Vasin. Vântul aducea o mireasmă amăruie, care ne lăsa să ghicim prezența îndepărtată a oceanului.

— Mergând spre nord, a murmurat Vasin, am ajunge la litoral în circa trei-patru zile...

A tras adânc aer în piept, cu pleoapele închise, şi mi s-a părut că văd ce-şi închipuie – cum taigaua se limpezeşte, se umple de lumină şi cum, dintr-odată, se retrage din faţa unei nesfârşiri de ceaţă în care toate caznele şi spaimele noastre dispar. Dar mai ales această spaimă: Ratinski ne surprinsese conversaţia din noaptea trecută, vorbele nesăbuite despre prizonierul politic, şi ne turnase lui Luskas... Cuvintele noastre puteau fi interpretate ca o atingere la siguranţa statului, era de ajuns o bună articulare a dosarului de acuzaţie.

Ştiam prea bine. Dar briza dinspre Pacific făcea această ameninţare vagă, lipsită de interes... Cu voce stinsă, Vasin a rostit prin întuneric:

— Hei, Ratinski, caraliu de doi bani! După ce brad te-ai pitit? Hai încoace, în loc să îngheţi în beznă!

Desigur, nici vorbă de răspuns, dar această glumiță a marcat o nouă senzaţie de eliberare: posibilitatea să ne ridicăm şi să plecăm spre nord, fară altă țintă decât obârşia acestui vânt răcoros şi amărui, acolo, în veşnicia plină de viață a oceanului...

Vasin a scuturat din cap, alungând acest vis care, pentru întâia dată, nu ne mai părea chiar aşa de năstruşnic.

— Almaz al meu moţăie tot timpul, a oftat el, mângâindu-şi pe spate câinele adormit.

— Probabil că e rupt de oboseală, după atâta fugăreală de dimineaţa până seara, nu?

— Nu, nu-i oboseală, a obiectat Vasin. Mai ţii minte, îţi spuneam că reuşeşte să prindă o groază de vânat... Şi nu e câine de vânătoare!

— Şi-atunci cum face?

— I-l dă careva. Da, Almaz găseşte pe drum când o potârniche, când un iepure...

— Stai... vrei să zici... că-l hrăneşte evadatul?

— Da. Sau mai degrabă că-l neutralizează. Uită-te la iarba asta cu care-şi burduşeşte ofrandele. Oamenii locului îi spun „dremnik", iarba somnului. Fac ceai din ea...

— Şi cum izbuteşte ăla să doboare atâta vânat?

— Pune capcane. Cam cum a făcut cu podişca aia. Nişte chestii mai iscusite, desigur. Jivinele sunt mai puţin neroade ca noi.

A surâs şi, purtat de un elan de tandreţe, şi-a lipit faţa de botul câinelui.

— Dormi, Almaz. E mai bine decât să-l hărtăneşti pe amărâtul ăla care încearcă să fugă...

Fără să vreau, aveam să ţin minte acea îmbrăţişare şi vocea mâhnită a lui Vasin. Cu intuiţia care ne leagă de făpturile apropiate, presimţise probabil care va fi soarta dulăului.

A doua zi dimineață, Luskas mi-a ordonat să mă cațăr pe o culme de deasupra taberei noastre și să-i raportez „o cât mai exactă panoramă topografică". O formulă fără noimă, știa prea bine, dar cum pierduse hățurile acestei escapade, se dădea marea strateg.

Colina, plină de pinii piperniciți ai unei sihle, făgăduia un urcuș anevoios, așa că am hotărât să nu mă zoresc. Luskas ar fi putut să mă-ntoarcă din drum, cum se mai întâmplase, spunând că o schimbare de situație îmi făcuse misiunea inutilă...

Pe la jumătatea pantei, m-am oprit să-mi trag sufletul. Ajunsesem deja deasupra desișului taigalei, această întindere vegetală lipsită de orice măsură. Văzute de sus, culorile ei – verde, gri, ocru, violet – semnalau mai bine relieful, alcătuiau curbe, încrețituri, alternanțe de umbră și de luminozitate. Această întindere fără limite rămânea însă unită până în zare, fiind întreruptă, doar ici și colo, de niște scânteieri șerpuitoare: afluenții râului Amgun.

În timp ce întocmeam acea „panoramă topografică", chiar lângă mine s-a legănat o creangă, iar liniștea care a urmat mi s-a părut încă mai desăvârșită decât înainte. Să fi fost din cauză că îmi țineam respirația,

sau era vorba despre încremenirea unui animal care se dăduse de gol? Această nemişcare m-a făcut să percep mai exact profunzimea pădurii unde se aflau aceste două ființe atât de puțin diferite una de alta: eu şi acea jivină... Sau acel om?

După vreun minut, mi-am armat puşca şi am înaintat, încercând să mă topesc în pădurea joasă, ai cărei arbori erau rareori mai înalți decât mine. Ce fiară ar fi putut să se pituleze îndărătul acestei văluriri de pini? Un linx? Vreun urs? Sau un prădător mai rar – un irbis, acel leopard al zăpezilor pe care Butov spunea că-l vânase cândva, o felină vicleană care face salturi de opt metri lungime. Ori poate un tigru siberian. Dar înainta oare tigrul până în aici, lângă Amgun?

Știam că fiarele evitau întâlnirea cu omul şi puteam fi sigur că fuga lor printre pinii pitici ar fi fost lesne de observat. Însă nimic nu s-a clintit. Prin urmare, putea fi un om. Singurul om care mă interesa!

Am uitat de mila pe care o simțisem cândva față de evadat. Se ivise un prilej minunat să-l prind, să-l predau celorlalți, şi în primul rând lui Luskas. Un asemenea trofeu avea să mă reabiliteze definitiv! Arestarea criminalului, recompensele, decorațiile, adăugarea unui episod glorios în viața mea. Întoarcerea la confortul jocurilor omeneşti. Reîntâlnirea cu Sveta... Toate gândurile astea, de-a valma, îmi pulsau îndrăcit în tâmple. Eram gata să strivesc de pământ fața evadatului, împiedicându-l să mai respire...

Strecurându-mă printre arbori, am ieşit într-un luminiş. Şi, înainte să realizez ce văd, era să apăs pe trăgaci.

O cămaşă gri, agăţată de crengi, îşi flutura mânecile. Pânza uzată era sfâşiată într-un loc. Am mai făcut un pas, am băgat de seamă cusăturile şi un ac gros atârnat de un fir de aţă...

Brusc, m-am simţi observat. O intuiţie animalică, fără nevoia vreunei dovezi, sigură. Eram ţintuit de o privire ce îmi reteza orice voinţă. Îmi închipuiam că sunt luat în cătare sau, şi mai probabil, că o baionetă îmi va luneca pe gât.

Precum un titirez dezaxat, m-am răsucit la dreapta, apoi la stânga, încercând să disting ce mi se întâmplă în spate, îndreptând puşca spre propria-mi umbră, împiedicându-mă de rădăcini, incapabil să-mi aud şopocăiala înfrigurată – un şir confuz de ameninţări adresate unui duşman nevăzut.

Am coborât iute coasta, continuând să mă răsucesc necontrolat şi convins că-mi protejez nepreţuita „păpuşă" care aduna, înlăuntrul meu, toate şansele mele de fericire. Ea era cea care mă făcea fricos, laş, dispus să-i povestesc totul lui Luskas...

Raportul meu prindea formă în ritmul salturilor: „Tovarăşe căpitan, deţinutul străbate acum sihla, trebuie să-l hăituim!"

Încă departe de tabăra noastră, mi s-a adresat o voce. Era Luskas, care părea să m-aştepte printre arbori.

— Ia zi, Garțev, ce-ai văzut?

Mi s-a pus un nod în gât.

— Tovarășe... căpitan... am...

Vedenia unei cămăși sfâșiate și pe jumătate cârpite mi s-a-ntors în minte. Cămașa cenușie a deținutului. Un bărbat sleit, cu bustul gol, ascunzându-se după ramuri...

— N-am... n-am văzut nimic, tovarășe căpitan... Afluentul pe care va trebui să-l traversăm e la vreo trei kilometri de-aici...

Luskas m-a cercetat cu privirea lui de oțel albăstrui și, în locul disprețului obișnuit, mi s-a părut că întrevăd în ea un fel de rătăcire. S-a scuturat, recăpătându-și trufia dușmănoasă:

— Am înțeles bine? N-ai văzut nimic? Nici o urmă?

Ideea că ar fi putut să mă urmărească – și să descopere același lucru ca mine – mi-a tăiat respirația. Însă cu o ușurare în același timp disperată și exaltantă, îi repetam deja:

— Nu, nimic, tovarășe căpitan. Stors de vlagă cum e, evadatul ocolește probabil colinele.

În tabără, Luskas l-a chemat pe Vasin:

— Sergent, fiindcă iscoada noastră (a arătat spre mine cu o mișcare din bărbie) n-a găsit nimic dubios, îi vei da drumul câinelui... Repet, îi vei da drumul câinelui. Nu accept nici un „să vedeți...“, e ordin.

Luskas nu mi s-a mai adresat toată ziua, iar tăcerea lui părea că-mi pecetluiește condamnarea: m-o fi

urmărit pe colină, o fi văzut cămaşa gri... „Păpuşa" tremura, mă contagia cu propria ei angoasă. Ca să scap, mi l-am închipuit pe deţinut cum se apropie pe furiş de ţoala cu pricina, cum scoate acul de cusut şi apoi se îmbracă... În mod ciudat, acest gest îmi transmitea o puternică senzaţie de eliberare.

Evadatul nu şi-a schimbat itinerariul: a mers de-a lungul râului Amgun, a găsit un loc de trecere peste un afluent, s-a întors pe mal. Când soarele se odihnea deja pe vârfurile copacilor, Almaz s-a înviorat şi a început să amuşine pământul cu o însufleţire de vânător. Vasin s-a văzut obligat să tropăie în urma lui, Ratinski şi-a îndreptat puşca spre o ţintă pe care o credea aproape. Luskas se abţinea să o ia la goană, dar se vedea că iminenţa capturii îl agita.

— Vând deja pielea ursului..., a bombănit Butov, care, din pricina gabaritului, se chinuia să păstreze ritmul de asalt.

Pielea ursului... Habar n-avea câtă dreptate are. Ca să-şi justifice încetineala, mi-a propus:

— Auzi, Garţev, noi o să rămânem în urmă ca să-l blocăm pe individ, în cazul în care câinele l-ar goni spre noi. De fapt, cred că ar fi nevoie de o haită întreagă ca să-l încolţească, nu-i un ageamiu... Stai puţin, am o chestie de rezolvat.

L-am văzut îndepărtându-se către un pârâu, lăsându-se pe vine lângă un arbust. Am întors capul, ca să nu-l stingheresc... Hăitaşii erau cu vreo sută de metri înaintea noastră şi mi l-am imaginat din nou

pe deținut, îmbrăcat cu bluza lui sfâșiată, un bărbat în jurul căruia se strângea plasa urmăritorilor.

Butov a reapărut, cu un aer mai potolit și cu fața trandafirie.

— Gata, Garțev, o luăm din loc. Viața e frumoasă și... cum spunea oare Gorki? Da, e frumoasă și surprinzătoare!

I-am simțit în respirație un damf volatil, înțepător, în care nu bănuiam prezența alcoolului, imposibil de procurat prin locurile astea. Buna lui dispoziție aproape că m-a făcut fericit: mergeam prin inima unui codru îmbălsămat cu rășină, cerul era limpede, nu se făcuse prea cald și halta de seară se apropia.

Primul foc de armă ne-a luat pe nepregătite – Butov s-a uitat la mine, vrând parcă să afle dacă auzisem același lucru. S-a auzit însă un nou pocnet, reverberat de ecou, și apoi altul și altul... Ne-am pus pe fugă.

Am ajuns acolo înaintea lui Butov și l-am văzut pe Ratinski care își învârtea pușca deasupra capului ca pe o suliță și striga cât îl țineau bojocii:

— Un urs! Am ucis un urs! Ba chiar doi, pare-mi-se. Uite-acolo, sunt acolo!

Ne-am luat după el pe o cărare. Luskas și-a scos pistolul, Butov, prinzându-ne din spate, i-a urmat exemplul. Mă pregăteam, la rândul meu, să trag. Un urs, nu, doi! Poate erau doar răniți, deci cu atât mai periculoși...

Am coborât spre un curs de apă mocirlos, am văzut o arătare întunecată, ascunsă sub ferigi. Fiara nu mi s-a părut impresionantă. Un pui de urs? Vasin s-a apropiat și, cu vârful cizmei, i-a ridicat una dintre labe. Apoi a lăsat-o să cadă, moale, la pământ.

— Ați împușcat un flămânzilă[1], tovarășe sublocotenent, a spus el cu un ton grav, sub care abia se vedea bășcălia. Un mascul de toată frumusețea...

Străduindu-se parcă să nu fie prea crud cu idiotul de Ratinski, a adăugat:

— De departe, jderul flămânzilă seamănă cu un urs. Au același bot, același mers... Bun, și-al doilea? Era probabil femela...

Înaintam de-a lungul râului, când Vasin, îmbrâncind pe toată lumea, s-a năpustit prin desiș. Am auzit un strigăt înăbușit, apoi un geamăt puternic, pornit parcă dintr-o durere care amenința să devină din ce în ce mai ascuțită.

L-am descoperit printre niște tufe de smirdar, îngenuncheat, cu capul lipit de pântecul unei jivine. Convinși că e un alt jder, ne-au trebuit câteva clipe ca să realizăm că era vorba despre Almaz.

Vasin s-a ridicat, a făcut un pas spre Ratinski și, fără o vorbă, l-a pocnit peste față. Sublocotenentul s-a agățat de niște crengi, evitând să se dea de-a berbeleacul. Pușca

---

1. Gluton, sau jderul flămânzilă, mamifer nordic, comparat adesea cu un urs de talie mică (n.tr.).

i-a căzut. După ce s-a îndreptat din şale, mai să se-nece de indignare:

— Curtea marţială te mănâncă... O să putrezeşti în lagăr! şi a dat să scoată pistolul din teacă.

Ajuns chiar atunci lângă ei, Butov a rostit cu o autoritate ameninţătoare:

— Jos mâinile, sublocotenente!

Ratinski a ascultat, dar Luskas a fost cel care s-a grăbit să adauge:

— Sergent Vasin, eşti arestat. Predă arma!

Arma, adică puşca descărcată, zăcea la picioarele lui Ratinski. Vasin părea să nu fi auzit nimic şi, ducându-se spre câine, s-a aşezat în genunchi, încercând să stăvilească sângele care-i curgea din piept lui Almaz. Părea absent, nepăsător faţă de ce i s-ar fi putut întâmpla.

— La noapte, îi legi mâinile şi picioarele, mi-a ordonat Luskas.

Vasin s-a ridicat şi s-a îndreptat spre Butov. Am crezut că voia să ceară anularea sancţiunii, dar a întrebat:

— Tovarăşe comandant, vă rog să-mi permiteţi să îngrop câinele.

Butov a încuviinţat, apoi, întorcându-se spre noi, a anunţat:

— Haideţi, trebuie să ajungem la Amgun...

L-am zărit pe Vasin cărându-l pe Almaz într-o râpă nisipoasă din mal... Ne-a regăsit în tabără, unde Ratinski avusese grijă să pregătească două capete de sfoară.

Noaptea, păzindu-l pe Vasin, l-am eliberat de legături şi am încercat să revin la tonul amical şi lejer al discuţiilor noastre nocturne. Abia de-mi răspundea, apoi se cufunda din nou într-o tăcere pe care nu izbuteam s-o fac mai puţin apăsătoare.

„E cu gândul la câine", îmi spuneam, surprins de suferinţa aceea care mi se părea lipsită de măsură. Mai ales că recunoscuse, cam fără tragere de inimă:

— Bun, l-am pierdut pe Almaz. Dar... Ratinski ar fi tras la fel şi în evadat. Pentru el nu-i mare diferenţă.

Am descoperit în aceste vorbe calea prin care să-i schimb gândurile:

— Tocmai, Mark, ar trebui să-ţi închipui ce-ar fi pățit Almaz la întoarcere. Ajuns iar pe mâna paznicilor, şi-ar fi petrecut restul vieţii lătrând la deţinuţi şi, la fiecare tentativă de evadare, le-ar fi sfâșiat gâtul cu colții! Măcar, în ultimele zile, a trăit bine – în mijlocul naturii, nu îndărătul gardurilor de sârmă ghimpată. Şi n-a făcut rău nimănui!

Vasin a scuturat din cap, după care am privit amândoi cele trei puncte luminoase suspendate în beznă – focurile aprinse de fugar, la un kilometru de tabăra noastră.

— Vezi tu, Pavel, câinele ăsta... Şi-aşa nu eram legat de multe lucruri în viaţă.

Vocea i s-a limpezit – probabil că argumentaţia mea îi luase o piatră de pe inimă. Nu era legat de multe lucruri... Întocmai ca evadatul nostru în noapte.

Ratinski a venit să mă schimbe şi, observând funiile dezlegate, mi-a ordonat să i le pun la loc. Le-am înnodat cât mai larg cu putinţă. Vasin a zâmbit uşor, şoptind:

— Iată legăturile mele...

Ordinele lui Luskas au ajuns până la urmă să fie complet lipsite de coerență. Nu mai încerca să-și ascundă confuzia. Și nici frica. Vasin îmi vorbise despre asta cu câteva zile în urmă:

— Vânătorul nostru de spioni nu-i în apele lui. Cred că îi e pur și simplu teamă. E orășean și confruntarea cu taigaua nu-i prea priește...

Îmi amintesc că, atunci când Ratinski i-a descoperit pe cei doi „urși", Luskas a stat deoparte, gata s-o ia la goană. Printre strigăte și focuri de armă, nimeni nu i-a observat lașitatea...

Într-o noapte, ne-a sculat cu mult înainte de zori și, vrând parcă să bage bățul prin gard, ne-a spus:

— O să vă luați micul dejun după operațiune!

Ratinski a țâșnit, dornic să dea bine în ochii celui de care îi depindea avansarea. Vasin și cu mine nu ne puteam permite luxul unei răzvrătiri. Doar Butov a mârâit, în timp ce se întorcea în așternut:

— Căpitane, ia cu tine niște dopuri de cauciuc! Cum de ce? Pentru că individul ăla o să vă ciuruiască și prin față și prin spate, și va trebui să vă astupați găurile! Și-acum gata, nu-mi mai freca ridichea cu ofensivele tale de rahat! Napoleonu' lu' pește prăjit...

Când am plecat, se auzea deja cum sforăie – nu se mai străduia să-şi ascundă aversiunea faţă de Luskas.

Mai bine de-un ceas am bâjbâit prin întuneric, speriind jivinele care o luau la sănătoasa, lăsându-ne mai înspăimântaţi decât ele. În mai multe rânduri, Ratinski, dotat cu arma confiscată de la Vasin, a fost cât pe ce să tragă în umbrele lor. Luskas mergea ţinându-şi strâns pistolul, cu speranţa neroadă că va da peste evadat chiar lângă poteca pe care înaintam.

Cel mai surprinzător a fost că, în noaptea aceea, socoteala lui chiar s-a adeverit! Manevra noastră era atât de anapoda, încât evadatul n-o crezuse posibilă. Când ne-am înfiinţat lângă focurile taberei sale, aparent tocmai fugise, fără să fi avut timp să ia cu el cei doi somoni graşi care stăteau la afumat pe un grătar de surcele...

Lumina zilei începuse să pâlpâie şi, printre pinii de pe povârnişul unui deal, l-am văzut limpede pe bărbat. Mergea zorit, fără să alerge. Spinarea îi era ascunsă sub o raniţă, făcută după toate aparenţele dintr-un rest de prelată. Nu foarte înalt, cu o constituţie destul de firavă, purta o glugă amplă care-i ascundea capul. Îşi ţinea puşca pe umărul drept, cu ţeava în sus, ca să poată trage îndărătul lui chiar înainte să se întoarcă şi să ţintească.

— Cam şchioapătă, a şoptit Vasin. Probabil că ghetele îi sunt ferfeniţă...

Umbra de milă pe care am simțit-o în vorbele lui părea să arate inevitabilul: bărbatul nu mai avea cum să ne scape, își trăia ultimele clipe de libertate.

Ne-a căzut în laț când străbătea un curs de apă. Când am coborât pe țărm, l-am văzut cufundat în apă până la gât, printre sălciile care își lăsau crengile să atârne pe malul vecin. Desișul lor îl împiedica să urce, zvârlindu-l în curentul năvalnic. Lupta împotriva încâlcelii de ramuri, era dus de șuvoi, se agăța de câte o nuia mai rezistentă... Uneori, câte un văl de ceață ni-l ascundea privirilor. Apoi, în pâcla de dinainte de răsărit, era trădat de tremurul frunzelor. Gluga îl preschimba într-o țintă lesne de recunoscut.

Probabil că asta-și spunea Ratinski, luându-l în cătare. I-am aruncat o privire îngrijorată lui Luskas, așteptându-l să repete consemnul: evadatul trebuia să rămână în viață. Dar căpitanul a tăcut chitic. Ratinski a fixat ținta, era gata să apese pe trăgaci...

În timp ce mă năpusteam spre el, am strigat:

— Opriți! N-avem voie să-l omorâm!

L-am împins, m-a înjurat, m-a dat la o parte cu patul puștii și, reluându-și poziția, a tras. În rămuriș, capul acoperit cu glugă a tresărit, apoi a încremenit.

Urlam cu Vasin la unison:

— Căpitane! Aveam ordin să nu-l ucidem!

Luskas a răspuns cu sânge rece:

— Exact. Dar criminalul ne-a atacat, punându-ne viețile în pericol. Sublocotenentul s-a văzut nevoit

să recurgă la legitima apărare. Acum trecem apa și recuperăm corpul. Executarea!

Am înțeles că „legitima apărare“ urma să devină versiunea pe care Luskas o va raporta la comandament.

Ratinski a coborât în apă, grăbit să etaleze prada la picioarele șefului. Mi-am amintit că încercasem aceeași satisfacție hapsână pe colina unde găsisem cămașa deținutului... Da, mă gândisem și eu la trofeu!

Acum însă bărbatul ucis era pentru mine altcineva, nu pentru că murise, ci fiindcă mai adineaori îl văzusem mergând: o siluetă subțire, care nu semăna nicicum cu zdrahonul de pușcăriaș pe care ni-l închipuiserăm.

Ceața se îngroșa și, din opacitatea ei vătuită, a ajuns până la noi exclamația lui Ratinski:

— Unde-o fi trupul?

Ne-am apropiat de el, dând în lături nuielele sălciilor. Ieșea din apă gol, dârdâind de frig și ridicând deasupra capului o bucată de pătură udă.

— Gluga lui, a explicat el. Dar trupul? Mă duc să caut în aval, o să iasă cu siguranță la suprafață...

Luskas, nedumerit și el, a înaintat pe firul apei și, deodată, a bolborosit cu o candoare ce nu-i stătea în fire:

— Păi, astea... Ale cui sunt? Garțev, ai trecut dumneata pe-aici?

Am văzut niște urme care se îndepărtau spre pădure. Așezându-mi cizma lângă una dintre ele, am constatat

că piciorul meu depășea cu mult amprenta lăsată de evadat. Vasin ni s-a alăturat și a reluat demonstrația, cu același rezultat. Ratinski, care clănțănea lângă focul pe care tocmai îl aprinsese, a întrebat:

— Ați dat până la urmă de trup?

Butov ne-a ajuns și el din urmă. Dintr-o singură privire, aruncată spre Ratinski și spre urmele fugarului, a cântărit situația:

— Corpul încă aleargă! Acoperă-ți coaiele, sublocotenente, ciupiturile de țânțar sunt cam excitante.

Neîndoielnic, tertipul fugarului era iscusit: își agățase gluga de-o creangă, apoi a plonjat, a ieșit pe mal câțiva metri mai jos, la adăpostul hățișurilor. Nu fusese totuși nimic altceva decât un vicleșug disperat, încleștarea lui de onoare în fața morții.

— I-ai văzut urmele? a murmurat Vasin. Se disting semnele degetelor de la picioare, merge aproape desculț...

De-acum, pentru el era și mai grav faptul că știam cine e. Nu vreun vânător de temut, ci unul ca noi, cu țoale zdrențuite, un bărbat cu fizic nici prea-prea, nici foarte-foarte și care, dându-și de gol șiretlicurile, ne lăsa să i le învățăm unul câte unul.

De-abia de-acum începea adevărata vânătoare, de fapt o hăituială de aproape, cea care deșteaptă în fiecare din noi instinctul de prădător.

Am stins focul sub tălpi și am plecat de-ndată. Probabil că și fugarul irosise niște timp încălzindu-se,

pentru că plonjase în apă îmbrăcat. În locul unde făcuse un scurt popas, tăciunii nu se răciseră cu totul şi iarba, argintată de rouă, păstra o urmă întunecată ce indica limpede că pe acolo trecuse recent cineva... Am mâncat fără să ne oprim în loc, preocupaţi să păstrăm un ritm căruia să nu-i poată face faţă. Patima jocului – iminenţa ciozvârtelor aruncate la ospăţul vânătoresc – mi-a dat ghes, ştergându-mi din minte şubrezenia fizică a bărbatului.

O singură dată m-a răscolit cruzimea vânătorii noastre. Drumul fugarului trecuse peste nişte pietre plate, calcaroase. Pe suprafaţa netedă a uneia dintre ele, Vasin mi-a arătat urma unei tălpi, pe jumătate roşie. Roşie de sânge...

În ciuda lipsei de vlagă, fugarul a reuşit să reziste până pe înserat. A trebuit să oprim hăituiala ca să reperăm locul unde se adăpostise şi apoi să ne aşezăm corturile.

Niciodată, de la începutul expediţiei încoace, nu ne petrecuserăm noaptea atât de aproape de locul unde se instalase fugarul. Nu aprinsese decât un foc, nemaiavând putere să-şi pregătească celelalte momeli luminoase.

Eram de gardă şi înteţeam din vreme în vreme vâlvătaia. Deşi mă atinsese picoteala, am fost alarmat de un pas greoi. O siluetă şovăise în preajma corturilor, am pus mâna pe puşcă...

Era Butov, gârbovit și slobozind un mormăit iritat. S-a lăsat să alunece lângă foc, a scos o țigară groasă și cam strâmbă, a aprins-o cu un tăciune, a tras un fum. Și a vorbit, stăpânindu-și puterea vocală cu care-și zbiera îndeobște ordinele:

— Netrebnicul ăsta de Luskas! Nu mă lasă să dorm. Nu-i tace gura prin somn. Trăncănește, trăncănește...

În timpul gărzilor mi se întâmplase să aud conversații care veneau dinspre cortul lor și lucrul acesta mi se păruse surprinzător: oamenii ăștia își purtau o ură abia ascunsă și n-aveau mare lucru să-și spună.

Mânat de curiozitate, am șoptit ceva ca un răspuns la propriile mele gânduri:

— Credeam că discutați cu tovarășul căpitan despre planul operațiunilor...

Butov a clătinat din arătător în semn de împotrivire.

— Numai el vorbește și repetă aceleași bazaconii...

— Bazaconii?

— Mai rău. Vorbe de om dus cu pluta. Mai ales când începe să strige. Strigă în șoaptă! Îți îngheață sângele-n vine și mai multe nu. Ce strigă? Nume, frânturi de formule oficiale de genul: „în aplicarea articolului numărul x din codul penal...". I se trage de la fosta lui meserie... După care, netam-nesam... Bun, chestia asta e mai bine să n-o auzi. Pare că se smiorcăie și gângăvește fără răgaz aceeași frază: „Cefele alea mă privesc... cefele alea mă privesc..."

Butov mi-a aruncat o privire cam jenată şi apoi, hotărând să nu se mai ascundă, a scos din buzunar o ploscă, i-a deşurubat dopul, a ras un gât, o oftat prelung şi zgomotos.

— Vrei un strop, Garţev?

Respectându-mi refuzul („Sunt de gardă, tovarăşe comandant...“), a suflat în gol ca să-şi stingă arsura de alcool, apoi şi-a continuat povestea:

— Da, îl urmăreşte trecutul. Cam cum se-ntâmplă cu noi, care alergăm pe urmele amărâtului ăstuia de pârnăiaş. În timpul războiului, Luskas lupta împotriva „defetiştilor“ şi a „elementelor duşmănoase ideologic“, cum se spunea pe-atunci. Adesea, nişte buni ofiţeri. A împuşcat cu sutele! Arăta în pripă cu degetul un duşman şi, hop, plutonul de execuţie! Fără nici o altă formă de proces. Am întâlnit tipi care făceau aceeaşi muncă murdară ca el. Unii, şi probabil că e cazul lui Luskas preferau să ucidă cu pistolul de serviciu. Chestie de gust. Un glonţ în ceafă şi dosarul era închis. Atât doar că, vezi tu, Garţev, chiar dacă trăgea în ceafă, n-avea cum să nu vadă, înainte de execuţie, ochii soldaţilor ăia... Acum, când doarme, privirile alea se-ntorc. El trage, ţestele explodează, dar ochii îl sfredelesc. Aşa că zbiară. Ochii ăia o să-l urmărească până la moarte. Şi poate şi după ea...

A băut încă un gât şi, în loc să mai ofteze de plăcere, s-a crispat, a ciulit urechea şi mi-a făcut semn să stau nemişcat. În întuneric, foşnetul de paşi a durat câteva

clipe apoi, răspunzând tăcerii noastre, a dispărut. Butov s-a aplecat spre mine, șoptind:

— E turnătorul de Ratinski care dă târcoale... Cândva, și somnul lui va fi înțesat de ochi care-o să-i ceară socoteală...

Fără să mai coboare vocea, a bombănit:

— Du-te să tragi un pui de somn, Garțev. Am eu grijă de foc.

Dis-de-dimineață l-am zărit pe evadat strângându-și calabalâcul: nu asistaserăm până atunci la această scenă. S-a înhămat cu ditamai rucsacul, și-a cumpănit pușca pe umăr; părea împăcat cu faptul că e văzut de la o distanță de nici două sute de metri. S-a îndreptat direct spre malul întins și nisipos. Ne dădeam seamă că acel traseu nu-i era cel mai potrivit, dacă ar fi vrut să înainteze pe ascuns. Cu siguranță însă îi era prea greu de suportat să-și izbească de rădăcini picioarele însângerate.

Acum îl vedeam la fiecare cot al râului, chilug, subțiratic, cu mers târșâit... S-a întors în mai multe rânduri ca să măsoare cu cât se micșorase distanța dintre noi.

Către prânz, după ce ne-a mai aruncat o privire, am crezut că avea să se oprească, să-și arunce arma și să se predea...

În acea clipă, drumul i s-a înfundat.

Râul făcea acolo o curbă strânsă; când am depășit-o, am văzut că malul dispărea sub o aglomerare de stânci ce forma un povârniș înalt de câțiva metri. Un baraj de pietre. Fugarul a șovăit, a intrat în apă sperând să-l ocolească, s-a întors în fața obstacolului.

Am micşorat pasul, de teamă că, pus cu spatele la zid, va începe să tragă şi că, în timpul schimbului de focuri, va încerca să scape de-a lungul peretelui stâncos. Cu voce scăzută, Luskas a distribuit rolurile în cadrul unei savante tactici de încercuire („Napoleonu' lu'...", m-am gândit, în timp ce schimbam un surâs grăbit cu Vasin). Manevra avea în vedere ca duşmanul să rămână nemişcat, prins între stânci.

— Eu şi comandantul Butov rămânem aici pe poziţii, fiindcă, dacă ticălosul nu se predă, o să încerce să fugă prin pădure. Garţev şi Vasin vor...

Chiar atunci, evadatul, dejucând această logică, s-a apucat să se caţere pe blocurile de granit.

O încercare fără speranţă – după primele ieşituri, peretele devenea lipsit de relief, nu mai oferea nici un punct de sprijin. Ca să nu mai spun că escalada îl expunea gloanţelor noastre, fără cale de ripostă...

Descumpăniţi de atâta îndrăzneală, am ajuns lângă perete. Căţărătorul atinsese o proeminenţă, unde nu-şi putea sprijini decât un picior; Ratinski, mai întărâtat ca niciodată, a strigat:

— Tovarăşe căpitan, daţi-mi voie să-l termin!

Luskas i-a interzis cu o mişcare a capului, şi-a scos pistolul şi a tras în aer. Evadatul, atârnat deasupra unui hău de vreo cincisprezece metri, a zvâcnit, a râcâit faleza cu celălalt picior, ca să-şi găsească mai mult sprijin... Şi a dispărut!

Nu eram prea bine poziţionaţi ca să distingem, de-acolo de jos, falia din stâncă în care bărbatul, subţire cum era, se strecurase, lăsând la vedere doar rucsacul. Apoi s-a ascuns cu totul.

— Tovarăşe căpitan, aş putea să urc pe...

Ratinski şi-a zgâlţâit mâna în direcţia scobiturii unde se tupilase bărbatul. Luându-i-o înainte lui Luskas, Butov a replicat:

— Auzi, sublocotenente, omul ăla te va ucide de îndată ce-ţi vei arăta nasul sub adăpostul lui. Rămâi pe loc. Voi, ceilalţi, hai după mine!

Luskas, jignit nevoie mare, s-a înfuriat:

— Dacă tot am început să comand operaţiunea, o s-o şi termin!

Butov s-a întors:

— Căpitane, o s-o comanzi dup-aia, când o să-ţi scrii rapoartele de străjer la ocnă. Acum, bagă pistolul în toc şi hai cu noi...

Preţ de o clipă, am crezut că Luskas o să-şi iasă din fire şi o să-l împuşte pe la spate...

Aşezându-se la hotarul dintre ţărm şi primii arbori din taiga, Butov a găsit poziţia care să-i îngăduie să-l vadă pe bărbatul adăpostit printre straturile stâncoase. Ne despărţeau mai puţin de o sută de metri – o distanţă potrivită ca să nimerim ţinta.

Ratinski şi-a sprijinit puşca pe o creangă, gata să execute foc la ordin. Butov a fluierat uşor, ameninţându-l cu arătătorul lui cel gras:

— Sublocotenente, păstrează-ți cartușele. Deținutul n-o să stea cățărat o veșnicie. O să i se facă foame, o să adoarmă, o să-l prindem ca pe un pește-n minciog... Un bob zăbavă.

Vasin și cu mine ne-am îndreptat privirile spre Luskas: furia și umilința îi brăzdau obrajii în convulsii scurte. Potrivit formulei lui Butov, „a strigat în șoaptă":

— Sublocotenente, foc!

Și a șuierat printre dinți:

— Preiau comanda *politică* a operațiunii, tovarășe Butov!

Cuvântul „politic", îngroșat cum se cuvine, și-a făcut efectul: cel care dădea ordinul nu mai era un oarecare căpitan Luskas, ci reprezentantul regimului și al mașinăriei lui represive. Ca să-și întărească vorbele, și-a scos pistolul – dând a înțelege că l-ar putea folosi, și nu doar împotriva evadatului.

Butov a înlemnit, cu gura gata să scoată o sudalmă. Spaima cu care trăia o țară întreagă se întrupase în statuia lui vie: un militar care înfruntase moartea, timp de patru ani de război, și care devenea o marionetă, un simplu „tovarăș Butov", unul dintre cei pe care doar un cuvânt venit de Luskas i-ar fi putut trimite la luni întregi de interogatorii și de torturi, dintr-acelea care îi lăsau pe prizonieri cu unghiile smulse și dinții sparți, în agonie printre ghețurile cercului polar...

Primul glonț al lui Ratinski a ciobit granitul la câțiva centimetri de capul fugarului – care s-a ascuns și, când a reapărut, i-am văzut bărbia sângerând.

— L-am nimerit! a jubilat Ratinski care, prea grăbit, a trimis alte două gloanțe pe lângă. Cel de-al patrulea l-a facut pe evadat să dispară un timp mai îndelungat, așa încât am crezut că, de data asta, o sfeclise. Totuși, părea că e încă viu, în orice caz i s-a zărit cămașa cenușie într-o spărtură din stâncă. Ratinski a tras – cămașa s-a făcut nevăzută, de parcă bărbatul ar fi fost nimerit grav, poate chiar mortal.

— Cred că... s-a isprăvit, tovarășe căpitan. Criminalul a fost doborât.

Ca să sporească solemnitatea momentului, Ratinski a luat poziție de drepți în fața lui Luskas. Acesta din urmă a rânjit satisfăcut, dar a afișat un aer de modestie:

— Da, operația s-a încheiat. Mai stăm câteva clipe și apoi mergem să ridicăm trupul...

Râsul lui Butov a izbucnit cu puterea unei fanfare militare. Se sufoca, nu mai putea articula și își agita mâna în direcția stâncii. Privirile noastre i-au urmărit gestul.

Îndărătul unui pietroi, evadatul stătea în picioare, lăsându-și la vedere capul chilug și umerii goi.

— Cămașa! a grohăit Butov, între două hohote de râs. Ți-a tras-o, băi Ratinski, ca și atunci cu gluga... I-ai găurit doar cămașa...

Pentru ca Luskas să nu-mi zărească surâsul, mi-am plecat capul și mi-am șters fruntea. Vasin era și el zguduit de hohote înfundate. Șmecheria fusese identică: cămașa pe care evadatul și-o dăduse jos fusese agățată, ca nadă, pe un stei de stâncă...

Dintr-odată Butov a amuțit, purtând pe chip o expresie de uluire admirativă. Nu mai râdea. Ne-am ridicat privirea spre stânci. Evadatul nu-și schimbase poziția, dar, în clipa de față, strângea în mâini un binoclu masiv și ne contempla liniștit.

— Cu lentile antireflex... a șoptit Vasin, făcându-mi cu ochiul.

Da, era binoclul lui Luskas. Radiind de satisfacție hâtră, Butov a declarat:

— Căpitane, a venit momentul să te caci pe un deal!

Luskas a părut că nu-l aude. Mă țintuia cu pupilele dilatate, cu un aer care m-a îngrozit. Ordinul lui m-a buimăcit:

— Garțev, o să te cațeri pe stâncă!

Am bălmăjit un fel de împotrivire:

— Tovarășe căpitan, evadatul e înarmat și, mai ales...

A ridicat țeava pistolului către mine:

— Executarea!

Mă îndreptam spre obstacolul de granit, urmat de Luskas și de Vasin, care încerca să mă ferească de pericol:

— Omul e încercuit, tovarăşe căpitan. Într-un ceas sau două...

Socoteala lui Luskas nu era totuşi lipsită de noimă. Am urcat un rând de pietre şi am ajuns la vreo cincizeci de metri de refugiu.

— Urcă pe terasa aia! mi-a ordonat el.

M-am conformat, căţărându-mă un metru mai sus. Ascunzişul evadatului se vedea şi mai bine de-acolo. Zăream cămaşa pe care o îmbrăcase la loc – partea de sus a spatelui i se contura în cătarea puştii.

— Foc! a „strigat în şoaptă" Luskas, cu o furie care se adresa atât omului din ambuscadă, cât şi mie.

Am ţintit granitul la un centimetru de cămaşă, jurându-mi că n-o să ajung asasin. N-am avut parte de nici o replică... După alte două focuri, Luskas şi-a ridicat pistolul:

— Dacă mai ratezi o dată...

Mă privea cu ochi de smintit, da, cu ochii celui care urla prin somn: „Cefele mă privesc..."

M-am prefăcut că ţintesc mai grijuliu. Glonţul a ricoşat pe stâncă.

— Fac şi eu ce pot, tovarăşe căpitan, s-a plâns vocea mea, atât de înspăimântată că n-am recunoscut-o, vocea „păpuşii de cârpe". Ştiam că Luskas mă putea ucide. După atâţia alţii...

Aşa încât următoarea lui mişcare mi s-a părut logică: a bătut mărunt din picioare, cuprins de-o furie fără seamăn... Cu frica-n sân, nici nu mi-am dat seama

că gestul avea legătură cu un foc de armă venit dinspre stâncă. După un „Uii, ah!“ de tot râsul, s-a prăbușit. Pe gambă, deasupra cizmei, creștea o pată întunecată...

Un rănit, oricine-ar fi, e totuși un rănit... Ne-am grăbit să-l evacuăm spre pădure și să-i dăm primul ajutor. Un garou, spălarea plăgii, un pic de alcool pe care Butov i l-a turnat pe gât din ploscă. Glonțul îi trecuse prin pulpă, scutindu-ne să-l mai extragem.

Durerea îți vorbește despre felul omului. Luskas s-a dovedit mofturos, suspicios și, mai ales, sensibil nevoie mare. A insistat să-i curățăm rana cu alcool de trei ori la rând. Vasin, care căra printre catrafuse uneltele și trusa noastră de medicamente, a irosit jumătate din rezerva de pansamente. Iar eu m-am resemnat să iau asupră-mi toate învinuirile...

Rana se putea iute cicatriza, dar decizia lui Luskas nu lăsa loc de-ntors: ca să evite septicemia, trebuia să ajungă de urgență într-o zonă locuită, dotată cu un dispensar. Nu prea aveam de-ales: ne încheiam urmărirea, ne întorceam cu buza umflată, târându-l cu targa, sau îi dădeam drumul singur, cu pluta în derivă pe firul râului Amgun, până la cea mai apropiată așezare... Butov a consultat hărțile. La vreo cincisprezece kilometri în aval era marcat un sătuc. Era de ajuns să te lași dus de apă.

Vasin se-apucase deja să reteze crengile unor pini tineri, doborâți de mine cu fierăstrăul lui de mână. Avea o tehnică primitivă: un rând de trunchiuri legate

cu o funie și, pe deasupra, astfel încât ansamblul să fie mai țeapăn, un al doilea rând, perpendicular pe cel dintâi. O prăjină, o vâslă cioplită cu toporul...

În ciuda tuturor ocolurilor pe care evadatul ne silise să le facem, eram încă foarte aproape de Amgun. Într-un ceas, Vasin ajunsese acolo cu pluta, după ce coborâse pe afluentul pe al cărui mal îl căraserăm pe rănit.

Înainte să se instaleze pe plută, Luskas ne-a silit să-i spălăm din nou rana și să-i schimbăm pansamentul. Acest om, care ucisese de atâtea ori, știa ce-nseamnă fragilitatea unei vieți și se agăța de ea cu o încrâncenare nerușinată. Ne-a cerut să-i dăm una dintre cele două puști ale noastre.

— Pentru siguranța mea personală, a insistat el, pretinzând că revolverul de serviciu nu-i era de ajuns în cazul unui atac al unor fiare. Butov îl privea cu silă, mormăind:

— Aș prefera să-i dau o grenadă cu cuiul scos...

Plecarea lui ne-a afectat nu atât prin aceste pretenții copilărești, cât prin amărăciunea afișată de Ratinski. Asista la plecarea bărbatului care și-ar fi dorit să devină, alter ego-ul din visele sale, idealul lui. Copleșindu-l cu mii de atenții pe schilodul ăla fițos, vorbea cu o blândețe tristă de care nu l-aș fi crezut în veci capabil. Tandrețea lui față de Luskas, ființa aia ghiftuită cu sânge, m-a izbit mai mult decât bucuria de a vedea pluta îndepărtându-se de mal.

IV

Seara, după plecarea lui Luskas, s-a petrecut o revoluție. Butov l-a trimis pe Ratinski să stea de gardă „sub bolovăniş" – la poalele falezei unde încă mai credeam că se adăposteşte evadatul. Sublocotenentul i-a aruncat o privire otrăvită, dar a trebuit să dea ascultare.

Comandantul s-a prăvălit lângă foc, poftindu-ne pe mine şi pe Vasin să şedem lângă el. Şi-a cufundat mâna în rucsac, cu un aer solemn de magician, şi a scos o sticlă de un litru.

— Poftim! Alcool pur de infirmerie.

Glaja era demult începută, dar Butov, surprinzând schimbul nostru de priviri, ne-a dat asigurări:

— Tărie sută la sută. La o parte alcool, se pun patru părţi de apă... Şi să nu uitaţi de asta!

A strivit o mână de zmeură sălbatică în ceaşca de aluminiu.

— Mai bun decât un vin de Porto!

Ne rămăseseră nişte posmagi, dar nici o conservă. Din fericire, în pădurea asta în care omul se încumeta arareori să pătrundă, vânatul nu era prea sperios. Pentru cină, am împărţit o gâscă pe care Vasin o doborâse aproape de locul unde aruncaserăm pluta la apă.

Beţia ne-a cuprins degrabă, eliberatoare şi sonoră, aducându-mi aminte ce învăţasem în război: fraternitatea oamenilor care, aflaţi zilnic în preajma morţii, aveau nevoie de privirea unui tovarăş de arme ca să se mai simtă în viaţă.

Ne-am depănat obişnuitele glume soldăţeşti – poveşti dezbărate de povara suferinţei, retuşate ca să aibă sclipici, precum nişte medalii frecate cu pastă de dinţi... Butov a istorisit trecerea Niprului, schiţând o frumoasă panoramă a trupelor noastre, invulnerabile în faţa obuzelor nemţeşti. Eu am pomenit despre un oraş baltic în care regimentul pe care-l însoţeam pentru un reportaj a dat peste o pivniţă plină de vinuri. Vasin, mai puţin flecar, a evocat apărarea Leningradului...

Spre noapte, vântul a adus o burniţă rece, de toamnă. Ne-am adăpostit într-un cort, încercând să ne reluăm petrecerea cu aceeaşi bună dispoziţie ca înainte. Însă băutura – inevitabila duşcă în plus – începuse să răspândească amărăciune, acea luciditate tristă căreia nu-i mai puteam alunga dezvăluirile.

— Da, am trecut Niprul, a suspinat Butov. Numai că... Erau atâţia morţi că pontonierii îşi înfigeau stâlpii într-un strat de cadavre...

Mi-am amintit de strada unde zăcuseră femeile împuşcate de nemţi, am vrut să vorbesc despre ele, dar Butov şi-a strecurat dintr-o dată capul prin uşa cortului, zbierând în direcţia stâncilor:

— Hei, Ratinski, hai să bei un gât!

Am întrezărit în ochii pe jumătate închiși ai lui Vasin lucirea unui război care nu prea semăna cu basnele noastre de fanfaroni.

Ratinski s-a pilit una-două și, ca să nu fie mai prejos, ne-a povestit cu emfază:

— Eram prea tânăr ca mă înrolez... Cum însă trăiam în zona ocupată, de lângă granița poloneză, am luptat la greu împotriva naziștilor!

A urmat un pomelnic de isprăvi: răsturnarea unui indicator rutier, dezumflarea roților unei motociclete militare. Dus de entuziasm, și-ar fi născocit cu siguranță un trecut glorios, uzurpând rolul unui partizan, dar pileala i-a feștelit avântul epic. Sărind de la una la alta, a vorbit despre bunicul lui, „înalt funcționar al Imperiului țarist", un „aristocrat" care conducea „cu mână de fier" o provincie din Polonia natală – rusească pe vremea aceea. Precum și despre taică-său, care moștenise mâna de fier, dar care se pusese în slujba Sovietelor... Ratinski repeta cuvântul „fier" în aproape fiecare frază. În mod vădit, ordinul, regulamentul militar îl fascinau, așa că, ascultându-l, am priceput mai bine admirația pe care i-o purta lui Luskas.

În plină exaltare, a dat peste cap o înghițitură abia îndoită cu apă, scuturându-se precum un cal care iese pe mal:

— Uff! Mdaa... Disciplină de fier! Încă din copilărie, tata mi-a deșteptat gustul pentru disciplină – toate

lucrurile la locul lor, fiecare om acolo unde îi e rangul. În timpul războiului, i-am studiat pe nemți, exista un stat-major în orașul unde locuiam. Ei bine, la ei era limpede: ordinul e ordin! Pe un ofițer german îl citești după mers, după voce. La noi e brambureală, anarhie și după aia, hop, dictatură: încep să cadă capete! Într-un oraș unde se stabilesc nemții, mașinile strălucesc, uniformele sunt impecabile, iar când lucrezi pentru ei, nu e loc de surprize! Ești plătit cum se cuvine pentru ce faci... Păi... Nu! Nu vorbesc despre mine! Vreau să spun că în principiu...

S-a zăpăcit și, într-o pauză care i-a limpezit gândirea încețoșată de alcool, a constatat că se dăduse rău de gol. I s-a pus un nod în gât. S-a sufocat și a prins să scuipe fărâme de carne... Butov ne-a privit, pe mine și pe Vasin, de parcă ar fi vrut să ne-ntrebe: „Ce facem cu ăsta?". Apoi, cu un aer mai degrabă mâhnit decât sever, l-a bătut pe spate pe Ratinski, care tușea să-și verse plămânii.

După ce s-a mai liniștit, Butov a oftat:

— Ascultă, sublocotenente... Ai noroc că nu-i Luskas aici. Te-ar fi băgat la mititica pentru un sfert din ce ne-ai spus... Du-te și dezmeticește-te! O sa facă Garțev de gardă în locul tău...

Ratinski s-a ridicat, a dat să vorbească, dar n-a putut să scoată decât un sughiț plângăcios. După ce a dispărut, Butov a murmurat:

— Așa e mereu în viață... Salvezi pe cineva și apoi stai să te-ntrebi ce porcărie o să-ți trântească în chip de mulțumire... Bun, mai vedem. Mâine nu ne grăbim. Înfulecăm în tihnă, înaintăm fără pripă. Bonaparte al nostru a plecat. Iar evadatul sunt convins că o să ne-aștepte. N-are nici un interes să vadă o altă echipă pe urmele lui. Prin urmare, să profităm de răgaz, nu știm ce ne-așteaptă la întoarcere...

Pomenise de „întoarcere" cu o voce necăjită, ieșită surprinzător de sub aburii alcoolului.

În postul de gardă, sub faleză, mi-am spus că, după mărturisirile involuntare ale lui Ratinski, îl detestam mai puțin. Era, de bună seamă, un turnător de rahat, un arivist. Lucrase pentru nemți! Dar... Mi-l imaginam copil, odraslă a unor boiernași polonezi rătăciți într-o epocă însângerată de revoluții și de războaie civile. Ca să supraviețuiască, își găsise un colac de salvare: „disciplina de fier" pe care o admira la tatăl lui, la nemți, la Luskas. În lipsa ei, nu s-ar fi eliberat în veci de adolescentul din el – un puști plăpând, înspăimântat că-i va fi scos pe nas trecutul țarist al bunicului, originile familiale problematice din acea Polonie care complota cu Hitler. Și, cu precădere, admirația juvenilă pentru frumușeii ofițeri naziști... Fiecare dintre aceste metehne putea să îi aducă ani grei de ocnă.

Un adolescent ascuns. Una peste alta, destul de asemănător „păpușii de cârpe“ pe care o purtam în mine. Simbol înflăcărat al voinței noastre de a trăi, de a iubi, de a obține recunoaștere, de a fi iubiți...

Încercam pentru prima oară acest sentiment de afinitate la grămadă: Butov, Vasin și... da, Ratinski. Bașca fugarul acela, chircit printre stânci. Un amărât cu tălpile zdrelite, care începuse probabil să ne judece separat, pe fiecare cu „păpușa“ lui lăuntrică, și laolaltă, strânși în această urmărire absurdă...

Venit să preia schimbul, Vasin s-a așezat lângă foc și a șoptit cu un aer cam plouat:

— Adineaori n-am prea vrut să vorbesc despre luptele de lângă Leningrad... De fapt, unitatea noastră îi proteja pe civilii care erau evacuați în camioane, pe gheața lacului. Într-o seară, am văzut cum un furgon cu cincizeci de copii a dispărut într-o copcă provocată de o bombă. A doua zi, gheața s-a legat la loc și mașinile și-au continuat vânzoleala... De-atunci nu-mi mai plac poveștile astea soldățești. Toate numai înflorituri, isprăvi și victorii. Noua generație ascultă și începe apoi să viseze la propriul război...

Am șovăit o clipă după care m-am destăinuit:

— Nu era nici un beci plin cu vinuri în orașul ăla baltic despre care am pomenit. Doar o ladă cu sticle. Am băut cu răcanii ca să ne ștergem din minte că tocmai călcaserăm în picioare fețele unor cadavre. De-atunci, n-am mai găsit alt leac de uitare...

A doua zi după chiolhan, am constat că evadatul se străduise să escaladeze peretele de stâncă şi să-şi continue drumul. În sinea noastră, ne simţeam uşuraţi: adio confruntare finală, încă nişte zile de „concediu", cum spunea Butov.

Viaţa noastră se alcătuise într-un fel pe care oricine l-ar fi invidiat. Mergeam de-a lungul unor ape mărginite de păduri neatinse de om, făceam tabere croite după popasurile fugarului, mâncam vânat fript, iar seara, în jurul unui ospăţ stropit cum se cuvine, purtam dialoguri virile nevoie mare: război, femei, vânătoare, arme...

Cel pe care-l urmăream devenise de neînlocuit pentru aceste bucurii simple. Pentru că de bucurii era vorba! Până şi Ratinski s-a lăsat dus de val. Într-o după-amiază, s-a scăldat într-un iaz cu apă mică şi încălzită de soare – era sfrijit şi avea nişte umeri osoşi cărora le-ar fi stat mai bine ascunşi sub uniformă...

Evadatul părea să fi ghicit înţelesul parantezei pe care o trăiam. Noaptea, cele trei focuri ale sale ardeau din ce în ce mai aproape de noi; credea că un atac e puţin probabil.

— Până la urmă, o să cadă de-a-n picioarelea de oboseală, o să vedeţi, ne spunea Butov. De altminteri, nu ştiu cum de mai rezistă...

Simţeam că nădăjduia să-l vadă pe fugar răbdând încă vreo câteva etape, înainte să se prăbuşească.

Într-o seară mâncam nişte taimen, un peşte pe care Vasin îl omorâse cu o ţepuşă. Dintr-o dată, s-a conturat o umbră în triunghiul de focuri care marca tabăra fugarului! La cel mult două sute de metri de bivuacul nostru. Butov, deja pilit, s-a ridicat şi, cu mâinile pâlnie la gură, a urlat:

— Tovarăşe, nu mai sta singur acolo, vino să bei un pahar!

În ciuda hohotelor de râs cu care l-am întâmpinat, strigătul ne-a transmis o tristeţe ciudată. Butov a vrut să ţină un toast, fără îndoială la fel de hazliu ca şi invitaţia pe care i-o adresase evadatului. Vocea i s-a stins însă într-un mormăit:

— Poate că individul a fost ponegrit de careva. Era îndeajuns un denunţ şi, pac, uite-l „duşman al poporului“! Nu se poartă ca un ucigaş. Altfel, ieri ne-ar fi ciuruit pe toţi, beţi cum eram...

Îl studiam pe Ratinski, convins ca va privi aceste vorbe drept subversive. A stat însă deoparte, încuviinţând gânditor spusele lui Butov.

În noaptea aceea – după cum aveam să înţeleg mai târziu – ne-am apropiat cel mai mult de ceea ce aveam mai bun în noi.

Vesela buimăceală a călătoriei mi-a încurcat datele în minte. S-au scurs două ori poate trei zile de nepăsare uitucă.

Apoi, șocul unei descoperiri ne-a tulburat liniștea.

Ne-am trezit înainte de răsăritul soarelui – nu pentru că am fi avut pornirea să năvălim peste evadat, ci sub frisonul primului îngheț. Nimic nu vestea încă prin frunzișuri sosirea toamnei, însă răsuflarea mării Ohotsk își spulbera deja cristalele de promoroacă peste prelata corturilor.

Probabil că acest semnal l-a neliniștit pe Butov, făcându-l să-și închipuie taigaua năpădită de troiene, pistele șterse, reperele acoperite. Ne-a înștiințat morocănos:

— Gata, vacanța s-a sfârșit. Azi punem mâna pe omul nostru. A sosit vremea să ne-ntoarcem.

Poate că decizia era pricinuită și de mahmureală ori de împuținarea rezervelor sale de alcool.

Am mâncat pe fugă și am plecat, urmându-i planul de atac: încercuirea taberei evadatului și hărțuirea lui cu focuri de armă la picioare...

Lațul s-a strâns: în pâcla dimineții, am văzut că bărbatul, luat prin surprindere, se străduia să se strecoare într-un mărăciniș și că, împresurat de focurile de armă, se zbătea printre crengi. Ne-am apropiat de ultimul său popas: Butov și Ratinski cu pistoalele-n poziție de tragere, eu strângând în mână ultima pușcă rămasă, Vasin ținând o curea cu care să-l lege...

Ne-am afundat în hățiș strigând:

— Mâinile sus! Dacă miști, tragem!

Nu era acolo... Străbătând desișul în lung și-n lat, am dat până la urmă peste o sfoară lungă înnodată

de un arbust. Prin urmare, asta era şmecheria: trăgea de fir, crengile se mişcau atrăgându-ne spre acest refugiu, în vreme ce el, pitit după un copac, îşi pregătea fuga.

Operaţiunea noastră nu fusese totuşi zadarnică. Evadatul o ştersese la mustaţă, abandonându-şi raniţa, nişte peşte afumat, un recipient făcut din scoarţă de mesteacăn şi câteva fâşii de pânză spălăcite puse la uscat deasupra jeratecului – probabil nişte pansamente pentru răni.

Unul din bandaje, pe care în mod vădit şi-l scosese recent, avea urme de sânge. Ratinski a triumfat:

— Eu l-am nimerit! Încă mai sângerează. Da, eu...

Butov a cercetat fâşia cafenie şi apoi, cu ochii măriţi, a oftat cu o neîncredere deopotrivă furioasă şi admirativă:

— Ne-a tras-o, pârţotina dracului!

Cu un gest de silă, a aruncat pânza în jar şi, întorcându-se spre Ratinski, a bombănit:

— Poate doar cu sula o s-o dovedeşti. În loc să te dai mare, mai bine ţi-ai vârî nasul în scurgerile ei.

Tot ce ni se păruse până atunci doar curios a devenit evidenţă: talia scundă a evadatului, urma paşilor mai mică decât a noastră, faţa, mersul...

Mânios, Butov a ordonat:

— Acelaşi plan de luptă. Încercuim, foc la picioare, înghesuim şi... Şi o luăm la poceală pe putoare!

Violența tonului ni s-a părut îndreptățită. Faptul că evadatul s-a dovedit a fi femeie ne-a schimbat radical atitudinea. Înainte, nutream o vagă compasiune pentru fugarul cel desculț. Întruchipa tot ceea ce ni s-ar fi putut întâmpla, fiecăruia în parte, în această epocă imprevizibilă și atroce.

Faptul că ne confruntam cu o femeie răsturna sensul expediției noastre. Ne umilise, ne înjosise. Noi eram adevăratele victime! Bălăngăniți prin nesfârșitul taigalei. Atinși la mândrie. Batjocoriți de o fată care țintea mai bine ca noi, care mărșăluia cu dârzenie și care răspundea cu stăpânire de sine ofensivelor noastre. Și care, mai ales, deși avusese prilejul să ne ucidă, preferase să n-o facă!

Tot rumegam gândurile astea ca să domolesc aiuritoarea noutate a situației. Și, în plus, ca să slăbesc flacăra dorinței: trupul femeii de care aveam să mă bucur alături de ceilalți, lelița care trebuia pedepsită, nu pentru crimă, ci pentru că stricase logica acestei lumi!

— Orișicât, dacă o muiere ajunge la pușcărie, perora Ratinski în timpul popasurilor noastre, înseamnă ori că e hoață, ori mamă denaturată. Sau mai rău: poate că și-a ucis soțul. Lagărele-s pline de... Am mai aflat și eu câte ceva!

Nu era nevoie să găsesc justificări pentru festinul de futaiuri care se pregătea – într-un ungher al conștiinței

mele, fugara era totuna cu Sveta, şi mă îmboldea cu acelaşi amestec de gelozie şi de ciudă.

Am grăbit pasul şi, apucând-o pe şerpuielile malului, ni se întâmpla să ne apropiem atât de mult de femeie, încât îi distingeam ondularea şoldurilor sub pânza aspră a veşmântului, linia graţioasă a gâtului. Doar arma, pe care o purta cu ţeava în jos, ne înfrâna cheful să dăm năvală, s-o împingem pe la spate, s-o strivim de nisip. Mai mult ca oricând, ieşea din discuţie s-o împuşcăm – aveam nevoie ca trupul să-i rămână neatins, ca să ne ostoiască.

Ratinski, cel mai tânăr dintre noi, nu mai avea răbdare. Am zărit în mai multe rânduri cum i se încleștează mâna pe şliţ. Ajunşi la un vad unde distanța între noi şi ea se micşorase la vreo cincizeci de metri, a icnit cu o stăruinţă năprasnică.

— Tovarăşe comandant, mă duc! O prind când traversează. Mă descurc...

Butov, cu faţa îmbujorată de febra vânătorii, a slobozit un grohăit nelămurit, un fel de încuviinţare tacită, cu ochii geană pe silueta femeii ale cărei straie ude îi subliniau obraznic conturul crupei, micul du-te-vino al feselor...

Ratinski s-a repezit cu paşi săltaţi, împiedicându-se de pietre, alunecând pe plăcile de argilă pe care viteza curentului le ascundea privirii... Reuşise să recupereze jumătate din distanţă când femeia a părut că pierde pământul de sub picioare şi că se prăbuşeşte.

Și-a cufundat o mână în curent, încercând să se sprijine de fundul apei, în timp ce cu cealaltă ridica pușca astfel încât să n-o ude. Ratinski a năvălit spre această pradă ușoară...

Și-atunci fugara s-a ridicat în picioare, iar noi am crezut că, în joacă, avea să-și împroaște urmăritorul cu apă. E bine, nu, a aruncat spre el un pietroi, cu o precizie uimitoare. Lovit la cap, Ratinski s-a răsucit în loc, cu aerul că vrea să-i fim martori. De fapt, această rotire îi fusese imprimată de forța impactului. S-a clătinat și s-a așezat în mijlocul vadului cu apa până la gât – ai fi zis că-i un puști ofticat că i se refuză niște dulciuri.

Într-o fracțiune de secundă, noi, ăștialalți, am apucat să vedem chipul femeii. Avea ochi migdalați ca toți băștinașii Extremului Orient, și umerii obrazului înalți. Părul care începuse să-i crească pe craniul până nu demult chilug era negru tăciune, ca la toți oamenii locului. O „tunguză"... Această origine generică ne evoca niște populații înapoiate, rătăcite prin pădurile de nepătruns, rămase din vremurile preistorice ale șamanilor. Cu siguranță acesta era motivul pentru care nu ne era jenă să ne gândim la un viol – femeia făcea parte dintr-o lume sălbatică, era cumva ca o potârniche căreia îi sucești gâtul fără prea mari remușcări...

Ne-am dus la Ratinski, „marele nostru rănit", ajutându-l să se ridice în picioare.

— Nu-ți face griji, locotenente, tu o s-o regulezi primul, l-a consolat Butov. E ca la pescuit – cu cât se zbate mai mult știuca, cu atât e plăcerea mai mare...

Odată ajunși pe malul celălalt, am continuat urmărirea, dar soarele era spre scăpătat, se cuvenea să aprindem focul înainte de un nou îngheț...

A doua zi către prânz, în timpul unui popas, am zărit o dâră de fum care se ridica spre cer, îndărătul unei cortine de sălcii.

— Ea e, a șoptit Ratinski și, fără să ne mai împărțim sarcinile, am început să fugim.

Butov, întărâtat de pofte, a uitat până și de ceașca de aluminiu pe care o ținea în mână. Eram cu toții zgândăriți de aceeași amăgire: tunguza proptită la pământ, cu picioarele desfăcute și sânii goi.

Am dat peste țărmul unui râu, mai domol decât afluenții pe care îi traversam de obicei. La vreo douăzeci de metri de noi, fugara era pe celălalt mal, în apa care-i ajungea până la coapse...

Era complet goală! Avea un trup subțiratic și vânos, de mărșăluitoare înverșunată, un tors sculptat de efort, sâni pietroși și rotunzi. Soarele îi poleia pielea cu o mlădiere aurie care ne ardea ochii... După câteva clipe de buimăceală, ne-am repezit în apă.

Femeia n-a părut că se sperie. Și-a stropit fața, ne-a întors spatele, s-a îndreptat spre vatra focului, luându-ne mințile cu mersul ei...

Aflat cu câțiva pași înaintea noastră, Ratinski s-a împotmolit primul, apoi a fost rândul lui Butov și al

meu. Mai prevăzător, Vasin rămăsese pe mal, cu puşca în mâini.

Fundul acestei ape leneşe, pe partea pe care coborâserăm noi, era nămolos. Înfundaţi în stratul de mâl până deasupra genunchilor, ne-am tot zvârcolit în ciorba mlăştinoasă din care se ridica spre suprafaţă un clipocit de băşici care duhnea a putreziciune... Ratinski, cu un aer aproape tragic din pricina cucuiului sângeriu din frunte, a început să urle:

— Ajutor! O să mă-nec în noroi!

I-am întins mâna lui Butov care, închizând lanţul de salvare, l-a înşfăcat pe sublocotenent...

Ne-am întors pe mal. Fugara, abia ascunsă vederii de o salcie, se usca lângă foc. Cuprins de un năduf de taur în călduri, Butov a zbierat:

— Punem noi mâna pe tine, târâtură! Mâine te facem poştă, gaură cu gaură!

Reacţia femeii a fost neaşteptată. A ridicat puşca de jos şi, luându-l la ţintă pe Butov, a tras.

Instinctiv, ne-am îndreptat spre el, temându-ne că vom avea de ridicat un cadavru. Comandantul rămăsese însă în picioare şi, amuţit, cu ochii holbaţi, ne arăta cana pe care continua s-o strângă între degete. Metalul era găurit dintr-o parte în alta, în două locuri.

Seara, ne-am doftoricit cu poveşti.

Butov a făcut lista tuturor „putorilor“ cu care „şi-o trăsese“ de-a lungul vieţii. Printre ele, trofeul cu care

se mândrea cel mai tare: soţia unui ministru! Ne gândeam că statutul era poate exagerat, dar intriga îngăduia astfel de înflorituri. Consoarta în chestiune se arunca precum o tigroaică asupra tânărului Butov.

— Într-o zi, eram în plină acţiune şi, din senin, pa-paam, se-ntoarce acasă ministrul! O ditamai berlina sub fereastră, şoferul care-i deschide uşa... Cucoana se panichează: „Te bagă la puşcărie!" Eu, hop, dosesc uniforma, înşfac nişte pantaloni din dulap, un pulover, mă-mbrac în două clipite și mă lungesc în baie, cu capul sub cadă. Femeia se prinde mintenaş. Intră soţul, femeia îl sărută. „Iubiţel, ni s-a spart o ţeavă! Din fericire, am găsit un instalator..." Tipul venise doar să se schimbe pentru un dejun oficial...

Şi dă-i şi râzi, după care am închinat toasturi în cinstea vitejiei militarilor în lupta cu birocraţii.

Butov bea astupând cu degetul mare şi cu arătătorul găurile din cană...

Le-am depănat istoria eşecului meu amoros. Sveta ajunsese o frumoasă ahtiată după parale, care nesocotea un ostaş de ispravă (eu), preferându-l pe feciorul unui mareşal care-şi tocise nădragii prin Marele stat-major. Basov îmi ţinea hangul cu exclamaţii stridente: „Nu se poate, ce paraşută!", Ratinski strâmba din buze, cu un rânjet de aversiune retorică: „Cum dracu' să le mai iubeşti pe zdrenţele astea după aşa ceva..." Din când în când, Vasin suspina înţelept. Povestea mea se isprăvea cu o scenă de luptă: îl bumbăceam

pe ficioraşul lui tăticu şi, întorcându-mă spre trădătoare, îi aruncam în faţă toţi banii pe care-i aveam la mine... Butov a fost atât de încântat de deznodământ, încât a uitat să mai astupe găurile din cană şi a risipit o duşcă zdravănă.

Încă o dată, pe Ratinski l-a luat gura pe dinainte:

— Înainte să intru în armată, am lucrat într-un lagăr, ca paznic, ne-a trântit-o el şi, în ciuda beţiei, am simţit un groaznic fior de gheaţă pe şira spinării. Nu, nu aici, eram în nord, la Vorkuta. Şi trebuie să vă mărturisesc că, în materie de gagici, nu era mereu sărbătoare. Dar cine caută, găseşte. De cum sosea o promoţie nouă în lagărul de femei din preajmă, mergeam acolo, alegeam o fată şi-i spuneam verde-n faţă: „Uite, ori stai cu cracii-n sus, ori te punem la muncă de-ţi merg fulgii". Brusc deveneau cooperante... Doar una a refuzat. Frumoasă, tânără. Condamnată pentru propagandă antisovietică. Am încercat tot ce se putea: izolare, munci peste puterile omeneşti, ameninţări, tot. Nu s-a înduplecat. Şi-atunci am dus-o în pădure şi-am rupt-o-n ştăngi, harcea-parcea am făcut-o. Eram zece cu toţii şi nu ne ardea de glumă. I-am zdrobit şi-o mână... La urmă i-am zis: „Hai, cară-te, fugi!". A facut câţiva paşi, am împuşcat-o şi-am închis cazul. Aşa ar trebui să facem mâine şi cu putoarea care ne-a plimbat de colo-colo prin nenorocita asta de taiga!

Şi-a apucat cana, a băut uitându-se chiondorâş, a râgâit... Povestea lui ne-a trezit din beţie. Năuciţi, îi

priveam nodul gâtului cum saltă în ritmul înghițiturilor, picioarele slăbănoage încrucișate ridicol. Butov a mormăit, neştiind prea bine cum să dea glas unor emoții atât de pestrițe – dispreț, dezaprobare, dar și stânjeneală, pentru că voise, cu doar puțină vreme în urmă, să violeze o femeie, exact ca în povestea lui Ratinski.

Prin aburii beției, sublocotenentul a mirosit probabil motivul pentru care privirile zăboveau atât de mult asupra lui. S-a împins cu mâinile în pământ, s-a ridicat şi, executând un simulacru de salut regulamentar, s-a îndreptat spre cort.

Vântul alunga tăria alcoolului, aducându-ne în preajma acelei lucidități extreme pe care rareori o poți atinge în lipsa băuturii. Butov, încurcat, și-a scos clondirul, l-a zgâlțâit deasupra cănii dar n-a putut scurge decât câțiva stropi. S-a strâmbat, a încercat să facă o glumă („Mie-mi merge motorul pe bază de pileală, dacă se termină, mă duc acasă..."), vocea i s-a stins şi a continuat pe un cu totul alt ton, îndurerat și sincer.:

— Fata asta, pe care nu izbutim s-o prindem, poate că avea și ea pe cineva care s-o iubească. Poți să știi... Eu am cunoscut-o pe nevastă-mea în plin război. Era infirmieră. De jur-împrejur, bombe, jeg, sânge. Eu aveam burta ferfeniță de schije. Eram pe ducă, iar doctorul nu mi-a ascuns asta... Deodată, halatul ăla micuț şi alb. O priveam şi-mi ziceam în sinea

mea: pesemne că aşa e-n rai, vezi un chip, te umple fericirea, nu-ţi mai trebuie nimic altceva... Apoi m-am înzdrăvenit şi... Din nou, tot soiul de nevoi. Bani, grade, haleală, muieri. M-am căsătorit cu infirmiera... După război, s-a răzbunat pentru tot timpul cât făcuse foamea, s-a îngrăşat, a devenit femeie frumoasă, nevastă de ofiţer, ce să mai... Autoritară, arţăgoasă, ca un fel de căprar cu fuste. Iar cealaltă, femeia pe care o zărisem când trăgeam să mor, nu mai exista... Popii zic că omul e osândit pentru păcatele sale, îl paşte iadul, focul veşnic. Dar adevărata pedeapsă nu-i asta... Ci dispariţia femeii iubite... cum să spun? Da, cea care dispare în femeia care continuă să trăiască cu tine...

Nu părea să înţeleagă până la capăt adevărul care-i ieşise pe gură. Auzind trosnetul unui tăciune din foc, s-a dezmeticit.

— Bine, Gar ̦ev, stai de veghe oleacă, în caz că... Eu sau Vasin o să te înlocuim peste trei ceasuri... Ei, poftim! Nici măcar nu se mai ascunde...

În întuneric, cele trei focuri decupau umbra fugarei – mişcări domoale, liniştitoarea înşiruire de gesturi dinainte de culcare.

În timpul gărzii, gândurile mi se poticneau de imposibila simplitate a vieţilor noastre. Pe de o parte, acea femeie în noaptea ei singuratică şi, pe de alta, la mică distanţă, noi, bărbaţii care, cu doar câteva

ore înainte, ne arătasem gata s-a schingiuim, pradă unei porniri animalice... Filosofii susţin că omul e pervertit de societate şi de proasta guvernare. Atât doar că până şi cel mai sumbru regim ar fi putut să ne poruncească, la limită, s-o ucidem pe fugară, necum s-o supunem chinului unui viol. Nu, violatorul sălăşluia în noi ca un virus şi nici măcar o societate ideală nu ne-ar fi putut tămădui. Înăuntrul meu zăcea acea păpuşă de cârpe, veghetoarea lăcomiei mele vitale. În Ratinski, micuţul adolescent polonez care tremura la ideea că va da greş, că nu se va bucura de plăceri. În Butov... Ce dublură locuia oare acel corp ghiftuit cu dezmierdări femeieşti? Dar în Vasin, care alesese să tacă, dar care, până şi el, dăduse buzna pe ţărm, pe urmele haitei?

Păpuşa care ne fusese vârâtă în creiere transforma în iluzie orice nădejde de ameliorare a omenirii. Marii doctori de suflete sperau să extragă acest microb care ne îmboldea să urâm, să minţim, să ucidem. În lipsa lui însă, lumea n-ar fi avut nici istorie, nici războaie, nici mari personalităţi.

Îmi venea în minte povestea lui Ratinski: o femeie siluită de gardieni şi împuşcată sub pretextul unei evadări – mereu nevoia de a ieşi basma curată în faţa societăţii! Banala monstruozitate a acestei crime ne făcuse, pentru o vreme, raţionali, scoţându-ne în evidenţă josnicia. Prin urmare asta era soluţia: să năruim plăcerea visată prin imaginea unui cadavru...

Focurile aprinse de femeie aruncau pâlpâiri roșietice în beznă. Mi-am amintit de ziua în care i-am văzut cămașa de deținută, când o întrerupsesem din cârpit. Atunci mă cuprinsese teama că voi fi împușcat din ascunzișul evadatului... Acum mi se arăta o altă imagine a acelor clipe. Razele care luminau pânza, vântul care trecea prin vârfurile pinilor și cuvintele pe care-ar fi trebuit să le rostesc: „Nu-ți fie teamă, plec, n-o să-ți fac nici un rău. N-o să suflu o vorbă că ești aici..."

Această visare mi s-a părut ireală, am suspinat cu o grimasă dezamăgită. Și, deodată, mi-am dat seama că în ziua aceea totul se petrecuse exact ca în vis: îl întâlnisem pe Luskas și îi tăinuisem prezența evadatului... Preț de câteva clipe am încetat să mai simt în mine vreo „păpușă"!

Apoi a sosit Vasin cu un maldăr de surcele, a ințețit focul și mi-a propus:

— Du-te la culcare, Pavel. Mâine, Butov chiar vrea să pună capăt goanei. Mi-a zis să trezesc pe toată lumea la ora cinci...

Destul de îndepărtat, încă, de realitatea vieților noastre, am încercat cu stângăcie să imit tonul conversațiilor obișnuite.

— Să pună capăt, ușor de zis... O s-avem de furcă. Mai ales dacă Butov o să facă din nou pe taurul în călduri. De altfel, chiar dacă Ratinski era mangă, povestea lui vorbea limpede: n-ar șovăi s-o violeze pe fată și apoi s-o lichideze, așa cum mai făcuse...

M-aşteptam ca Vasin să-mi încuviinţeze spusele, de altfel de netăgăduit. Mi-a replicat, apăsând fiecare cuvânt:

— Nu cred să fi luat chiar el parte la viol şi la crimă. Cred că doar a auzit povestea şi a fost invidios pe ticăloşii care o trăiseră. Ceea ce e mai rău decât o crimă.

Judecata lui mi s-a părut prea tăioasă, de parcă ar fi vrut să se delimiteze de noi. I-am vorbit fără să-mi ascund iritarea:

— Da, pe el şi pe Butov i-a luat apa, dar nu fără temei. Tunguza asta, afurisita asta de micuță sirenă... Nici eu nu m-aş fi dat în lături. Până şi pe tine, Mark, recunoaşte, te-a dat pe spate. Nu degeaba ai alergat alături de noi ca un puşti de şaişpe ani. Ca să nu mai spun că te-am văzut luând puşca! De ce? Ca s-o ameninţi pe fată?

Vântul a sporit pălălaia, Vasin şi-a întors faţa ca să scape de fum, a clipit. Apoi a zis, cu voce mai slabă:

— Am luat puşca doar ca să-l omor pe cel dintâi care s-ar fi atins de fată.

A doua zi dimineață, la plecare, aveam un aer foarte războinic. Deșteptare înainte de zori, mărșăluit în tăcere, ordine transmise prin mișcări de bărbie. Nu mai era nevoie de nici un plan de bătaie, fiecare își știa rolul. „Vacanța“ se isprăvise, mai rămăsese să punem mâna pe femeie și s-o escortăm până în lagăr.

Iminența întoarcerii mă tulbura, aveam senzația că mă aflu în fața unei case pierdute în pădure, că mă pregătesc să-i deschid ușa și că apoi renunț, întorcându-mă la viața de dinainte. Probabil că și ceilalți vedeau în sfârșitul acestei goane șansa pierdută a trecerii unui prag necunoscut...

Înaintam ca pe vremea când Luskas ne mâna în operațiunile de noapte: întunericul, încordarea, focurile evadatei și, trădat de pâlpâirile lor, trupul (al ei?) încremenit în somn.

Și această nouă coincidență – un trunchi de copac peste râu. Într-un cor conspirativ de șoapte, am tras concluzia: puntea asta era fără îndoială o capcană. S-ar fi cuvenit oare să găsim un vad, chiar dacă riscam să o alertăm pe fată?... Între trei pâlpâiri de jeratec, corpul care stătea lungit s-a mișcat, s-a ghemuit, a încremenit din nou.

— Trecem pe-aici, a șoptit Butov. Stați așa, mă duc să verific, ca să nu ne mai fenteze și de data asta...

A înaintat, a pășit pe trunchi și a țopăit pe loc ca să-i încerce stabilitatea. Bușteanul a rămas nemișcat, iar curentul nu avea nici lărgimea nici puterea celui care ne înghițise puștile.

Butov se afla la jumătate de drum când, precum într-un coșmar care se repetă, piciorul i-a lunecat și s-a izbit de lemn, dezechilibrându-i trupul mătăhălos. A trântit o înjurătură, care a fost urmată de zgomotul moale al unui plescăit în apă...

Albeața dimineții ne-a îngăduit să-l vedem agățat de un pietroi din apropierea malului. Vasin și cu mine am traversat râul printr-un vad. Ratinski, ca să nu-și ude hainele, a apucat-o pe podișcă, dar a știut să se agațe de trunchi ca să evite căderea.

Apa înghețată îi amorțise durerea, așa că Butov n-a băgat de seamă cât de serioasă îi era entorsa. Ba chiar a fost în stare să ni se alăture și să descopere capcana: podețul fusese frecat cu untură de pește – am descoperit în iarbă rămășițele unui taimen.

Lucrul cel mai ciudat a fost calmul cu care fugara a părăsit locul. Am văzut-o strângându-și catrafusele, stingând jarul cu picioarele și apoi plecând. Butov, încă amețit de pe urma căderii, a vrut s-o urmărească dar, dintr-odată, a scos un strigăt și s-a prăbușit. Am

izbutit cu greu să-i smulg cizma stângă – glezna i se umfla văzând cu ochii...

Ne-am petrecut ziua pregătindu-i plecarea. Ţinând seamă de gabaritul pasagerului, Vasin s-a văzut nevoit să construiască o plută de „tonaj superior", după cum a zis el surâzând. Spre deosebire de Luskas, Butov nu se plângea, ba chiar ne-a propus să ne lase pistolul din dotare. L-am refuzat:

— Pot apărea urşi, lupi, nu se ştie niciodată...

După ce ambarcaţiunea a fost lăsată la apă, ne-a strigat, în loc de adio:

— Ar trebui să plecaţi cu mine! N-o s-o mai prindeţi pe fată, e probabil la o distanţă de zece ore de mers...

Am simţit, pe măsură ce pluta se îndepărta, sfârşitul acestor câteva zile de libertate. Dar şi regretul, de-acum zadarnic, că nu am deschis o uşă necunoscută.

Butov se înşelase. Seara, întorcându-ne spre podeţ, am zărit fumul unui foc de tabără. Vasin a rezumat situaţia:

— Suntem gărzile ei de corp – câtă vreme destoinica noastră echipă se află aici, nu vor trimite nişte tipi mai vrednici ca noi. Ea ştie asta...

În faţa acestor vorbe, Ratinski şi-a ridicat bărbia şi a declarat:

— Gata cu jocurile ei de-a v-aţi ascunselea. Mâine o înhăţăm. Preiau comanda.

Am schimbat nişte priviri perplexe cu Vasin. Datorită lui Butov, ne dezvățasem să luăm lucrurile prea în serios.

Nu, Ratinski nu glumea. A doua zi, înaintam fără popasuri, mâncam de-a-n picioarele şi, după ce traversam vreun curs de apă, nu mai iroseam vremea cu zvântatul. Femeia a început să-şi piardă avansul. În mai multe rânduri, Vasin mi-a arătat nişte amprente de paşi cu urme de sânge.

Era limpede că Ratinski se credea Luskas. În seara acestei zile istovitoare, i-a trăsnit o idee cât se poate de ciudată. Ca s-o „destabilizeze" pe fugară, ne-a ordonat să ne petrecem noaptea mutându-ne de colo-colo şi aprinzând de fiecare dată un foc, ceea ce i-ar fi dat impresia că strângem laţul din ce în ce mai mult. El a rămas la „postul de comandă", aşa cum, plin de mândrie, numea cortul lui Luskas şi al lui Butov.

Fără tragere de inimă, ne-am îndeplinit transhumanţa nocturnă, de la un foc la altul. Taigaua, deranjată din somn, ne arunca sub picioare smârcuri în care ne afundam până la genunchi, punea opreliști bâjbâielilor noastre prin tufişuri...

Spre trei dimineaţa, când ne căţăram pe un grui, am văzut nişte focuri care înconjurau, la intervale inegale, triunghiul de jar în centrul căruia ne imaginam că ar fi poposit fugara. Vasin s-a aşezat, cu mâinile întinse spre flăcări:

— Nu mai fac un pas. Ducă-se naibii Ratinski cu toate capcanele astea de doi bani!

I-am susţinut atitudinea:

— În plus, nu sunt sigur că maratonul lui e de vreun folos. Dacă-ţi aminteşti, Luskas ne îmboldea tot timpul, dar fata era mereu mai rapidă decât noi...

Vasin n-a răspuns, aşa că m-am gândit că aţipise.

— N-a fost chiar aşa de rapidă, a îngăimat el în cele din urmă. Luskas a reuşit să o-ncolţească în mai multe rânduri. Aminteşte-ţi de ziua când a căzut în capcană pe stânci. Ar fi fost uşor să punem mâna pe ea... Numai că tu, Pavel, n-ai vrut să ţinteşti cum se cuvine.

N-am priceput dacă era o simplă constatare ori un reproş. Am răspuns evaziv:

— Luskas mă-mpungea cu pistolul în coaste, mi-era greu s-o fac pe trăgătorul de elită...

În ochii lui Vasin s-a răsfrânt lumina flăcărilor.

— Ba nu, Pavel, ai făcut înadins aşa. Voiai s-o cruţi. Şi ştiu de ce...

Tonul lui misterios mi-a căzut rău, aşa că i-am răspuns cam într-o dungă:

— Şi tu? Erai gata să ne-mpuşti doar ca s-o protejezi când se scălda goală...

Am simţit că tonul meu familiar suna fals. Vasin şi-a plecat ochii şi trupul i s-a chircit de parcă i s-ar fi topit scheletul. Am pus-o pe seama vârstei, mult

mai înaintată decât a mea, dar prăbușirea n-avea legătură cu anii în plus.

— Fata aia seamănă mult cu... soția mea, a spus el în șoaptă.

N-am avut prezența de spirit să renunț la zeflemea:

— Cred totuși că fata aia e mult mai tânără decât nevastă-ta. Doar dacă nu te-ai căsătorit cu o studentă...

A răspuns cu un firesc plin de amărăciune, fără să-mi poarte pică pentru tonul bășcălios:

— Nu, fugara trebuie să aibă cam aceeași vârstă. Da, aceeași vârstă pe care o avea soția mea când a murit. S-a petrecut în timpul războiului, ți-am vorbit despre asta – asediul Leningradului, evacuarea civililor pe drumul care trecea peste lacul Ladoga înghețat. Soția mea se afla într-un camion, unul dintre cele care au căzut în copcile provocate de bombe. Împreună cu elevii de la școala ei... și cu fiul nostru în vârstă de șapte ani. După război, i-am întrebat pe cei de la administrația municipală dacă exista posibilitatea să ridicăm trupurile. Slujbașul cu care mă întâlnisem m-a ascultat căscând de plictiseală, după care a rezolvat-o scurt: „O înmormântare? Păi, avem un milion de cadavre răspândite pe te miri unde, fără sicriu, nici piatră de căpătâi. Măcar acolo, în lac, au grijă peștii..."

L-am pocnit de i-am spart nasul, m-au arestat și-am făcut șapte ani la Vorkuta, acolo unde spunea Ratinski că a fost angajat.

Vasin a tăcut. Stânjenit, am încercat s-o dreg:

— Şi n-ai încercat să le explici judecătorilor de ce ţi-a sărit ţandăra? Aveai dreptul la circumstanţe atenuante!

— Nu-mi stătea mintea la asta. De fapt nici nu mai existam cu adevărat. În orice caz, nu pe lumea asta. Îmi spuneam că, dacă vom continua să trăim ignorând acel camion de pe fundul unui lac îngheţat, lumea asta de-aici nu mai înseamnă mare lucru. În lagăr am întâlnit un preot, şi el deţinut. Îmi vorbea despre Dumnezeu care ne iubeşte, despre lumina din adâncul genunii... Îşi făcea rolul. Nu-i răspundeam. La ce bun? Fiindcă, înainte şi după moartea acelor copii, lumea nu s-a oprit nici din ucis, nici din incendiat, nici din... căscat! Aparatcicul care m-a primit în audienţă era mai sincer decât preotul, nu glorifica lumina dumnezeirii...

S-a întrerupt, clătinând cu blândeţe din cap, a încuviinţare. Apoi, întinzând mâna spre pădure, a şoptit:

— Uite, Pavel! Aia înseamnă lumina din beznă. Focurile noastre, aprinse ca s-o înşelăm pe femeia aia. Da, vicleşug, minciună, lupte, victorii. Viaţa omenească. Un copil ar fi surprins: la ce bun toate astea? În taigaua asta frumoasă, sub cerul plin de stele. Adultul nu se miră, găseşte o explicaţie: războiul, duşmanii poporului... Şi când nu mai e de trăit, îţi vorbeşte despre Dumnezeu, despre speranţă! La ce le foloseşte lumina asta divină copiilor înecaţi sub gheaţă?

Vocea i-a tremurat, înăbușind un hohot de plâns. M-am grăbit să-l întreb:

— Nu ți-ai ispășit toată pedeapsa, așa-i?

A încercat să zâmbească.

— Birocratul care căsca ascultându-mă a fost acuzat de troțchism, patru ani mai târziu. S-au apucat să verifice oamenii cu care avusese de-a face... După patru ani de lagăr, m-au scos deci din baracă pentru un interogatoriu. Am povestit ce se întâmplase între el și mine. Brusc, am devenit victima nevinovată a unui complotist sinistru. Nu, judecătorul n-a acționat din compasiune, avea nevoie să-și susțină dosarul. Am fost deci reabilitat, fără să știu că într-o bună zi aveam să fiu pus pe urma unei deținute care a evadat...

Unul dintre focurile fugarei a căpătat o strălucire mai vie. Nu știam, prin întuneric, dacă era pe cale să-l ațâțe ea sau dacă flăcările se înviorau, cum se-ntâmplă adesea, înainte să se stingă.

Vasin a părut că ezită să-mi împărtășească mai departe gândurile.

— Odată eliberat, am înțeles că cel mai simplu ar fi fost să-mi pun capăt zilelor. N-am făcut-o pentru că mi se-ntâmpla să am niște vise în care apăreau nevastă-mea și copilul. Nu eram foarte sigur că o să mai am norocul ăsta și după moarte.

Apoi a vorbit ca pentru sine:

— Când am văzut-o pe fugară – îmi dădusem seama că e femeie în cea de-a patra zi de urmărire – am

simţit că vreau să merg zile în şir pe urmele ei, iar noaptea să-i privesc focurile. Mi-ar fi fost de ajuns ca să cred că există lumină divină. Nu, lumină e prea mult spus. Doar să cred că există şi altceva în afara vieţii noastre. O altă viaţă. Cea în care voi merge pe urmele acestei femei, fără s-o ajung vreodată... Pare mai degrabă un basm, nu-i aşa?

A oftat şi, apucându-şi puşca de pe jos, a grăit în şoaptă:

— Ştiu că n-o să tragi în ea, dar îţi mărturisesc totuşi că ţi-am strâmbat cătarea. La o sută de metri, glonţul o ia la dreapta cât ar fi un cap de om...

Tactica lui Ratinski („Mergi până crăpi", spunea Vasin) a dat rezultatul aşteptat: nu o pierdeam aproape niciodată pe fugară din ochi. Slabită de hăituiala fară răgaz, încurca drumurile, se întorcea pe unde mai fusese, nu se oprea nici măcar ca să-şi astâmpere setea în tihnă, lua apa în căuşul palmei. Într-o noapte, s-a întâmplat ceva neaşteptat, n-a aprins focul...

— Se tupilează precum o lupoaică şchioapă, căreia i-au fost rupte labele, a rânjit Ratinski.

Îmi aminteam vorbele lui Vasin: să mergi înainte toată viaţa văzând în zare silueta acestei femei. Un basm...

A doua zi a trecut peste un râu, sperând fără îndoială că se va ascunde sub frunzişul pădurii de pe celălalt mal. Malul s-a dovedit însă doar o insuliţă îngustă... A traversat-o, rămânând uneori la doar câteva zeci de metri de noi. O lupoaică încercuită (Ratinski avea dreptate) şi-ar fi dezvelit colţii; fugara şi-a proptit puşca de umăr ca să ne ţină la respect. În cele din urmă, negăsind vreo cale de scăpare, s-a îndreptat spre locul unde râul forma nişte cascade.

Ridicăturile de granit, unele acoperite în cascade, altele ieşind din vârtejuri, nu ofereau un loc de trecere potrivit. Trebuia să fii la mare strâmtoare ca să încerci

să traversezi pe-acolo. Fugara s-a suit pe şiragul de stânci, a şovăit, s-a sprijinit în puşcă precum într-un baston, s-a cufundat în apă până la brâu, s-a urcat din nou pe un pietroi, s-a luptat cu şuvoaiele.

— După ea, Vasin, a strigat Ratinski, dărâm-o! Garţev, bagă-te în apă, mai în aval, ca să nu poată scăpa înot. Executarea!

Vasin a obiectat:

— Tovarăşe sublocotenent, n-o să poată trece. Curentul e prea puternic şi, acolo, în mijlocul apei, nu e nici o piatră pe care să calce... O să se întoarcă spre noi.

Ratinski, deja încredinţat de succes, a strigat:

— Aici eu comand! Ţi-am zis s-o urmăreşti. Repede!

Intenţionat sau nu, şi-a plesnit cu palma tocul pistolului.

Vasin şi-a scos raniţa, m-a privit de parcă ar fi vrut să-mi ceară sprijinul, apoi a luat-o pe urmele fugarei.

Femeia se apropia de mijlocul drumului, de acel interval dintre pietre unde apa se prăvălea fără zăgaz, cu furie.

Aflat în apa care-mi îngheţa diafragma, observam cu sufletul la gură acea ispravă de echilibrist.

S-a oprit, nehotărâtă. Cea mai apropiată piatră se afla la mai mult de un metru. Prin urmare trebuia să sară, fără avânt, şi, mai ales, să izbutească să se agaţe de suprafaţa ei bombată şi acoperită cu alge.

A cântărit pericolul dintr-o privire, a întors capul şi l-a văzut pe Vasin care înainta anevoie de la punct de sprijin la altul, şi apoi pe mine, care-i tăiam orice cale de scăpare prin apă. Aflat pe mal, Ratinski îşi îndrepta pistolul spre ea, ca să-şi pună în evidenţă poziţia de şef.

Gestul femeii m-a năucit. A scos un tăiş de la cingătoare – am recunoscut o baionetă – şi l-a potrivit la puşcă. Mişcarea părea absurdă: doar n-avea de gând să-l atace pe Vasin! În plus, puşca devenea mai lungă şi mai stânjenitoare.

N-am avut vreme să caut o explicaţie. S-a aplecat şi, îndoindu-şi genunchii, s-a aruncat în scobitura în care năvălea torentul. Convins că va fi târâtă de şuvoi, am înaintat ca s-o pot prinde... În plină vâltoare însă, a părut să reziste violenţei curentului dintre stânca de unde sărise şi cea la care năzuia să ajungă. Când a avansat spre blocul acela de piatră, totul s-a lămurit: puşca, prelungită cu baioneta, forma un soi de drug – o punte între cele două suprafeţe de granit – şi îi oferea un sprijin în traversare...

Ratinski, dumirit, a scăpat un urlet isteric, care-l invita pe Vasin să-şi grăbească înaintarea. Zbieretul a avut efect contrar: Vasin s-a împiedicat, a lunecat şi, dezechilibrându-se, a căzut pe spate, fiind antrenat spre culmea de spumă a cascadelor.

În cele din urmă, pe el a trebuit să-l pescuiesc. Ar fi putut să se-nece, pentru că se izbise cu capul de un colţ de stâncă.

După ce și-a venit în fire, m-a rugat să-l ajut să-și scoată cizmele. Și-a dat jos și nădragii: avea o zdrelitură urâtă la genunchi. L-a apăsat, l-a pipăit și, cu resemnare în glas, a tras concluzia:

— Asta e, mi-a sărit rotula... Basmul s-a încheiat.

Ne-am petrecut restul zilei construind o plută. Eu tăiam buștenii cu fierăstrăul și îi legam potrivit indicațiilor lui Vasin. Ratinski ne năpădea cu dojeni, fără să pară însă îngrijorat: fugara abia de avusese putere să traverseze curentul, apoi se prăbușise pe malul opus. Puteam vedea, îndărătul unui pâlc de sălcii, focul pe care-l aprinsese ca să-și usuce hainele. Faptul că hotărâse să rămână locului, atât de aproape de noi, nu mai era un șiretlic. Probabil că nu mai avea vlagă s-o pornească la drum, cu picioarele zdrelite.

Între timp, Ratinski descoperise un vad. Planul de bătaie pe care-l urzise parcă m-a lovit în moalele capului.

După ce aveam să-l evacuăm pe Vasin a doua zi în zori, urma „să punem mâna pe criminală după toate regulile artei". Părea să-și fi ostoit furia, conștient că, de-acum înainte, avea să fie singurul învingător adevărat!

Noaptea, în timp ce stăteam de veghe, i-am fabricat o atelă lui Vasin: niște nuiele, legate cu o sfoară, care să-i ferească articulația să se disloce. Avea febră și vorbea împiedicat, dând poate răspunsuri întrebărilor

care i se învălmășeau în cap. Am ațipit câteva clipe, dar m-a trezit vocea lui:

— Acum, pentru mine s-a isprăvit. Dar pot să închid ochii și să mă văd mergând – eu și, în depărtare, femeia asta care înaintează, face popasuri, aprinde focul. Nici măcar n-am nevoie să știu încotro se duce...

Atunci când l-am instalat pe Vasin pe plută, când i-am înmânat o prăjină și două vâsle cioplite la repezeală, Ratinski încă dormea în „postul de comandă". La trei kilometri de tabăra noastră, râul se vărsa în Amgun. Am încercat să-l liniștesc:

— Am verificat, nu mai sunt cascade.

A zâmbit.

— În cel mai rău caz, mă trezesc în apele Pacificului...

Mi-a întins ranița.

— Ascultă, Pavel, aici înăuntru sunt cizmele mele, un fierăstrău, cinci metri de funie, pește afumat, vreo zece pesmeți. Și cana mea. Când voi fi plecat, coboară spre vad, traversează curentul... Nu, fata n-o să tragă în tine. Aruncă-i ranița și întoarce-te iute aici. Dacă se-mpute treaba cu Ratinski, zi-i că fata mi-a furat lucrurile.

Fără să-mi lase timp de răspuns, a scos un cuțit și, eliberând poalele bluzonului militar care-i stătea încins cu centura, i-a spintecat pânza. A tras cu furie și bucata de pânză s-a desfășurat de jur împrejurul pieptului, alcătuind un bandaj prelung și boțit.

— Ia şi asta! Să-i apere tălpile...

Mi-a aruncat fâşia, a împlântat prăjina în nisip şi a împins pluta. Curentul l-a sorbit în întuneric. Preţ de câteva clipe am auzit clipocitul apei care-i scălda pluta.

— S-a dus? Bine c-am scăpat! Prefer să am mâinile libere...

Ratinski s-a arătat energic şi hotărât, precum un comandant de oaste în ajunul bătăliei.

— Acum nu mai e loc de bâlbe, trebuie să izbândim. În cazul meu se lasă cu o stea în plus pe epoleţi, în al dumitale, Garţev, cu citarea pe ordin de zi sau chiar cu o medalie! Pentru că fata abia mai poate să meargă, tactica ei va fi să găsească un adăpost şi să ne ţintească de-acolo. O s-o împresurăm şi, după aia, pac, o coardă în jurul gâtului şi botul în nisip! Mai încolo, vedem noi... Dacă nu-i prea boccie putoarea, o să-i şi facem bucşa ovală, ha, ha!

După care s-a înfierbântat, imitând nu doar discursurile de stat-major, atât de dragi lui Luskas, ci şi miştoul cazon al lui Butov. Micul adolescent sfrijit din el avea să-şi ia revanşa.

Am traversat râul prin întunericul care începea să se risipească. Mi-era teamă ca nu cumva Ratinski să vadă urmele pe care le lăsasem cărând raniţa lui Vasin către locul unde fugara îşi petrecuse noaptea. Era însă prea aţâţat de ideea asaltului. M-a trimis

într-o manevră de împresurare, a înaintat el însuşi de la un copac la altul, luând în vizorul puştii toate cotloanele care ar fi putut ascunde ţinta, punând genunchiul în pământ, pe scurt, executând mişcările învăţate la instrucţie.

Ajuns după el – nu voia să-şi împartă gloria cu nimeni –, l-am găsit lângă foc, bălăngănind aiurea pistolul… Femeia dispăruse.

— Păi, n-am văzut-o plecând! Planul de atac era impecabil. Parcă ar fi prevenit-o careva... Ia stai, ce pusese la frigare?

Cu vârful piciorului, a scormonit în tăciuni... Un foc de armă a ridicat dintr-o dată un nor de cenuşă. Ne-am aruncat la pământ, crezând că se trăgea în noi. N-a urmat însă nici un alt glonţ şi, în preajma focului, am descoperit tubul unui cartuş pe care fugara îl lăsase să „se prăjească" în cenuşă.

— E un avertisment..., a bâiguit Ratinski şi am observat că buzele îi tremurau. Probabil că mi-a văzut în ochi oglindirea propriei spaime, aşa încât s-a grăbit să reintre în rolul de dur.

— Bun, probabil că nu e prea departe, altfel cartuşul ar fi pocnit mai devreme...

După câteva minute, ajungând pe ţărmul apei, i-am zărit silueta familiară. Eram convins că Ratinski avea să bage de seamă numaidecât că fugara purta cizme şi se deplasa mai lesne. Dar n-a zis nimic. În mintea lui, această femeie care avea să fie capturată, violată

şi predată conducerii lagărului ţinea deja de trecut. Iar viitorul glorios era reprezentat de cele două stele de locotenent, de felicitările comandamentului şi, în cele din urmă, de o căsătorie şi de instalarea într-o „viaţă adevărată".

Repeta ca un automat:

— Hai, Garţev, dă din picioare! În cinci minute am isprăvit. Bagă viteză!

Nu punea la socoteală faptul că femeia, încălţată cum se cuvine, putea de-acum să ţină ritmul cu noi. Ne-a atras spre un ţărm mlăştinos, pe care ea a izbutit însă să-l evite apucând-o pe o serpentină forestieră, graţie căreia a câştigat vreun kilometru în faţa noastră. Spre seară, Ratinski s-a văzut silit să recunoască:

— Nu-i grav. Punem mâna pe femeie mâine dimineaţă. Aşa că o să avem o zi întreagă să ne ocupăm de ea.

Mi-a aruncat o căutătură ce se voia deocheată, dar în care am citit o undă de tulburare...

S-a pornit vântul, ne aplecam sub şfichiuitul crengilor bătute de ploaie. Taigaua posomorâtă, ostilă, se lăsa anevoie străbătută. Noaptea, prelata cortului şiroia şi plesnea sub rafalele vijeliei.

Am adormit de îndată dar, obişnuit fiind să stau la pândă, am fost trezit de o tânguire tainică. Fără să mă trădez prin vreun gest sau vreun sunet, am tras cu urechea şi, uluit, am desluşit în beznă cuvintele şoptite ale unei litanii. Da, Ratinski se ruga! Cadranul

luminos al ceasului său descria traiectoria unui semn al crucii. Să-mi fi simțit tăcerea prea vigilentă pentru un om adormit? Bolboroseala i-a încetat, a suspinat și, după numai câteva clipe, l-am auzit sforăind.

Ce fel de zeu invocase? Întrebarea m-a buimăcit. Da, ce-ar fi putut să cerșească cerului un astfel de om? Ce religie avea? Vreo datină pe care bunicii lui, înverșunați credincioși polonezi, i-o transmiseseră? Ori poate mania atât de omenească de a se milogi în fața unei divinități personale, tocmită din bucățele adunate de ici și de colo?

„Și eu fac așa, uneori...", m-am gândit iritat. Ce binefacere ceruse? Cu siguranță, prinderea fugarei, gradul de locotenent... Cât despre hatârul violului, nu, nu pomenea în rugăciune. Cu toate astea, Dumnezeu nu putea să treacă cu vederea dorința care mistuia trupul costeliv al unui oarecare sublocotenent Ratinski.

Am zâmbit în întuneric ascultându-i respirația liniștită. Ar fi fost nedrept să-l disprețuiesc, pentru că cerințele lui din rugăciune nu se deosebeau prea mult de aspirațiile mele recente. Ca și mine cu Sveta, nădăjduia un cuib conjugal, un copil... Mi-am amintit că mersesem cu logodnica mea într-un magazin de mobilă, unde ne-a atras din cale-afară un ditamai dulapul. Asta nu m-a împiedicat să continui să-mi scriu teza despre viziunea marxistă asupra violenței revoluționare. Nu, nu eram nicidecum mai presus de acest Ratinski, care se străduia să se folosească de toate

şansele ce-i stăteau la îndemână, inclusiv de Dumnezeu. Un anume curs al evenimentelor m-a îndepărtat de viaţa pe care şi-o visa. Trădarea Svetei („Gata cu dulapurile uriaşe!", m-am gândit, cu un rânjet tăcut). Sosirea mea în acest capăt de lume din Extremul Orient. Îngroparea mea în adăpostul numărul nouăsprezece... Mi-am amintit şi de vorbele lui Vasin: să mergi pe urmele unei femei fără să te-ntrebi care e ţelul veşnicei sale hălăduiri. Posibilitatea unei astfel de călătorii, spunea el, l-ar fi făcut să creadă în ceva aflat dincolo de vieţile noastre...

În crucea nopţii, vântul s-a domolit şi o ploaie de raze de lună ne-a luminat cortul. Mi-a ajuns la ureche un scrâşnet şi m-am ridicat în picioare, crezând că e vorba despre o jivină ademenită de resturile de peşte pe care le azvârliserăm. Mi-am luat puşca, m-am strecurat afară şi, cu urechea ciulită la acest scârţâit repetat, am desluşit hârşâitul unui fierăstrău. Luna, aproape plină, culca peste nisipul ţărmului o lucire albăstrie, fosforescentă. Această limpezime era îndestulătoare ca să alegi un copac, să-l cioplești...

Temându-mă să nu-i atrag atenţia lui Ratinski, m-am întors în aşternut. Nu s-a trezit, dar, prin somn, a început să îngaime, incredibil de limpede:

— Da, mamă, am făcut-o. Ţi-am promis, am făcut-o...

Mi-am înfăşurat capul într-o cârpă şi mi-am zis: „Vorbeşte bietul adolescent din el... Dumnezeul lui are chipul unei mame iubitoare".

Terenul se înălța încet, așa încât diferența de nivel ne-a apărut limpede de-abia pe creasta unui mal foarte abrupt. De-acolo, am privit în jos...

Mirarea lui Ratinski a fost atât de mare, încât era cât pe ce să se-arunce de pe cornișa nisipoasă, înaltă de câteva zeci de metri. A facut niște gesturi dezordonate, cu fața schimonosindu-se într-o devălmășie plină de indignare. Eu vedeam ceea ce-mi imaginasem în timpul nopții, auzind scârțâitul unui fierăstrău.

Fugara tocmai împingea în apă o plută care semăna prea puțin cu acelea fabricate de Vasin. O ambarcațiune mai îngustă și, fără îndoială, mai manevrabilă pe aceste râuri cu nesfârșite meandre.

— Trebuie s-o oprim! a urlat Ratinski. Altfel nu mai punem în veci mâna pe ea!

Apoi, și-a dat în sfârșit seama că femeia era încălțată:

— Păi, sunt cizmele lui Vasin! a spus el gata să se sufoce. Cine i le-a dat?

Și-a scos revolverul, l-a sprijinit pe brațul îndoit, a tras. La o asemenea distanță, revolverul nu însemna însă aproape nimic.

— Trage, Garțev! mi-a strigat după cel de-al treilea glonț ratat. Nimerește-o la picioare...

Fugara, cu apa până la glezne, se lupta cu povara plutei care luneca anevoie pe malul nisipos.

Trăgând de timp, mi-am încărcat puşca, mi-am sprijinit-o în umăr.

— Şi dacă, din nefericire, nu ţintesc bine şi-o omor, tovarăşe sublocotenent?

Am mai câştigat astfel câteva secunde, prefacându-mă că-mi pasă de consemnele primite.

— Nu contează! Important e să n-o lăsăm să scape...

Am tras şi glonţul a ridicat un mic gheizer de nisip, chiar lângă plută. Următorul foc a împroşcat apa. Ratinski mi-a smuls puşca, a ţintit... Glonţul a rupt o aşchie din lemnul plutei.

— Nu, trebuie să mergem spre ea, a strigat el oţărât. Tinicheaua asta de puşcă n-are deloc precizie!

Ne-am repezit spre locul unde duna era mai puţin semeaţă, am coborât pe pantă şi am izbutit să ne apropiem de fugară, înainte să se fi suit pe plută. În plină alergare, Ratinski şi-a golit încărcătorul, dar n-a nimerit nici acum ţinta.

— Foc, Garţev! Trage-i în burtă!

Ne aflam doar la vreo cincizeci de metri de femeie. Eram sigur c-o pot nimeri.

— Tovarăşe sublocotenent, am putea s-o arestăm fără s-o rănim...

Cuvintele mele l-au scos din minţi. A sărit spre mine şi ţeava revolverului mi-a zgâriat obrazul.

— Îţi mai spun o dată: trage!

Avea spume la gură, iar ochii lui mă spintecau cu ură. Cu o mână continua să scormone prin cartușieră, în căutarea altui încărcător.

— Trage!

N-am mai avut timp să-i îndeplinesc ordinul. S-a auzit un foc de armă și am crezut că venea de la el. În mod ciudat, și-a scuturat pistolul și, parcă în silă, l-a zvârlit în nisip. De-abia peste o clipă am priceput ce se întâmplase.

Lângă plută, femeia stătea cu pușca-n mână. Glonțul ei îi găurise mâna lui Ratinski, care acum vocifera, legănându-și brațul drept ca pe un bebeluș. Palma îi sângera.

Aproape imediat s-a pus pe plâns, iar gemetele lui aveau să continue de-a lungul pregătirilor pentru plecare. I-am spălat rana din nou și din nou, am dezinfectat-o cu alcoolul pe care-l șparlise în timpul băutelor noastre și pe care-l pusese deoparte într-o ploscă pe care Butov crezuse c-a pierdut-o. Am folosit toate pansamentele rămase ca să-l bandajez. Glonțul nu-i atinsese osul și nici articulațiile, așa că, în principiu, era capabil să-și continue mersul. Dar, în opinia lui, viața îi era în pericol și putea fi salvat doar printr-o intervenție medicală. A evocat la grămadă tetanosul, septicemia, scăderea hemoglobinei...

Preocupați să-i îngrijim rana, am uitat de fugară. Nu mi-a venit să cred când am descoperit că pluta era nemișcată, pe malul râului. În schimb, femeia

dispăruse, nu i se mai zăreau decât semnele paşilor care urmau ţărmul şi se îndreptau apoi spre pădure.

— Îţi ordon să continui urmărirea.

Hotărârea lui Ratinski m-a tulburat şi m-a bucurat deopotrivă. Măsurându-mă din ochi cu suspiciune, a adăugat:

— Şi e-n interesul tău să nu te porţi prea amical cu evadata! Sau să-i pui la dispoziţie cizme şi unelte...

Gândindu-mă la soluţia verificată în câteva rânduri, i-am propus evacuarea pe calea apei:

— Tovarăşe sublocotenent, nici măcar n-ar fi nevoie să construim o plută. Fata ne-a lăsat-o pe-a ei...

Nici n-a vrut s-audă:

— Nu. Mă-ntorc pe jos, ţinând ţărmul acestui afluent şi apoi înainte pe lângă Amgun...

Am insistat zadarnic şi, până la urmă, mi-a mărturisit:

— Măi Garţev, nu ştiu să înot...

Frica îi dădea un aer aproape emoţionant. Şi braţul ăla pe care-l legăna smiorcăindu-se... Am vrut să-l îmbărbătez:

— La urma urmei, poate că-i mai repede pe jos, n-o să vă mai încurcaţi cu toate şerpuirile apelor. Am stat mult pe loc. Cantonamentul nostru nu-i aşa departe, cincizeci de kilometri cel mult... Şi-aveţi şi hărţi...

A plecat chiar în ziua aceea. I-am urmărit cu privirea silueta din ce în ce mai măruntă înaintând pe

țărm. Speram, nu știu de ce, să-l văd întorcând capul și salutându-mă. Probabil însă că-și dichisea raportul pentru Luskas: strălucita lui strategie, rana eroică... Ce rol îmi va acorda oare în nota informativă? De fapt, mă lăsa în plină taiga ca să ascundă eșecul operațiunii. Iar la întoarcere aveam să devin țapul ispășitor.

Sub privirile dumnezeului său?

V

Înainte de căderea nopții, am reușit, fără un filaj prea temeinic, s-o găsesc pe fugară. De altfel, nici nu încercase să scape de mine, continuând să meargă în susul râului. Seara era încălzită de adierea care venea dinspre sud, dinspre marea Japoniei, cum îmi spuneam, închipuindu-mi niște tărâmuri cu climă subtropicală care ne trimiteau această briză de sfârșit de vară.

În curând au prins să strălucească cele trei focuri. În marginea unei fundături împădurite, îi zăream silueta trecând prin fața flăcărilor.

„S-o fi gândind oare la mine, că o pândesc de-aici, din întuneric?“ Era prima oară când îmi venea în minte această întrebare. Înainte, fuseserăm mai mulți și nu puteam să-i bănuiesc decât o atitudine care ne viza pe toți la grămadă: frică, silă, dorință să scape de haita aia de militari, când lipsiți de snagă, când agresivi.

De-acum, rămăsesem doar eu – un bărbat ostenit de atâta hăituială, de somnul agitat, de hrana neîndestulătoare. Aidoma ei, aprinsesem un foc, pregătisem cina și stăteam nemișcat, cu privirea pierdută în flăcări. Adulmecam același aer încărcat de blândețe

meridională, ascultam același tânguit monocord al unei păsări care zbura deasupra adăposturilor noastre. Fiecare dintre noi simțea clipele astea intime rătăcite în aerul larg și tremurat al taigalei.

Nu fusesem niciodată legat de cineva prin fire atât de transparente. Femeia se afla acolo, iar simpla ei prezență putea schimba clipa pe care o trăiam. Nici eu, nici ea nu eram altceva decât niște martori ai unei revelații nocturne. Instaurarea discretă a unei lumi neștiute. Mă străduiam să-i dau un nume, cu gândul la intuirea unui sens ascuns, la presimțirea unei taine... Aceste cuvinte, ivite din trecutul meu complicat și rațional, n-au făcut decât să facă și mai încețoșat ceea ce nu mai avea nevoie de explicație. Era îndeajuns să mă gândesc (sunt convins că și ea se gândea la același lucru) că am putea să ne ridicăm în picioare și să pășim unul spre altul, numai și numai ca să schimbăm o privire. O privire care să facă dovada a ceea ce înțeleseserăm.

Îmi închipuiam din nou ușa unei case pierdute în pădure. Atât doar că acum mă vedeam chiar pe mine trecându-i pragul, cu mâna lipită de canatul ei.

M-a cuprins din nou spaima când, la trezire, dând la o parte prelata cortului, i-am găsit marginile lipite parcă una de alta.

În timpul nopții, vântul o cârmise spre nord, înăsprind umezeala oceanică... Am tras de pânză, țeapănă

acum ca o tablă, pojghița de gheață s-a spart și mi-au trebuit câteva clipe ca să recunosc locurile.

Chiciura albăstrie dădea pădurii un aer trufaș, nepăsător la nevoia mea de a trăi în adâncul ei. Regatul acesta de gheață părea să-mi întoarcă spatele.

Hrana mea – rămășițele acelui taimen afumat pregătit de Vasin – era bocnă și, înghițind dumicații întăriți, n-am putut să-mi stăpânesc o reacție instinctivă: fiorul de plăcere născut de ideea unui apartament călduros, curat, cu o bucătărie înzestrată cu de toate, și având un pat adevărat. Acea clipită de comuniune pe care o trăisem în ajun, acele fire care mă legaseră de ființa evadatei, toate s-au rupt. Deveneam din nou un militar în misiune, a cărui recompensă urma să fie întoarcerea la viața sa de până atunci.

Solul albit făcea urmele mai deslușite; atât cele ale fugarei cât și, mai ales, cele ale jivinelor de tot felul. Mi s-a părut că recunosc trecerea unei vulpi; ori să fi fost o labă de lup? Dar asta? Un râs, cine știe? Îmi cântăream nevolnicia de analfabet într-ale supraviețuirii în acest mediu greu de descifrat. Călcătura unui urs m-a înspăimântat prin adâncimea crestăturilor pe care le lăsaseră ghearele. Trecuse cu puțină vreme înainte, mi-am zis încercând să învăț citirea, da, citirea ca din carte a urmelor proaspete, lăsate după îngheț. Ce anume l-o fi ademenit spre taberele noastre? Merindele sau carnea de om? Acum, în anotimpul ăsta, își căuta deja bârlogul pentru hibernare sau se îndopa

cu mâncare, ca să strângă cât mai multă grăsime pentru cele nouă luni de îngheț?

Iarba, pălită de frig, nu mai ascundea amenințările acestei scriituri a pădurii.

Pe timpul zilei, un cuplu de lupi s-a intersectat în câteva rânduri cu drumul meu, găsindu-se când îndărăt, când tăindu-mi calea.

Fugara părea să nu mă mai ia în seamă. În loc să ocolească pe linia unui itinerar sinuos, așa cum făcea deunăzi ca să-i pierdem urma, se îndrepta direct spre nord, abătându-se doar cât să se ferească de vreo mlaștină sau de vreun râu cu neputință de traversat cu piciorul.

Într-o seară, am auzit un foc de pușcă – un singur glonț, ca atunci când trăsese asupra lui Luskas, lui Butov sau lui Ratinski... M-am gândit în clipa aceea că într-una din zile avea să-l elimine și pe hăitașul puțin primejdios, dar stăruitor, care eram. Un glonț și trupul mi se va prăbuși, apoi durerea, întunericul. Și venirea fiarelor, cărora nu știam să le descifrez semnătura în chiciură.

După un ceas, am simțit în aer miros de carne friptă...

Eram conștient de iscusința ei: aici, în taiga, se afla acasă! De-asta reușise atâta amar de vreme să ne zădărnicească planurile. Fiecare ac de pin îi era complice. Iar nouă dușman.

Eram pe urmele ei, la doar o cotitură distanță. De teamă să nu mă rătăcesc, îmi așezam tabăra cât mai aproape de a ei – nu ca să pornesc vreun atac, ci doar ca să n-o scap din ochi.

Proviziile de hrană fiind isprăvite, încercam, ca și ea, să vânez. În timpul unui popas, la liziera unui brădet, am zărit un cârd de păsări care semănau cu cocoșii de munte, dar având penele mai întunecate și împestrițate cu alb (niște ierunci, după cum aveam să aflu mai târziu). Înaintau pe sub arbori, ciugulind fructe de pădure, schimbând scurte sunete guturale... De-abia atunci mi-am dat seama cât îmi era de foame – m-aș fi năpustit pe oricare din ele s-o sfâșii și s-o înfulec crudă! Am țintit-o pe cea mai apropiată, am tras... Am nimerit-o însă pe alta, înconjurată de pui, care, scoțând un piuit sfâșietor, a luat-o la goană prin boscheți (uitasem că Vasin strâmbase cătarea). O oră întreagă am tot încercat să-i dau de urmă. De pomană. Gândindu-mă cum își dă sfârșitul prin hățișuri, mi-a pierit foamea.

În ziua aceea am început să tușesc și să tremur în hainele care nu erau pregătite să înfrunte mușcăturile frigului. Plecaserăm la început de august și, acum, după trei săptămâni, frigul alunga rând pe rând micuțele paradisuri călduțe rămase prin vâlcelele însorite...

Cumpăneam între două opțiuni păguboase. Să-mi continui drumul, fără hrană, și să mă las prins din

urmă de zăpada care nu va întârzia să cadă. Sau să mă întorc de unde venisem, ca să ajung la Amgun înainte de sosirea gerului. Unde aveam oricum să crăp, rătăcind prin horbota de pâraie ce stăteau să îngheţe.

Tot chibzuind, mi-a pierit somnul. Am înghițit un pumn de boabe pădureţe, singura mea hrană de două zile încoace. Era o noapte liniştită, încărcată de stele. Focurile aprinse de evadată pâlpâiau firav. M-am ridicat şi am făcut câţiva paşi în direcţia jeraticului...

A trecut o umbră, ascunzând unul din focuri. Pe cât vedeam, femeia stătea în picioare, pregătită să plece. Până şi gândul că ar fi aşa îmi dădea fiori! Pleca pe furiş, lăsându-mă de izbelişte, rătăcit, biruit de febră, lipsit de merinde... Cu degetele înțepenite de frig şi de spaimă, mi-am strâns cortul, l-am legat de raniţă şi am pornit. În tăcerea taigalei, mi se auzeau de departe hârâielile de tuse dogită.

Am ajuns în tabăra femeii cu faţa zdrelită de crengi. Trei moviliţe de tăciuni şi, de jur împrejur, întuneric beznă, fără nici un semn care să spună încotro o apucase.

Nu mă mai ţineam pe picioare. M-am prăbuşit lângă un foc, am simţit că pământul era zvântat. Chiar acolo fusese încropit un culcuş şi, sub un braţ de crenguţe de brad, zăceau nişte tăciuni stinşi, dar care mai răspândeau o căldură uscată, domoală. M-am întins pe jos, însă, de îndată, m-am ridicat în capul

oaselor, când am adulmecat un iz de carne friptă. Deși n-aveam miros, din pricina respirației încărcate, foamea de lup m-a împins să scurm prin cărbuni...

Descoperirea a fost neașteptată – niște oase de pasăre pe jumătate scrum, dar de pe care dinții mei au reușit să adune niște fâșii de carne, care mi-au crănțănit plăcut în gură.

Îndestulat, m-am ridicat să plec, însă fundătura care mă pândea s-a făcut din nou simțită. Urmărirea avea să mă istovească și să mă doboare. Dacă m-aș fi întors însă din drum, izbutind printr-o minune să mă orientez, aveam să ajung cu mâinile goale și să intru în rolul pe care mi-l scrisese Luskas: un dezertor care îi predase unei evadate hainele și armele. Plus cine știe ce alte acuzații o mai fi scornit între timp!

Prin urmare, singura soluție rămăsese, ca și înainte, prinderea femeii. Ospățul cu carne îmi mai dăduse oarece vlagă. Ca să scap din taiga, da, ca „să evadez" la rândul meu, mă simțeam în stare s-o vânez iar pe fugară, ba chiar s-o ucid.

Limpezimea zorilor m-a ajutat să mai recuperez din întârziere. Când am dat de malul unui iaz, m-am oprit: femeia mergea încet și nu părea preocupată că o urmăresc. Elanul meu războinic s-a sleit, mi s-a făcut din nou rău, capul mi-a fost cuprins de o apăsare încinsă, plămânii mi-erau sfâșiați de o tuse din ce în

ce mai înverşunată. Prin pleoşteala febrilă, o voce tânguitoare, cea a „păpuşii de cârpă", implora: „Numai să nu iuţească pasul. Şi, mai ales, să se lase prinsă! Vreau să mă-ntorc. Vreau să încep să trăiesc din nou ca înainte".

Nu mai aveam tăria să-l dispreţuiesc pe cel care vorbea în mine.

A doua zi dimineaţă, m-am târât spre bivuacul pe care tocmai îl părăsise evadata. Rămăşiţele de la cină erau de data asta mai îmbelşugate: o spinare de iepure, nişte hribi care se pârpăleau pe tăciuni şi, uitată pe nişte frunze uscate acoperite de promoroacă, o bucată de taimen. Am hăpăit tot, lungit pe un strat de crengi care păstra căldura jeratecului stins. Ca şi în ajun, forţa pe care mi-am adunat-o avea un singur ţel: captura care avea să-mi înapoieze o viaţă curată, sănătoasă, plină de dorinţe.

Mergeam în continuare spre nord. Femeia, cu bluza cenuşie de prizonieră pe ea, părea să nu sufere din pricina rafalelor care mie îmi îngheţau pieptul. Părea că şovăie uneori, atunci când, din cauza vreunui smârc sau a lipsei de vaduri, era silită să ocolească şi să se afunde în pădure. Aceste ezitări îmi prindeau tare bine – izbuteam să mai câştig câteva zeci de metri.

La lăsarea serii, distanţa dintre noi se micşorase într-atât, încât am crezut că voi fi în stare să pornesc un atac. Am început să fug, sufocat de tuse, cu ochii împăienjeniţi, cu tâmplele zvâcnind. În ciuda paşilor grăbiţi, aveam impresia că stau pe loc...

Mi-au trebuit câteva minute ca să realizez că poteca urca şi că goana printre pinii pitici era doar un tropăit

de mai mare milă. Când cărarea a cotit-o, m-am împiedicat de unul dintre trunchiurile alea chircite și noduroase și am căzut, cu privirea îndreptată spre femeia care înainta fără grabă.

Această pauză mi-a adus o luciditate a disperării. Mi-am spus că această ultimă încercare râvnea cu orice preț la un deznodământ, da, chiar cu prețul morții mele, ceea ce s-ar fi petrecut cu siguranță dacă m-aș fi năpustit asupra evadatei. Mi-ar fi tras un glonț în cap sau în picior, lăsându-mă să zac acolo până la trecerea vreunui animal de pradă. Atacul meu era o sinucidere deghizată.

Se îndepărta lăsându-mă singur – o zdreanță care abia de mai stătea în picioare și care nici măcar nu mai spera să aibă puterea să se târască până la un bivuac îndoielnic.

Silueta îi devenea din ce în ce mai mică. Un pas, apoi altul, și iată că înserarea a început să-i ascundă mersul ușor legănat. Mintea mea cuprinsă de fierbințeală m-a făcut să-mi închipui golul care avea să se iște între copaci, după ce va fi plecat...

Dintr-odată, mi s-a părut că nu mai înaintează! M-am ridicat, agățându-mă de o creangă, și am privit mai atent. Nu, femeia stătea locului, părea că nu știe încotro s-o apuce. Am înaintat spre ea, slujindu-mă de armă ca de un baston.

Chiar atunci s-a întors și, surprinzător, mi-a lăsat impresia că mă așteaptă!

Am recuperat distanța obișnuită dintre noi, cea de la care mi se putea auzi vocea, sau mai degrabă tusea. Fugara a tăiat-o către o vâlcea plină de molizi. După o jumătate de ceas, de parcă ar fi știut că am ajuns la capătul puterilor, s-a oprit pentru popasul de noapte.

M-am grăbit să găsesc un loc ferit de vânt și care, în același timp, să-mi îngăduie să-i supraveghez focurile.

La oarece distanță de drumul nostru, am sărit peste un șanț, mi-am croit drum printre niște ferigi înroșite de frig și pe neașteptate, cu ochii holbați, am descoperit buștenii unei cabane de vânătoare!

Perspectiva somnului sub un acoperiș mi-a dat fiori de plăcere. M-am scurs de-a lungul peretelui, am descoperit pe bâjbâite ușa, am intrat, am scăpărat un chibrit – doar cât să văd, într-un ungher, o saltea de paie și să mă prăbușesc peste ea.

M-am trezit deseori, de teamă să nu ratez plecarea femeii. În mai multe rânduri, m-am silit să scot capul pe ușă, în vântul tăios, și să pândesc dindărătul crengilor zbuciumate focurile din tabăra ei.

Somnul îmi pierea uneori sub presiunea neliniștitoare a senzației că, din străfundul adăpostului aceluia strâmt, mă pândește cineva, o prezență tăcută.

În răbufnirile febrei, gândurile mi se încâlceau, rotind cuvinte care se suprapuneau, fețe care se încălecau. Îl

auzeam pe Butov vorbind în timpul uneia dintre băutele de seară, după încercarea de a o viola pe evadată. Conştient de ticăloşia noastră, bombănea: „Nevoia de futut ne-a transformat în haită. Celor care ne conduc nu le trebuie bici, ne țin de boaşe. De teamă să renunţăm la micile noastre plăceri, suntem gata să dăm ascultare oricărui netrebnic..." Vasin şoptea, cu un surâs abătut: „Trebuie să mergi până la capăt, Pavel, e cel mai bun lucru care i se poate întâmpla unui om. După primul an de puşcărie, am descoperit această libertate. Da, libertatea! Puteau să mă trimită oriunde, într-un lagăr mai dur, puteau să mă schingiuiască, să mă ucidă. Nu-mi păsa. Lumea lor nu mă mai privea, pentru că nu era decât un joc, iar eu încetasem să mai fiu jucător. Ca să joci, trebuia să ai pofte, să urăşti, să te temi. Eu nu mai aveam în mână cărţile astea. Eram liber..."

Când aţipeam, chipurile se estompau. Rămânea doar certitudinea tulburătoare a unei priviri ațințite din întuneric asupra mea. Mă ridicam, crăpam uşa, mă asiguram că focurile încă ardeau, mă culcam din nou. Şi, ca să-i răspund parcă lui Vasin, mă întrebam dacă neputinţa mea de a continua urmărirea nu era tocmai ieşirea din joc de care pomenise.

Spre orele cinci ale dimineţii, m-am pregătit de plecare. Afară, triunghiurile de jar încă licăreau, ploaia se oprise, iar taigaua păstra o tăcere de cremene. Întreaga

căldură a universului părea să se fi adunat în dogoarea gâfâitului meu.

Am scăpărat un chibrit, am reușit să înviorez fitilul unei lumânări topite într-o cutie de conservă, am scos din raniță resturile de mâncare rămase, m-am hrănit.

Când m-am ridicat, am luminat fără să vreau colțul acela al încăperii...

N-am scăpat lumânarea din mână și nici n-am dat buzna afară din casă. Așa cum stăteam, cu ceafa lipită de pervaz, probabil că arătam exact la fel cu acela care mă privea.

Un cadavru șezând cu spatele la perete, cu picioarele întinse și brațele atârnând pe podea. Avea un chip scobit și palid de mumie, iar părul alb-albăstrui i se mișca imperceptibil, ca și straiele, din pricina insectelor care fuseseră probabil deranjate de lumină. Pe glezna piciorului stâng avea un teasc greoi de fier – o cursă de urși. Pentru că i se uscaseră cărnurile, omul nu dădea impresia că intrase în putrefacție. Liniile feței păstraseră o urmă de expresie, un rânjet răutăcios, și păreau însuflețite, în ciuda găvanelor goale. Bărbia lăsată îl făcea să pară că își contemplă corpul și, mai ales, glezna strivită de fălcile cursei.

După ce mi-am venit în fire, am văzut un săculeț din pânză groasă, aruncat deoparte. Am ridicat țeava puștii și am împuns țesătura destrămată. Pe pământ s-au răspândit încet niște grăunțe strălucitoare. Aur,

mi-am spus, amintindu-mi cu o vagă undă de interes ce înseamnă acest metal pentru oameni. Am apucat puşca de celălalt capăt şi, fară să-mi pot înăbuşi sentimentul că fac o impietate, am izbit cu patul armei în capcană.

Cleştii groşi de oţel au ţâşnit cu zgomot spre mine. Am sărit în spate. Şurubul care împiedica arcul ruginit cedase. Mişcat de lovitură, cadavrul s-a întors, începând să privească spre uşă.

Am suflat în lumânare, am ieşit în întuneric, la început orbit, apoi, printre copaci, am zărit din nou cele trei puncte de jar ale bivuacului. Nu mai ştiam de ce mă îndrept spre ele. Cadavrul îmi arătase ce avea să mi se întâmple. Numai că, în cazul meu, capcana nu avea să fie această mașinărie cu arc, ci întreaga taiga, cu colții de ger ai nopților ei. Mortul ăsta era ceea ce aveam să devin. Aşa încât nu îmi făcea scârbă, ci, foarte ciudat, îmi era parcă drag.

Iarba îngheţată îmi scârţâia sub picioare: în timpul nopţii sosise pe acolo o suflare polară. Cu toate astea, nu mai simţeam frigul, iar ramurile care-mi şfichiuiau faţa îmi produceau o emoţie aproape plăcută – o mângâiere după îndelungata rătăcire de unul singur.

A început să ningă chiar în clipa când, împleticindu-mă, am ajuns la bivuacul celei pe care credeam că o mai urmăresc încă.

Nu se afla acolo și, cu o nepăsare care m-a uimit până și pe mine, am înțeles că această vălurire albă are să-i șteargă urmele. Constatarea, oricât de resemnată, mi-a deșteptat o ultimă dorință de salvare – „păpușa de cârpă" s-a agitat, mi-a transmis propria frică, m-a îndemnat să acționez.

„Ce-ar fi s-o strig?", mă gândeam, închipuindu-mi cum ar fi sunat chemarea: „Ajutor! M-am rătăcit! Aș vrea..." Dar, de fapt, voiam doar să mă întorc la viața mea de odinioară, viața mea de marionetă.

De data asta, nu mai lăsase resturi de hrană lângă foc. Încurcându-mă în prelata întărită a cortului, am reușit să-mi construiesc un soi de gogoașă protectoare. Am ațâțat unul din focuri, am topit niște zăpadă în cană, am ronțăit ultimele firimituri de mâncare.

Dansul fulgilor s-a întețit, ascunzând pădurea. Îmi spuneam că moartea prin frig ar semăna cu o adormire nedureroasă... Desigur, ar fi fost mai înțelept să mă întorc la adăpostul de vânătoare, care era mai ferit de vreme rea. Începusem chiar să sper: cu jumătatea de duzină de cartușe rămase puteam să vânez, să mă înzdrăvenesc... Dar mi-am amintit de cadavrul mumificat. Nu m-am simțit în stare să-i înfrunt privirea la vreme de zi. În plus, mutarea n-ar fi adus nici o schimbare. Speranța într-o operațiune de salvare organizată de districtul militar era mică. Și nici nu mai aveam atâta vlagă încât să împușc animale, să tai lemne, să încerc să mă întorc... Mi-am dat seama

de asta, fără tulburare, apoi am împins o creangă în foc şi am aţipit.

Fără să realizez că lumina scăzuse şi că sosea o nouă noapte.

Am reţinut foarte clar ultimul meu gând dinainte să leşin. Încercând să-mi acopăr trupul cu puținele veşminte pe care le aveam, mi-am înfofolit pieptul, dar mi-am lăsat picioarele să îngheţe. Când mi-am ocrotit capul, mi-am dezgolit spatele. Mi-am dat seama cât de ridicole erau aceste contorsiuni, dar nu mai îndrăzneam să-mi părăsesc acoperământul de pânză, să tai lemne, să întețesc focul. Lunecarea spre nesimțire a fost domoală, părea că lăsasem suferința în spate.

M-a trezit o scurtă tresărire de durere. Cunoşteam încă din copilărie această senzație de arsură: țâncul care îşi vâră mâinile îngheţate sub jetul de apă caldă, apoi geme pentru că sângele îi năvăleşte prea brutal spre degete...

Am încercat acelaşi zvâcnet în braţul stâng, cel mai expus la frig şi care primea, inexplicabil, un val de căldură. Dând la o parte bucata de pânză care-mi apăra capul, am văzut că focul încă strălucea, îndepărtând tenebrele, şi că, prin urmare, ceea ce mă aducea la viaţă era flacăra lui.

Preţ de câteva clipe, am adunat în mine acest şuvoi încins, sorbindu-l cu buzele amorţite. Apoi m-am

așezat pe culcuș și am descoperit poienița, deja înză-pezită, pe care arborii o străjuiau tăcuți și severi.

Dintr-odată, îndărătul meu s-a auzit un trosnet scurt. M-am întors, în timp ce gândurile învălmășite mă făceau să-mi închipui că stârvul își părăsise adă-postul și venise până aici...

Ce mi-a fost dat să-mi văd ochilor era însă și mai amenințător: la vreo zece metri distanță ardea, între două larice, un foc mărunt și o umbră omenească, așezată în preajma flăcărilor, stătea cu spatele la mine. Faldurile prelatei care o acoperea mă împiedicau să o identific, însă știam că doar fugara s-ar fi putut afla acolo.

Tot ce urma să fac mi s-a înlănțuit în minte sub forma unor gesturi foarte clare. Capturarea, întoarcerea la cantonament, fericirea de a-mi regăsi viața ante-rioară... Intuiția mi-a poruncit să nu înșfac pușca – încărcând-o, aș fi trezit-o pe femeie care, mai înde-mânatică decât mine, ar fi tras înainte. Nu, trebuia să pun mâna pe arma ei – s-o ameninț, ba chiar s-o rănesc dacă nu aflam altă cale...

Somnul și căldura au mobilizat în mine reziduu-rile de energie pe care corpul și le păstrează pentru împrejurări fatale. M-am eliberat din gogoașa de țoale, m-am ridicat și, încordându-mi mușchii, am țâșnit către evadată...

Și m-am prăbușit aproape de țintă, cu mâna întinsă spre pușca ei.

Năucit de spaimă, am constatat că glezna piciorului meu stâng era priponită de o rădăcină.

Femeia s-a ridicat încet, a luat un tăciune aprins și, venind spre mine, mi-a luminat fața. Înspăimântat din cale-afară, n-am putut să-i remarc decât frumusețea aspră a trăsăturilor şi o cicatrice pe bărbie, amintirea lăsată de glonțul lui Ratinski.

În privirile sale duşmănia a lăsat loc tristeţii, ba chiar milei, pe care am recunoscut-o în tremurul colțurilor gurii şi în uşoara legănare a capului. O expresie care mi-a dat de înţeles în ce hal eram. Mi s-a părut că nu mai întâlnisem demult această atitudine de durere împărtășită. Poate din copilărie, de pe când trăia maică-mea.

Am încercat să vorbesc, crezând că pot veni în întâmpinarea întrebărilor ei. A scuturat din mână, arătându-mi că n-are nevoie de justificările mele. Vocea îmi era din nou gâtuită de o tuse supărătoare, convulsivă. Boala, pe care izbutisem s-o înfrânez pe durata acestui asalt ratat, se întorcea arzându-mi plămânii, înfierbântându-mi respirația. Distingeam cu greu gesturile fugarei, fiind conştient doar că mă ajuta să-mi revin.

Ne-am îndepărtat încet de acel loc, prea uşor reperabil din pricina izbei căutătorului de aur. Strădania de a pricepe logica traseului m-a ţinut în picioare de-a lungul întregii dimineţi înzăpezite.

În timpul unui popas, femeia mi-a dat să mănânc carne friptă şi m-a pus să înghit o băutură fierbinte. Am simţit cum mi se preling pe faţă, dar parcă n-ar fi fost ale mele, un zâmbet şi nişte lacrimi... Apoi cerul s-a întunecat, dar n-aş fi putut spune dacă era vorba de înserare ori de o pierdere a cunoştinţei, căreia am putut să-i simt sosirea.

Mi-am revenit la miezul nopţii, stânjenit de o carapace grunjoasă care, la fiecare gură de aer, îmi zgâria pieptul. Nelinştit, mi-am băgat mâna sub haină, iar degetele au dat peste o materie ciudată, asemănătoare unei blăni unse cu lipici. M-am ridicat într-un cot, vrând să mă eliberez de acest ciliciu care îmi hârşâia pielea, dar vocea femeii mi-a șoptit:

— Lasă... Înţeapă, dar are să-ţi facă bine...

Jăraticul răspândit pe jos ne-a luminat slab refugiul: cele două corturi ale mele pe care fugara le înnădise, îndoind partea de jos a prelatei ca să poată aprinde focul. Deasupra jarului se încălzea o cană de aluminiu – cea a lui Vasin, m-am gândit eu, cu o strângere de inimă. Femeia mi-a urmărit privirea, a luat cana, mi-a apropiat-o de buze. Am recunoscut licoarea dulce-amară care-mi domolise tusea: o infuzie groasă, cu stratul de pe fundul cănii având iz de răşină, care înţepa limba.

M-am lăsat la loc pe patul de crengi şi am privit-o pe „tunguză“ cu o atenţie chinuitoare, de parcă expresia

ei ar fi putut să-mi lămurească tot ce se întâmplase, dar și ce avea de gând cu mine. Trăsăturile îi rămăseseră neutre: ochi migdalați, pomeți proeminenți de asiatică, o gură încremenită într-o cută de tăcere. Părul îi mai crescuse un pic și, negru lucios cum era, începuse să-i ascundă desenul craniului... Apoi, fără o vorbă, mi-a luat „ciliciul" de pe piept. Am văzut că era o scoarță de licheni uscați, încălzită la foc. A întins-o pe un grătar de surcele deasupra jarului, a lăsat-o să strângă căldură și mi-a vârât-o la loc sub haină. M-a străbătut un val de mulțumire, am respirat cu grijă, de teamă să nu stârnesc vreun acces de tuse. Somnul a fost o prelungire a ceea ce trăiam: sentimentul că exist departe de acest corp care se agăța de viață, departe de trecutul meu și de lumea celorlalți în care nu mai aveam de îndeplinit nici un rol.

În cea de-a patra zi, ne-am aşternut iar la drum. Prima ofensivă a zăpezii, de avertisment, a slăbit, lăsând loc unei toamne târzii şi ceţoase, care dădea copacilor şi jivinelor răgaz să se pregătească pentru iarna adevărată, cu viscolele şi gerurile ei năprasnice.

Spre prânz, o adiere umedă şi blândă mi-a aşezat pe buze un uşor gust sărat. Mi se părea că-mi revin dintr-un leşin prelung. Înzdrăvenit, nu mai izbuteam să alung un gând care mă vizita stăruitor: „De-acum, ce rost mai are s-o urmez pe femeia asta?".

Mergeam în spatele ei, de parcă aveam un ţel comun. Urcuşuri, povârnişuri, vaduri. Îmi închipuiam cât de uşor aş fi putut încetini pasul, cum m-aş fi putut întoarce fără să fiu văzut şi, ţinând drumul în sens opus, să răzbesc la cantonament o săptămână mai târziu... Ideea nu-mi dădea pace. Înaintarea anevoioasă printre pinii ţepoşi ai unei sihle m-a făcut să resimt absurdul marşului nostru. Mi-am amintit de ziua când descoperisem cămaşa cârpită şi prezenţa apropiată a evadatei. N-am dat-o de gol, salvându-i astfel viaţa. Prin urmare, eram chit!

Singurul motiv care mă reţinea avea natura unui egoism plin de spaimă: nu eram sigur că voi găsi drumul de întoarcere.

Da, păpușa încă locuia în mine.

Călcând pe nisipul unui țărm, am început să cresc distanța față de fugară. Nu și-a dat seama și, curând, a ajuns la treizeci de metri înaintea mea. O vedeam cum înaintează – singură, tăcută, o siluetă subțire de-a lungul unui râu care oglindea crenelurile negre ale pădurii și auriul câte unui nor... Mi-au răsunat în minte cuvintele lui Vasin, cu siguranța lor senină: să mergi, zi după zi, pe urmele unei femei care îți ignoră existența, așa cum tu îi ignori destinația, să nu trăiești decât pentru această înaintare nesfârșită, să nu ai nevoie de nimic altceva. Preț de o clipă, sminteala exaltantă a acestui vis m-a îmbătat. Îl trăiam deja, cu o incandescență sporită, pentru că femeia mă știa în spatele ei și părea fericită.

A apucat-o în sus, pe o pantă. M-am ținut după ea, dezmeticit, dar neștiind unde să mai găsesc vreo fărâmă de logică în acest periplu: încă un colnic care trebuia urcat, un colnic cu rădăcini în care aveam să-mi julesc picioarele și să lupt cu spinii. Și pe urmă?

De data asta, cățărarea mi s-a părut interminabilă. Eram dărâmat de perspectiva de a atinge piscul și apoi de a coborî de partea cealaltă. „Punct, ajunge, trebuie să-mi dea o explicație", îmi spuneam, din ce în ce mai sătul de toate astea. Păpușa din mine îmi sugera să fiu prudent: nu aveam de unde ști ce-i în capul femeii, ar fi fost mai bine să-i vorbesc pe ocolite despre întoarcerea mea, fără s-o provoc...

M-am străduit s-o prind din urmă, ca să deschid, în decursul unui popas, o conversaţie decisivă. Ghicindu-mi, poate, gândul, s-a oprit şi-am văzut atunci linia de creastă, ori mai degrabă platoul din vârful colinei - în mod vădit, drumul nostru avea să se prelungească pe celălalt versant.

Am ajuns lângă ea gâfâind, pregătit s-o anunţ că plec. Înainte să deschid însă gura, mi-a declarat pe un ton care nu putea ascunde o oarecare şovăială, într-atât de neverosimile îi erau spusele:

— Priveşte... Am ajuns.

Ochii îi străluceau, împăienjeniţi de lacrimi. Am crezut că se referă la tabăra de noapte, dar nu pricepeam de unde-i venea emoţia. Mă pregăteam să arunc pe jos balotul cu corturile, dar mi-a apucat mâna şi m-a dus până la un pinten stâncos care încorona colnicul. M-am lăsat călăuzit, fără tragere de inimă.

Ce mi-a fost dat să văd, de-acolo de sus, e cu neputinţă de exprimat. Infinitul, neantul, căderea în gol... Mintea mea îndruga vorbe, însă acestea erau grabnic aruncate în tăcere de frumuseţea nemăsurată aflată deasupra lor. O ceaţă uşoară acoperea orizontul. Oceanul împreunat cu cerul era singurul element care ne înconjura din toate părţile. Iar soarele, spre scăpătat, întărea acest sentiment de contopire, acoperind totul cu o pudră de aur, nelăsând privirii răgazul să se agaţe de vreun amănunt. Acum am realizat că ne aflam în punctul culminant al unei mici peninsule,

iar înălțimea locului părea că ne face să plutim deasupra nesfârșirii oceanice.

— Acolo trebuie să merg..., mi-a spus femeia, arătându-mi întinderea valurilor.

Neîndoios, o luase razna. Ori poate o fi fost nebună de la început... Asta aș fi crezut dacă, dintr-odată, un șirag îndepărtat de insule nu s-ar fi profilat pe scânteierea apelor. Una dintre ele era apropiată de țărm și scotea la iveală un relief accidentat.

— Și tu?

Cu aceeași privire ațintită spre zare, fugara a pus întrebarea cu un ton care se dorea aproape mecanic.

— Vrei să te-ntorci acasă, nu-i așa?

Aș fi putut încerca să-i explic că nemărginirea spațiului din jur mă înspăimântă. Că omul n-ar fi nicicând în stare să ducă aici o existență normală, să aibă o viață „socială". Și că, pe vremea copilăriei mele, observasem deja aceste forțe feroce, da, acest fluviu dezlănțuit care-mi ucisese părinții... Argumente mai adevărate decât motivele pe care le îngăimam și a căror falsitate mă umplea de silă: datoria de militar, neliniștea apropiaților (îmi inventasem o familie), munca mea la universitate...

Mă asculta, pregătind în același timp adăpostul nostru de noapte. Ori, mai degrabă, nu mă mai asculta. Voia doar să știe dacă mai rămân sau nu. În timpul mesei a vorbit puțin și, atunci când încercam s-o

descos în legătură cu trecutul şi cu viața ei viitoare, îmi răspundea într-o dungă:

— Puşcăria? Mă aflu aici doar ca să nu fiu acolo. O fi oare greu să supraviețuieşti în taiga? Nu aşa de greu ca într-un lagăr...

Îi ştiam deja prenumele, Elkan. Ştiam că se trage din grupul de băştinaşi negidali. Când am întrebat-o însă care îi e numele de familie, mi-a murmurat:

— Sunt o evadată, aşa că un număr e de-ajuns, nu?

Am dormit pe sponci, îngrijorat de o perspectivă care mi se părea din ce în ce mai probabilă: fugara se scoală, nu mă trezeşte şi pe mine, pune mâna pe cele două puşti ale noastre şi dispare, lăsându-mă în pustietate. Sau, mai rău, îmi trage un glonț în cap înainte să plece!

Elkan îşi vedea paşnic de treburile sale obişnuite. Am văzut-o aducând un braț de vreascuri ca să întețească focul, ungându-şi cizmele cu pielea unui taimen şi, la lumina flăcărilor, cârpind o haină...

În zori, m-a trezit un clinchet metalic. Am privit afară: înarmată cu o piatră, lovea uşor în țeava puştii mele. Până la urmă a pus-o la umăr, a țintit un copac, a tras. O ramură frântă a căzut pe stratul de frunze uscate.

Am încercat să mimez un căscat de nepăsare.

— Ei, mai merge bătrâna mea flintă?

Mi-a răspuns fără să se întoarcă:

— Acum merge. Cătarea fusese strâmbată. Va trebui să ținteşti bine de tot ca să te hrăneşti... pe drumul de întoarcere.

Când a rostit acest ultim cuvânt, vocea i s-a schimbat. Şi-a revenit grabnic:

— Şezi, o să-ți explic pe unde s-o apuci.

Cu băgare de seamă, a desfăşurat un sul mare de scoarță luată de pe trunchiul unui mesteacăn. Marcase acolo itinerariul cu o pană de pasăre. „Cerneala" fusese făcută din zeamă de fructe de pădure, storcite în cană. Un traseu trandafiriu indica şirul de afluenți ai râului Amgun, vadurile, reperele... Şi terenurile mlăştinoase care trebuiau ocolite. Simplitatea desenului m-a neliniştit.

— Eşti sigură că-i aşa de lesne? am întrebat, străduindu-mă să nu par prea suspicios. La venire, mi se părea că mă-nvârt într-un labirint!

S-a uitat lung la mine, cu asprime.

— La venire trebuia să vă zăpăcesc, să încurc urmele, ca să rămân în viață. Acum, drumul e simplu – ca să rămâi tu în viață... Dacă mergi voiniceşte, ai nevoie de patru sau cinci zile, nu mai mult.

Mi-am recuperat puşca reparată, unul dintre corturi, nişte peşte afumat şi amestecul acela de măceşe şi muguri de pin care mă ajutase să mă vindec. Elkan mi-a întins o pelerină amplă, aceea – acum îmi dădeam

seama – pe care o croise în timpul nopţii, din pânza de la baza celor două corturi ale noastre.

— Gluga se poate scoate, mi-a pomenit ea. E un amănunt folositor...

Trebuia să spun o vorbă de despărţire şi s-o şterg, înainte să se răzgândească. Păpuşa, zgribulitul meu înger păzitor, mă grăbea să plec. Acoperită însă de flecăreala ei spăimoasă, o altă voce arăta spre adevăratul motiv al şovăielii mele, un cu totul alt sentiment decât frica.

— Ce-o să le zici... şefilor tăi? m-a întrebat brusc Elkan, cu aceeaşi privire aspră pironită asupra mea.

— Ăăă... O să le spun că la un moment dat ai dispărut şi că, venind iarna, m-am văzut silit să fac cale-ntoarsă...

— O să te-acuze că m-ai lăsat să scap şi o să te bage la puşcărie.

Siguranţa cu care vorbea m-a tulburat.

— Ce altceva aş putea zice, câtă vreme ăsta-i adevărul? Aş fi putut înceta urmărirea şi să mă-ntorc mult mai devreme...

— Aşa-i, dar n-ai facut-o. De ce?

Vocea i-a răsunat înăbuşit, ascunzând speranţa unei replici care n-avea nici o legătură cu această urmărire şi cu lumea unde aveam de gând să mă întorc. Poate că atunci i-am perceput atât de intim prezenţa: viaţa asta năruită care mi-era pusă pe tavă, faţa aceea lividă şi frumoasă, însemnată de atingerea

unui glonț și care se întindea spre mine așteptând un răspuns, ochii care mă priveau cu o lucire de tandrețe descumpănită. Da, cu acea duioșie pe care n-o mai întâlnisem de pe vremea copilăriei.

Mi s-a părut că înțeleg de ce ezitam să plec. Păpușa mi se foia în inimă.

— Întocmai, o să le spun șefilor că am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să te prind dar că, până la urmă, m-am îmbolnăvit și...

— Nu. N-o să te creadă. Trebuie să le spui că... m-ai omorât... Când treceam peste un râu. Și apele mi-au luat cadavrul. A fost cu neputință să-l recuperezi. Da, am murit. Asta să le spui. Drum bun...

Mi-a întors spatele și a început să coboare dealul spre țărm.

Ultima imagine de care-mi amintesc e silueta ei proiectată pe infinitul oceanului.

Elkan socotise exact durata traseului: am avut nevoie de mai puţin de cinci zile ca să mă întorc în cantonament.

Vremea era liniştită şi călduţă de-ai fi zis că e primăvară, dacă n-ar fi fost frunzişul înnegrit de gerurile din zilele trecute. Înaintam repede, călcând nisipul țărmurilor cu vigoarea unui atlet care se avântă în salt.

Harta de pe coaja de mesteacăn, desigur foarte sumară, indica tot ce era mai important: schimbările de direcţie şi lungimea etapelor. Mâncam puţin, nu făceam popasuri şi, dimineața, mă așterneam la drum odată cu prima geană de lumină. Taigaua se închidea îndărătul meu, precum o cortină lăsată peste o viață definitiv sfârşită.

Bun înțeles, vestigiile aventurii noastre de pe drumul de dus mai ieşeau din când în când la iveală. Am recunoscut colina unde o surprinsesem pe evadată și munca ei de cusătoreasă. Apoi ridicătura unde Vasin înmormântase câinele. Aceste amintiri rămâneau însă simple semne de orientare pe care le observam, le localizam, le uitam.

Cu cât îmi repetam în gând versiunea evenimentelor aşa cum mi-o sugerase fugara – moartea ei –,

cu atât minciuna mi se părea mai convingătoare și mai greu de demontat. Urmărirea, împușcătura în timpul trecerii unui vad, trupul luat de curent și dus spre cascade. Istoria se scria înlăuntrul meu, o auzeam interpretată de vocea înflăcărată a păpușii. Ea, chezășia dorinței mele de viață, stătea la pândă, prevăzând capcanele, îndoielile, suspiciunile. Povestea mea părea inatacabilă: ochesc, trag, ucid și, din pricina furiei curentului, prada îmi scapă. Și, chiar să fi pus mâna pe ea, cum aș fi putut s-o târăsc zeci de kilometri prin taiga?

Una peste alta, eu trebuia să rămân eroul operațiunii! Mă întorceam ca să anunț că misiunea fusese îndeplinită, lucru care ne răscumpăra toate eșecurile. Am început să-mi închipui, la modul foarte serios, felicitările lui Butov, ba poate chiar și o decorație. Întoarcerea la Leningrad avea să semene cu o frumoasă trezire din somn după o lungă noapte de chinuri.

Mi-a apărut în vis cel care era să fiu. Stăteam lungit în zăpadă, gol pușcă, și o femeie aprindea în jurul meu focuri plăpânde care se stingeau sub rafalele vântului. Lua de la capăt lupta cu frigul și fiecare flăcăruie îmi mai aducea un răgaz de supraviețuire. Așa cum se întâmplă adesea în visele violente și mute, nu reușeam să spun esențialul: gesturile acelea, în tandra lor abnegație, aparțineau unei vieți necunoscute, singura în care mai doream să cred...

Am ajuns la cantonament după miezul nopții. În baraca postului de control, plantonul și-a îndreptat arma spre mine de parcă aș fi fost o nălucă și apoi, ieșind din somnolență, a îngăimat:

— Da, am fost înștiințat. Trebuie însă să-l chem pe sergentul de gardă.

Acesta a apărut și m-a cercetat cu un aer deopotrivă mirat și sfidător:

— Consemnul căpitanului Luskas este să vă... da, să vă bag la arest. Predați-mi arma și veniți după mine!

Am bălmăjit niște explicații, am vorbit despre o greșeală, am cerut să fie anunțat pe dată comandantul Butov... Fără să mă asculte ce spun, a mormăit:

— Am primit ordin, îl execut.

Pușca plantonului m-a împins din spate, sergentul s-a pus în mișcare, n-am avut încotro și l-am urmat.

M-au dus spre unul dintre adăposturile antiatomice, m-au silit să cobor treptele, au trântit trapa greoaie... În întuneric, m-am așezat pe un pat mizerabil, fără să fiu neliniștit din cale-afară, spunându-mi că, în zori, după ce-l voi fi anunțat pe Luskas că am doborât-o pe fugară, voi fi eliberat, reabilitat, ba chiar recompensat.

Mă pregăteam să mă lungesc, când s-a auzit un scrâşnet şi a apărut din întuneric flacăra unei brichete. În lumină stătea un chip necunoscut, care m-a făcut să tresar – o faţă buhăită ca de beţiv, plină de urme de lovituri, mă fixa cu singurul ochi deschis, celălalt fiind înecat într-o pungă de sânge vineţiu.

Omul mă privea fără ostilitate, ba chiar cu o urmă de zâmbet.

— M-au tăbăcit straşnic, nu-i aşa, Pavel?

A ridicat un retevei, l-a aprins şi l-a proptit între două plăci ale zidului. Această licărire, mai constantă, mi-a îngăduit să-l scrutez mai bine: rădăcina nasului era întretăiată de o rană, buzele sfâşiate erau înconjurate de o crustă neagră şi, când deschidea gura să vorbească, i se vedeau dinţii ciobiţi.

— Mark!

L-am strigat, m-am repezit spre el cu braţele întinse, de parcă atingerea mea ar fi putut să-i redea vechiul chip.

— Cine te-a... cum?

Mă sufocam, pentru că răspunsul era lesne de ghicit.

Vasin a surâs mai larg şi s-a schimonosit, pentru că îl dureau probabil buzele scâlciate.

— Sergentul s-a înşelat, n-ar fi trebuit să ne pună împreună. Însă o să-l trezească îndată pe Ratinski, care o să te-nchidă în altă parte. Mai avem câteva minute. Aşa că ascultă-mă cu atenţie, Pavel. Luskas şi oamenii lui te schingiuiesc până dai în primire.

L-am văzut pe Butov după primele interogatorii şi nu l-am recunoscut, aşa cum nici tu nu m-ai recunoscut adineaori. Comandantul nostru nu mai avea faţă. Amândoi umerii chisăliţă. Degetele, la fel. Ieri a murit sub tortură. Inima. Un rezervist care aduce aici haleala mi-a şoptit că i-a văzut cadavrul. Luskas trebuie să demonstreze că am complotat ca să sabotăm misiunea. E de înţeles: dacă nu mărturisim, se va vedea silit să-şi recunoască înfrângerea. Asta e, Butov n-o să mai zică nimic. Eu, de la bun început, am refuzat să mint. Luskas ştie că nu prea mi-e teamă de moarte. Prin urmare, se va năpusti pe tine...

M-am apropiat de el, i-am prins mâinile şi i le-am scuturat. Vocea mea a izbucnit cu tărie:

— Mark, trebuie să-l informăm pe comandantul regimentului! Nu suntem criminali! Vinovat pentru evadarea fetei e şeful lagărului. Noi n-avem nici o vină!

Vasin şi-a retras mâinile şi am văzut că erau legate. Din nou, surâsul i s-a preschimbat în rânjet de durere.

— Tocmai de-aia, Pavel. Îţi dai seama că nici şeful de lagăr, nici Luskas nu se vor acuza în ruptul capului că au ratat captura. Ia spune-mi... Fugara încă mai trăieşte?

Chepengul s-a trântit şi a apărut Ratinski, urmat de doi soldaţi care ne-au orbit cu lanternele.

— Legaţi-i mâinile la spate! a ordonat el.

Nu m-am împotrivit, fiind sigur că voi rezolva curând situaţia, când am să le spun despre moartea evadatei. M-am întors ca să-l văd pe Vasin. Mă privea, aşteptându-mi răspunsul.

— Da, încă..., am şoptit în grabă.

A plecat capul şi-am putut vedea că surâde.

În timpul transferului către alt adăpost, am încercat să-i vorbesc lui Ratinski:

— Tovarăşe locotenent, trebuie să vă comunic o informaţie foarte importantă. Misiunea noastră a fost îndeplinită! Aţi putea să-i spuneţi asta căpitanului Luskas?

Mi s-a adresat cu un şuierat duşmănos:

— Prefer să-i spui tu mâine. Noaptea e un sfetnic bun. Mai ales când dormi într-un loc care ţi-e drag.

O lovitură cu patul puştii între umeri m-a călăuzit spre intrarea adăpostului pe care l-am recunoscut în întretăierea razelor celor două lanterne. Numărul nouăsprezece.

Cel dintâi a coborât unul dintre soldaţi, celălalt m-a împins prin trapă şi s-a vârât şi el pe urma mea. Ratinski ni s-a alăturat zbierând:

— Legaţi-i picioarele şi faceţi-i vânt în jos!

Păpuşa s-a înfiorat înlăuntrul meu. Nu am opus rezistenţă şi, cu picioarele legate, m-am prăbuşit la pământ. Încercând să am o voce cât mai spăşită, m-am adresat lui Ratinski:

— Tovarăşe locotenent, evadata pe care am urmărit-o împreună, am reuşit s-o...

O lovitură de gheată în faţă m-a făcut să-mi trosnească fălcile şi mi-a smuls un chiráit de mirare:

— Stai, stai aşa!

Încă nu-mi venea să cred că începeau deja să mă tortureze.

Ratinski m-a lovit de câteva ori, ţintind capul şi apoi burta. M-am zvârcolit, sperând că se va ivi un răgaz în care să-i spun că fugara fusese ucisă... Chiar atunci, o lovitură mai sălbatică decât celelalte m-a nimerit sub bărbie, în locul unde cicatricea mea forma „păianjenul". Privirile mi s-au înceţoşat, am sughiţat şi, preţ de câteva clipe, am rămas ca de lemn.

Nu mi-am pierdut cunoştinţa şi, depăşind acea scurtă năuceală, am alungat spasmul de frică şi de speranţă care mă făcea să mă zbucium şi să gem de durere când eram lovit. Uluit, mi-am dat seama că păpuşa dispăruse!

Aplecat spre mine, Ratinski lătra înjurături, cu un rânjet care împroşca stropi de ură. Aş fi putut să-i spun pur şi simplu că o omorâsem pe fugară. Acum însă îmi dădeam seama că nici o cazná din lume nu mai m-ar fi putut face zic asta. Simţeam, nelămurit, că, dacă nu voi minţi, voi păstra şansa să cred în această altă viaţă căreia îi întrezărisem noima atunci când am văzut-o pe femeie mergând spre ocean.

Cu o voce ascuţită, de o ură biruitoare, Ratinski m-a anunţat:

— Eu am ucis-o pe evadată! Și am aruncat-o în Amgun ca să nu târăsc cadavrul. Nu-ți mai irosi timpul cu povești, dezertor împuțit!

S-a dat un pas în spate și mi-a trosnit un șut în cap...

Mi-am revenit în momentul când închideau chepengul.

Cu o detașare care m-a uimit, mi-am evaluat corpul. Zbârnâitul din urechi a durat câteva clipe, apoi a încetat. Loviturile în față mă desfiguraseră, cu siguranță, dar nu simțeam decât un șiroi de sânge acolo unde cicatricea, „păianjenul" meu, se redeschisese. Mușchii stomacului și coastele fuseseră apărați de „ciliciul" de licheni uscați pe care-l păstrasem pe sub bundă ca să mă apăr de frig. Mâinile păreau neatinse, picioarele la fel.

Situația era lesne de rezumat. Luskas își impusese deci propria variantă: datorită lui, echipa noastră o depistase pe fugară, dar Butov, Vasin și cu mine am vrut să trântim operațiunea. În ciuda sabotajului nostru, Ratinski izbutise s-o ucidă pe evadată.

Cazul meu era mai grav, pentru că, în plus, „dezertasem"... Totul era bine articulat și corespundea logicii tribunalelor care, lună de lună, zvârleau mii de „dușmani ai poporului" îndărătul gardurilor de sârmă ghimpată. Lui Luskas nu-i mai rămăsese decât să ne facă să mărturisim sau să ne lase să murim sub tortură – aidoma lui Butov. Asta mă aștepta, neîndoielnic, dacă era să iau în seamă înverșunarea lui Ratinski.

În ciuda durerii, mă bucuram, eram aproape mândru că nu-i vorbisem despre Elkan. Această minciună m-ar fi mânjit și, mai ales – de-acum puteam pricepe asta –, l-ar fi privat pe Vasin de acea „altă viață", cum îi spunea el. Țărmul însorit al unui râu, foșnetul frunzelor de toamnă și acea mărșăluire nesfârșită pe urmele unei femei care, doar ea, cunoștea destinația.

Adăpostul numărul nouăsprezece îmi era cunoscut până și în cel mai mărunt ungher. Mi-am început pregătirile fără să-mi stabilesc un țel și fără să prevăd pericolele. Săptămânile petrecute în taiga mă învățaseră să mă descurc lăsându-mă ceva mai mult în voia instinctului, fără raționamente fricoase care să întârzie acțiunea.

Târându-mă prin beznă, am ajuns sub deschiderea conductei de aerisire pe care o spărsesem în timpul primei mele încarcerări. Pe podea erau împrăștiate țăndări din țeavă. Aveam mâinile legate, dar, scurmând în pământ, am reușit să dau de o plăcuță de metal. După câteva mișcări de fierăstrău cu tăișul ei, mi-am eliberat mâinile și apoi gleznele.

Am ridicat pătuiacul, i-am sprijinit scândurile de peretele adăpostului, sub borta de aerisire. Scheletul de lemn mi-a slujit drept scară. M-am cățărat, am căzut, m-am suit din nou și am izbutit să mă agăț de scoabele de fier care sprijineau conducta distrusă. Tunelul vertical era strâmt. Pereții îi erau plini de piroane care îmi îngăduiau să urc, cu prețul unor

tracțiuni istovitoare, spasmodice. Păream un vierme care înaintează prin compost. Așchiile țevii îmi sfâșiau pufoaica și-mi zgâriau pielea – fusesem nevoit să-mi abandonez jos pavăza de licheni uscați.

Spre mijlocul drumului, conducta părea să se îngusteze și mai mult. Vedeam deja cerul înstelat, simțeam mirosul ierbii și al frunzelor, dar pieptul și umerii nu mai puteau răzbi prin gâtuitură. Fără să-mi mai pese de ghearele metalice care mă sfârtecau, am început să-mi înșurubez trupul, câștigând la fiecare rotație câțiva centimetri...

Durerea a început din nou să mă chinuie când am ieșit la aer. M-am întins pe jos, buimac, tot o rană sub veșmintele sfâșiate. O voce tânguitoare mi-a răsunat în țeastă și, pe dată, fără să-i las răgazul să se întrupeze în păpușă, m-am împins în țărână, m-am ridicat, având în auz doar zvâcnetul sângelui în tâmple...

Adăpostul numărul cinci, cel al lui Vasin, se afla nu departe de postul de control. Am mers înainte, îmboldit de o dârzenie extremă, în acea stare de hipnoză care ne împinge de la spate atunci când toate limitele pericolului au fost depășite, rămânând deci neglijabile.

Trapa ferecată cu un drug de fier s-a deschis, scoțând doar un scârțâit scurt. M-am aplecat din susul scărilor și am șoptit:

— Mark, eu sunt.. Nu-ți fie teamă...

Bricheta lui s-a aprins de îndată, de parcă m-ar fi așteptat. Am văzut că reușise să-și elibereze mâinile și că acum ardea frânghia cu care îi erau legate picioarele. A vrut să se scoale în picioare, s-a clătinat, a fost nevoie să-l sprijin.

— Mă gândeam să plec să te eliberez..., a murmurat el.

Am deslușit în privirea lui de om chior o undă de compătimire care m-a lăsat să înțeleg în ce hal de desfigurat eram... Bricheta s-a stins. Vasin a continuat, cu voce și mai stinsă:

— Voiam să-ți spun că ai făcut o uriașă tâmpenie când te-ai întors aici. Văd însă că ți-ai schimbat părerea... Ascultă! Postul de control e păzit strașnic și, oricum, cu genunchiul ăsta rupt n-aș ajunge prea departe. Prin urmare, fă ce-ți spun. E clar? E singura șansă să scapi...

În mai puțin de un minut, am ajuns în preajma postului de control. Fereastra barăcii de lemn era luminată. Vasin s-a oprit în loc, mi-a găsit mâna prin întuneric, a strâns-o și mi-a șoptit cu o insistență duioasă:

— Hai, sper s-o găsești pe fată! Dacă cealaltă viață există...

Șchiopătând, s-a dus spre ușă și a deschis-o larg. Am auzit strigătul plantonului și înjurătura aruncată de sergent. Vasin a dispărut o secundă înăuntru, hărmălaia a sporit și a fost urmată de zgomotul unei

mobile răsturnate. Au apărut cei doi paznici încercând să-l ţină în frâu pe Vasin, care se lupta cu furie. Cu o mână se agăţase de puşca soldatului şi cu cealaltă îi căra pumni în faţă sergentului stupefiat. Dar, mai ales, îi atrăgea pe amândoi departe de post, înspre pădure. Dintr-odată, din mijlocul zbieretelor, vocea lui a tunat:

— Fugi!

Am alergat spre baracă, am ajuns înăuntru, am păşit peste o sobă răsturnată al cărei jar aprinsese podeaua şi am ieşit pe uşa opusă...

După ce am intrat în pădure, am văzut deasupra peretelui negru de arbori vălurirea imaginii postului de control care ardea. Iar din depărtare s-a auzit un strigăt prelung care nu aducea cu vocea lui Vasin. Apoi a urmat un foc de armă. Tăcerea de după bubuitură s-a facut una cu liniştea taigalei.

În timp ce goneam, aveam aceleași trăiri cu ale unei fiare rănite. Eram aproape gol sub zdrențe. Spatele și umerii îmi sângerau. Gura, ferfeniță de la loviturile lui Ratinski, se crispa de durere atunci când, punându-mă în patru labe, sorbeam din apa izvoarelor. Noaptea mă zguduia frigul, aprindeam doar niște focuri plăpânde, ca să nu-mi trădez prezența.

Într-o dimineață a trecut pe deasupra mea, aproape atingând vârfurile copacilor, un elicopter al armatei. Am reacționat precum râșii sau lupii atunci când amenințarea vine din văzduh – m-am întins la pământ sub crengile vânjoase de la poalele unui brad. În seara aceleiași zile, survolarea s-a repetat; surprins pe un teren mai descoperit, m-am lipit de trunchiul unui stejar, făcându-mă totuna cu scoarța lui.

Pentru Luskas devenisem o țintă mai importantă decât evadata. Se temea, desigur, să nu ajung în vreun oraș și să povestesc autorităților cum mințise, știrbindu-i astfel ireproșabila autoritate de vânător al dușmanilor poporului.

Pădurea se desfrunzea, acoperindu-mi destul de firav fuga. Salvarea mi-a venit de la viteza cu care mă deplasam și de la cunoașterea, aproape tactilă, a

locurilor pe care le străbăteam. Și, în primele zile, de la faptul că uitasem de foame. Lipsa de hrană s-a făcut simțită dintr-odată: când traversam un afluent al Amgunului, am observat că râul, puțin adânc, mi se legăna sub picioare, se colora și apoi se înnegrea. Cuprins de amețeală, m-am împiedicat, agățându-mă de neant, cu capul inundat de strigăte, de dangăte și, brusc, de prelungi ecouri surde...

M-a trezit apa rece ca gheața. M-am văzut întins pe țărm – nisipul mai purta urmele târâșului în urma căruia ieșisem din apă. M-am ridicat, păstrându-mi cu greu echilibrul, și am găsit puterea să împing câteva pietre, astfel încât să deviez o parte din curent. În golfulețul creat, am aruncat ca momeală niște scoici storcite, și am început să pândesc prada, înarmat cu o ramură ruptă cu vârf ascuțit... După câteva minute, s-a ivit un taimen tânăr. Prea slăbit, nu m-am încumetat să-l lovesc cu țepușa, așa încât m-am prăvălit peste el, strângându-l sub piept, într-un șuvoi de stropi de apă și de nămol răscolit. S-a zbătut vârtos și era pe cale să-mi scape, din pricina pielii băloase. Am înțeles că n-o să mai am prilejul să prind altul. Și, deci, să mănânc. Și să supraviețuiesc. M-am aruncat cu capul în apă și l-am mușcat, undeva între înotătoarea dorsală și osul craniului.

Am ieșit la mal, încercând să stăpânesc cu mâinile zvârcolirile acestui fus argintiu, cu dinții înfipți în solzii care tremurau...

Pe înserat, când înfulecam carnea friptă pe jar, am devenit conştient că nu mă gândisem niciodată cu atâta tristeţe şi atâta recunoştinţă la o ciozvârtă din lumea vie care mă ferea de moarte. Adevărul e că nu mă simţisem niciodată atât de legat de această viaţă aşa-zis sălbatică şi din care făceam de-acum parte...

Începând cu acea zi, o înstrăinare, mai degrabă mentală decât fizică, avea să mistuie lumea în care oamenii se duşmăneau, lumea lui Luskas, a lui Ratinski, lumea adăpostului cu numărul nouăsprezece. Într-o dimineaţă, reluându-mi drumul, mi-am amintit de loviturile pe care le primisem în faţă şi, în mod foarte limpede, mi-am dat seama că nu mai nutream nici un strop de dorinţă de răzbunare, nici un fir de ură şi nici măcar orgolioasa ispită a iertării. Rămăsese doar liniştea însorită a ţărmului pe care îl urmam, transparenţa luminoasă a cerului şi aproape imperceptibilul clinchet al frunzelor care, atinse de ger, cădeau de pe ramuri şi se aşezau peste chiciura solului cu acel scurt sunet de cristal. Da, doar decantarea supremă a liniştii şi a luminii.

Această distanţă din ce în ce mai mare îmi risipea orice nelinişte. Ştiam că-mi va fi cu neputinţă să regăsesc urmele lui Elkan şi, cu atât mai mult, să-i descopăr refugiul. Ştiam şi că avea să vină ninsoarea,

nu doar un trecător interludiu hibernal, ci o invazie albă, fară dezmorţiri, un somn de gheață lung de nouă luni. Nu aveam nici arme, nici haine călduroase. Singura mea avere era bricheta pe care mi-o dăduse Vasin... Cu toate astea, nu eram ros de îngrijorare. Înţelesul fugii mele se-apropia de-acum de această „altă viaţă“ despre care el îmi vorbise şi al cărei început semăna cu urmărirea unei femei necunoscute.

La capătul celei de-a cincea zile, am ajuns pe înălțimea de unde, pe picior de plecare, o văzusem pe Elkan coborând spre litoral... Regăsind locul ultimului nostru bivuac, am hotărât să-mi petrec noaptea acolo. Un foc, călcat temeinic în picioare și acoperit cu o grămadă de crengi, a păstrat căldura până în zori.

Când m-am trezit era încă întuneric. Ademenit de briza care părea mai puțin rece decât aerul taigalei, am urcat până în vârful colinei. Aflați în calea furtunilor, arborii erau mai rari acolo. Stelele se reflectau pe oglinda apei, creând iluzia că sunt răspândite pe țărm și chiar pe pajiștile din pădure. Începusem să tremur, mă pregăteam să mă întorc în culcuș, când, dintr-odată, mi s-a părut că recunosc una dintre constelații. Da, era un triunghi de sclipiri, mai viu decât luminescența glacială a cerului...

M-am întors în tabără să-mi strâng lucrurile. Și-atunci am constatat că n-am nici un „lucru" de strâns. Ținta spre care mă îndreptam le făcea zadarnice.

În timp ce coboram colina, cerul a început să pălească și a căpătat nuanțe violacee. Stelele s-au stins și, o dată cu ele, sclipirile pe care mi se păruse că le văd printre arbori.

Am reuşit totuşi să găsesc locul unde le zărisem. Cenuşa nu mai păstra strop de căldură. Probabil că Elkan plecase de-aici de mai multe zile...

Amorţit de frig, n-am tresărit la auzul unei voci care, venind dinspre pădure, semăna prea mult cu ecoul dintr-un vis. După câteva clipe, chemarea s-a repetat, mai deslușit: „Pavel!..." Am întors capul şi, cum nu era nimeni, am surâs cu gura mea stâlcită: în timp ce dormeam, în plină sălbăticie a taigalei, un necunoscut îmi striga prenumele!

Când a apărut, cu ţeava puştii lăsată spre pământ, nu m-am clintit, cu teama inconştientă că mă voi trezi. Ea a înaintat însă, uşurată să mă recunoască, în ciuda zdrenţelor şi feţei mele năclăite de cheaguri.

Cu o stăruinţă îngrijorată, m-a avertizat:

— Trebuie să pleci îndată! N-o să mai ai prilejul multă vreme de-aici încolo...

M-am ridicat, surprins:

— Unde să plec? am spus, cu gândul la o nouă şi nesfârşită rătăcire prin taiga.

Elkan mi-a făcut semn s-o urmez. Am coborât către un estuar care dădea în mare. Pe mal era acostată o plută, lungă şi îngustă.

— O să ne fie greu, dar putem izbândi. Nu-mi pune întrebări, încearcă doar să-mi dai o mână de ajutor...

Am împins pluta în apă şi curentul ne-a dus iute către gura râului. Oceanul părea liniştit – doar efortul cu care Elkan strunea cârma trăda forţa refluxului.

„Cârma“ – o scândură prinsă între doi buşteni – risca oricând să se desprindă. Am pus mâna pe ea, iar ajutorul i-a smuls lui Elkan un oftat gutural de uşurare.

Marea, calmă la început, a început curând să se agite ciudat – valuri care nu înaintau, dar care ridicau pluta pe crestele lor încremenite, purtând-o sacadat pe o traiectorie imprevizibilă. Apoi calmul revenea, dând impresia de nemişcare.

Ţărmul pe care îl părăsiserăm se îndepărtase deja şi lunecarea noastră sincopată nu părea legată de frământarea valurilor care brăzdau suprafaţa apei. Un curent nevăzut, uriaş, ne atrăgea către o îngrămădire de stânci pe care ne-am străduit s-o ocolim prin stânga.

— Insula de Miazăzi, a şoptit Elkan. Aici e-aici!

În preajma insulei, marea s-a despicat, dând la iveală fuioare de flux care se încălecau, fierbeau, se adunau în unde potrivnice. Pluta noastră s-a învârtit de colo colo, precum o rămurică într-un pârâu, şi deodată a încetinit, într-un răgaz fără noimă, evitând stâncile şi stolurile lor de păsări marine.

În faţa noastră a prins să se ridice în straturi ceea ce la început am crezut că e o cortină deasă de ceaţă – o insulă mai mare şi cu relief mai semeţ.

— Ţine-te bine! a strigat Elkan şi mi-am dat seama că imperativul ei trebuia luat în sens propriu. A înhăţat

o frânghie legată de buștenii plutei, m-am grăbit și eu să mă agăț de alta.

Curentul se făcuse și mai puternic. Valurile treceau acum pe deasupra plutei, biciuindu-ne și, adesea, se întorceau, de parcă ar fi întâlnit un obstacol în mijlocul hăului oceanic. Vântul a prins să sufle, dar ceea ce ne purta dintr-un loc în altul, încă de la început, era turbarea mareei descendente.

Insula se apropia cu o viteză paralizantă, înainte de ea se întindeau o rețea de colți stâncoși pe jumătate cufundați în apă și exploziile înalte ale resacurilor. Drept în fața noastră înainta un perete de piatră, asemănător prorei lungi și ascuțite a unui pachebot, gata să ne reteze în două pluta care oricum începuse să se destrame.

Ca să evităm șocul, ne-am prăvălit peste scândura cârmei. Pluta s-a ridicat pe un val, a atins stânca și a fost zvârlită înapoi pe un țărm cu pietre...

Calmul însorit care domnea aici mi-a părut neverosimil: a fost cea dintâi și cea mai justă impresie pe care mi-a lăsat-o arhipelagul Șantar. O planetă fără seamăn unde, la doar câțiva metri distanță, dând cotul după o faleză, se schimbau și marea, și cerul, și anotimpul.

Elkan s-a apucat să-și descarce bagajele pe mal: pușca, uneltele, prelata corturilor...

Uimit de puținătatea lucrurilor pe care le aveam, am întrebat, fără să-mi pot ascunde nedumerirea:

— Și... ce-o să facem aici?

Răspunsul a venit repede, facând inutilă orice altă întrebare:

— Aici o să trăim.

VI

„Aici o să trăim."

Bărbatul s-a întrerupt după aceste cuvinte, s-a ridicat, s-a dus să-și umple ceainicul și l-a pus pe foc.

M-am trezit în miezul nopții în fața acestui Pavel Garțev a cărui poveste dezvăluise adolescentului care eram adevăruri violente și tandre, în răspăr cu logica lumii. Această lume care mi se păruse întotdeauna închisă, monolitică, de neînlăturat.

De-acum, exista acel mănunchi de insule, între care una care se numea Belitci, „insula veverițelor", cu falezele ei, cu muntele său pitic și cu torentele ei... Adăpostea două destine aflate în răspăr cu tot ceea ce râvneau oamenii.

Noutatea acestei vieți era atât de mare, încât l-am întrebat cu stângăcie pe Garțev:

— Și ce făceați... acolo... pe insulă?

Vocea lui, ca un ecou a ceea ce, cândva, el însuși auzise, a răsunat cu o simplitate meditativă:

— Ce făceam acolo? Trăiam...

Și-a dat probabil seama că acest cuvânt tocit era văduvit de orice valoare, așa încât povestea a continuat: cum a început totul în acel arhipelag pustiu, prima iarnă, cea mai aspră, pentru că de-abia se instalaseră în taigaua peninsulară... Furtunile care,

încă din noiembrie, încremeneau valurile, ridicând în jurul insulei fortăreţe de gheaţă. Ceţurile care îi izolau, apărându-i în acelaşi timp de atacuri venite dinspre continent. Curenţi marini extrem de puternici, valuri care fărâmau vapoarele şi le aruncau în genunea mării Ohotsk...

Îl ascultam cu fascinaţia pe care ar fi resimţit-o orice băiat de vârsta mea. Marea sudată prin banchiza de coastă, cea care ancora arhipelagul Şantar de litoral, alcătuind un deşert alb pe care animalele sălbatice îl străbăteau ca să ajungă pe insulă. Anotimpul fără zăpadă care începea în luna iunie şi se termina în august. Proviziile pe care trebuiau să le strângă în răgazul acestor câteva săptămâni calde, ca să poată înfrunta interminabila hibernare. Şi, în larg, navigarea sub ameninţarea ucigaşă a unor „suloi", aşa cum erau numiţi pe acele meleaguri pereţii de apă de câţiva metri care se ridicau în punctele de întâlnire ale unor curenţi opuşi... Mi-a rămas în minte şi sosirea lângă insula Belitci a balenelor cenuşii, care se adăposteau de harpoane în golfurile sale.

Eram prea tânăr ca să pricep adevăratul înţeles al exilului lor. Garţev strecurase în poveste câteva reflecţii cărora nu le puteam pricepe rostul şi care aveau să-şi păstreze misterul, de pildă un cod care-şi aştepta descifrarea. Deocamdată voia înainte de orice altceva să mă facă să cântăresc stranietatea prezenţei lor în arhipelag.

— Împrejurul insulelor Șantar există o anomalie magnetică. Acul busolei se învârte necontenit și, prin urmare, nu poate niciodată să indice corect nordul. Cum vrei să ne priceapă oamenii de pe continent?

În dimineața celei de-a treia zile de mers, un povârniș lung ne-a călăuzit spre o pădure mai puțin compactă: tocmai urcam pe drumul pe care, cu ani în urmă, Garțev îl străbătuse urmărind-o pe Elkan...

Poteca s-a întrerupt brusc; tocmai atinsesem culmea ce înainta ca un promontoriu. Ce mi-a fost dat să văd nu putea fi cuprins în cuvinte – nesfârșirea aceea împâclită, cețoasă, lipsită de repere, era ocupată de prea mult vid. Mi s-a înstăpânit în minte numele Mirovia, da, oceanul acela preistoric care împrejmuia singurul continent de-atunci, celebrul Rodinia despre care vorbeau cărțile noastre de geografie...

Vocea lui Garțev m-a trezit din visare.

— Privește acolo! În mijloc se află Șantar cea Mare, cea Mică e la stânga. Iar în fața ei e Belitci, insula noastră...

Nu prea deslușeam conturul insulelor, ci doar niște linii imprecise care se legănau deasupra mării și pe care le-ai fi luat drept niște prelungiri ale norilor. Garțev a scos din buzunar o busolă și mi-a întins-o. Am încercat să găsesc nordul, dar acul tremura, înțepenea, își relua dansul, fără să țină seamă de vreo constrângere magnetică.

I-am înapoiat instrumentul acela zadarnic și am rămas șovăielnic, ca și el, de altfel, pentru că sosise clipa să ne despărțim. Ceea ce mi se părea în egală măsură logic și incredibil.

Garțev a surâs și-atunci am văzut cum îi palpită ușor pe gât, în preajma carotidei, semnul unei cicatrici. „Păianjenul"...

— Bine atunci, o să te-ntorci de-a lungul coastei, mi-a spus el pe un ton care se dorea nepăsător. O să-ți ia mai mult timp, dar măcar nu riști să te pierzi. În primul rând, nu te îndepărta de litoral. Apoi... să știi că am încredere în tine. Știu că nu vei spune o vorbă nimănui. Hai, baftă...

Mi-a strecurat în mâini un pește uscat, și-a pus în spinare calabalâcul și a plecat. Cum rămăsesem nemișcat, a întors capul, salutându-mă oarecum cazon. Am petrecut câteva clipe unul în fața celuilalt, căutând o vorbă sau un gest care să poată face această despărțire altfel decât definitivă. În cele din urmă, Garțev a strigat, de parcă distanța dintre noi s-ar fi facut și mai mare:

— Dacă te vei întoarce cândva, aprinde aici trei focuri, da, în formă de triunghi! O să le văd și o să vin după tine!

Pe drumul de întoarcere, mi-am amintit acest fragment din istorisirea lui: Elkan îl așteptase timp de zece zile, spunându-și că îi vor trebui cinci ca să

ajungă la cantonament și încă tot atâtea ca să se întoarcă... „Și dacă aș fi întârziat câteva ceasuri?", a întrebat-o, mult mai târziu. I-a răspuns hotărât: „Aș fi plecat spre arhipelag fără tine... Aș fi aprins însă seară de seară focurile..."

Viața lor în arhipelagul Șantar avea să scrijelească în mintea mea schița unui univers care se întregea an după an, precum lenta developare a unei imagini fotografice.

În tinerețe, îmi aminteam mai ales încrengătura de primejdii și încercări pe care cei doi exilați le înduraseră. Urmăririle prin taiga, focurile de armă, izba căutătorului de aur unde veghea un mort... Da, o carte de aventuri, un western. Mai târziu mi s-a părut că descopăr un adevăr mult mai vast și mai tainic, care mi-a dat prilejul să aflu înțelesul ascuns al acestor cuvinte atât de simple: „Aici vom trăi..."

În primăvara lui '53, prima lor primăvară pe insulă, când frigul încetase să zgârie plămânii la fiecare inspirație, s-au gândit că vor fi din nou vânați. Dubla lor evadare nu putea rămâne nepedepsită... Au rânduit niște ascunzișuri, au construit o corabie ca să se poate refugia, în caz de pericol, pe Șantar cea Mică, împânzită de păduri mai dese.

În iunie, marea a început să scape de gheţuri. În iulie a devenit posibilă navigația, așa încât, zi de zi, se așteptau să vadă bărcile cu motor apărând în strâmtoarea Lindholm și năvălind spre Belitci. Nu făceau focul

decât la adăpost, stăteau de pază pe rând – ca pe vremea urmăririlor conduse de Luskas, ziceau ei.

Vara se ascundea, zăpada avea să se întoarcă, dar nici un semn nu vestea vreun atac în pregătire. Nu tu elicoptere zburând razant, nu tu ambarcațiuni pe mare.

— Ai spune că a avut loc războiul nuclear, se gândea Garțev. Şi că n-a supraviețuit nimeni... Sau că s-a petrecut o mare schimbare în țara asta.

Nu se înşela întru totul.

La sfârşitul lunii august, s-au încumetat să facă o expediție, au debarcat pe continent și au ajuns apoi până în satul Tugur. Garțev a rămas în taiga (întotdeauna, un bărbat atrăgea mai mult atenția, își ziceau ei), Elkan s-a dus să se informeze și a avut norocul să dea peste o congeneră – o negidală în vârstă, dintr-un clan aşezat pe țărmurile râului Amgun. Şi-au vorbit în limba lor, aşa că vestea năucitoare, evenimentul știut de întreaga planetă, a fost comunicată în dialectul tunguz, cunoscut doar câtorva sute de persoane: murise Stalin!

Din martie încolo, decesul său provocase o undă de şoc, al cărei lanț de consecințe avea să se desfăşoare ani de zile. Până una alta, încă din primele zile ale verii, ușile lagărelor fuseseră parțial deschise. Se năpustise afară un val de deținuți, grăbiți să părăsească Siberia. Li se dăduse drumul mai ales pușcăriaşilor de drept comun, care, îmbătați de libertate,

adesea după douăzeci de ani de ocnă, călcau totul în picioare. Jafuri, violuri, crime – orașele se baricadau, armata trăgea la grămadă, mitralierele îi secerau pe cei din gloată, care străpungeau baraje, care năvăleau cu mâinile goale împotriva baionetelor, înaintând zi și noapte către lumina zonelor locuite...

Autoritățile n-aveau vreme să se intereseze de doi fugari aflați pe o insulă sălbatică, s-a gândit Elkan.

I-a transmis vestea lui Garțev. Acesta, din locul unde adăsta, observase trecerea unui camion cu soldați pe drumul spre Tugur... S-au hotărât să se întoarcă pe niște drumuri forestiere. În timpul unui popas dinaintea unui vad, au descoperit urmele măcelului. Mai mulți bărbați și femei zăceau acolo, niște deținuți eliberați care fuseseră cu siguranță mitraliați dintr-un elicopter, pentru că pe jos nu era urmă de tub de cartuș.

Uite-așa, Elkan și Garțev au pus mâna pe niște documente de identitate, ale căror fotografii le semănau cât de cât.

De-abia părăsiseră locul, când s-a auzit un huruit de elice și pe deasupra copacilor a trecut umbra unui aparat de zbor, de parcă pilotul voia să verifice rezultatul execuției.

În drumul lor spre ocean, mergeau repede, înțelegându-se fără cuvinte, pentru că n-aveau timp de pierdut... În povestea lui, îmi amintesc că Garțev folosise această expresie: „N-aveam timp de pierdut“.

Am crezut că se referea la anumite constrângeri practice: un baraj militar care trebuia evitat, mareea care zădărnicea navigația...

Mi-am cernut ani la rând amintirile, înainte să pot descifra în această formulă banală o alegere care privea întreaga lor viață și care mă tulbura prin forța ei radicală: nu aveau timp de pierdut în lumea de-acolo!

Nu, Garțev – care pe vremuri studiase „legitimitatea violenței revoluționare" – nu se plânsese niciodată de cruzimea regimului, nici de absurditățile războinice ale Istoriei. Mărșăluind alături de Elkan, se gândea la acest joc complex care amesteca elicopterul de deasupra deținuților asasinați cu adăpostul numărul nouăsprezece, unde fusese la un pas să se sufoce maimuțărind un război atomic, cu cele două bombe adevărate care iradiaseră milioane de nevinovați în Japonia, cu Luskas, căpitanul care-i împușca în ceafă pe condamnați și care urla în somn retrăind scenele, și cu „păpușa" aceea aflată în fiecare din noi, care ațâța spaimele, poftele, egoismele...

„Și femeia asta, Elkan, își spunea Garțev, pe care am vrut s-o ucid ca să-mi merit rolul în mascarada universală, acolo unde oamenii trăiesc dușmănindu-se."

Exilul lor nu era atât o consecință a fricii de a fi arestați și zvârliți într-un lagăr, cât a refuzului de a lua parte la aceste jocuri.

În tinerețe, mă întorceam adesea cu gândul la pustnicii din Șantar. Cândva, surghiunul lor mi se păruse de neînțeles, ba chiar înspăimântător. Să te rupi de societate, să te claustrezi între gheţuri, pe o insulă în mijlocul unui ocean dezlănţuit! Să refuzi spectacolul pasionant al vieţii, verva şi rivalitățile ei! Aveam, pe vremea aceea, vârsta când pluralitatea uluieşte, iar varietatea posturilor intoxică. Când schimbarea de rol dă iluzia libertății. Când multiplicarea propriei persoane în mii de relaţii este percepută ca o comoară a existenţei.

Aveam impresia că trăiesc tot ceea ce Garţev şi Elkan nu vor cunoaşte vreodată.

Apoi, ignorându-mi vanitatea, ecuaţia s-a inversat: fiece zi mă îndepărta şi mai mult de şansa de a trăi şi de a înţelege ceea ce ei trăiseră şi înţeleseseră.

Nu. Nu era vorba de numărul de „experienţe" – o valoare atât de dragă modernității. Nici de o înţelepciune nebuloasă, rod al experienţelor exotice. Traiul lor cotidian, aspru şi simplu, nu aspira către nici un scop exemplar. Aveau nevoie de nişte mică de calitate pentru ferestrele casei şi, când soseau gerurile năprasnice, trebuiau să instaleze „geamurile duble", traforate

din plăci de gheață. Când li se isprăveau gloanțele, vânau cu arcul, iar Garțev ajunsese să prefere acest tir insonor. Când era maree joasă, peștii rătăciți printre stânci puteau fi lesne prinși, iar toamna, pădurea era plină de fructe. Elkan pregătea „pâinea" casei: pateu de cereale, ciuperci, muguri de conifere...

Îmi amintesc că, vorbind despre această viață, Garțev mi-a mărturisit, cu o uimire senină: „N-aș fi crezut în veci că oamenii au nevoie de atât de puțin".

După dispariția epocii staliniste, situația s-a schimbat. Garțev se ducea de-acum pe continent, la Tugur, unde oamenii își închipuiau că este paznic de vânătoare, ba ajungea chiar și la Nicolaevsk. Totuși, se întorcea la Șantar din toate aceste rare călătorii ca „un somnambul care se trezește", spunea el. Iar veștile care le veneau din afară dovedeau că oamenii rămăseseră fideli obiceiurilor: de la războiul din Coreea încoace, fuseseră fabricate suficiente bombe cât să carbonizeze planeta de o sută de ori. Până una-alta, satele, cu locuitori cu tot, erau pârjolite cu napalm, pădurile erau preschimbate în deșert, iar oceanele în depozite de reziduuri. Ziarele cumpărate la Nicolaevsk vorbeau despre războiul din Vietnam, despre poluare, teste nucleare, despre un combinat de celuloză, lângă Baikal, care depășise planul cincinal, despre populația planetei care tindea spre patru miliarde...

Toate aceste rele ale pământului nu excludeau însă un rău mai mărunt, aproape legitim în banalitatea sa umană. Care, de pildă, sălăşluia în acel bărbat aflat la volanul unui autoturism de teren. Într-o dimineaţă, Garţev l-a întâlnit la ieşirea din Tugur. „Lucrez la Ocolul silvic, a declarat respectivul şefuleţ. Îi ştiu pe toţi paznicii de vânătoare, dar pe tine nu te-am văzut până acum!" Şi l-a privit cu aer trufaş, cu ostilitate de inchizitor.

Continuându-şi drumul, Garţev şi-a amintit de Luskas, de Ratinski... Aceeaşi fibră umană, făcută din suspiciune, agresivitate, perfidie. „Stalin a murit. Au trecut douăzeci de ani de-atunci. Şi ăsta, mai marele peste brazi, încă mai caută să scoată din bârlog duşmani ai poporului..."

În ziua aceea, din pricina orei fluxului, Garţev a părăsit continentul pe la scăpătat. Barca lui cu pânză pătrată a făcut faţă hulei, s-a strecurat la adăpostul Insuliţei de Miazăzi, s-a îndreptat spre Belitci. Prin ceaţa care acoperise arhipelagul, a desluşit trei puncte luminoase. Un triunghi de focuri. „Constelaţia cerului nostru", şi-a zis el, cu o duioşie care nu purta nume în lumea pe care tocmai o părăsise.

În exilul lor, mă fascina mai ales provocarea disperată pe care o lansaseră destinului. Frumoasa nebunie a evadării lor...

Am avut nevoie de ani buni ca să pricep: nu, viața noastră, a celorlalţi, era smintită! Desfigurată de o ură nesfârşită şi făcând din violenţă o artă existenţială, împotmolită în minciuni cuvioase şi în realitatea obscenă a războaielor. Îmi amintesc că i-am pomenit cândva despre asta unei prietene americane, pacifistă convinsă. Mi-a replicat pledând pentru nevoia „bombardamentelor umanitare"... Nu mai ştiu dacă, pe-atunci, era vorba despre Belgrad sau despre Bagdad. În mod ciudat, mi-a amintit de subiectul tezei pe care o scrisese pe vremuri Pavel Garţev, da, „legitimitatea violenţei revoluţionare"...

Nu cei doi fugari se rătăciseră într-o evadare sinucigaşă, ci omenirea însăşi.

Presimţirea acestei stări de fapt s-a şters în mine odată cu inevitabila acceptare a regulilor jocului. Puţinele ecouri care-mi mai aminteau de povestea nocturnă a lui Garţev se preschimbau în regrete şi în reproşuri: era posibilă o altă viaţă, Elkan şi Garţev o demonstraseră cu umilele lor mijloace de surghiuniţi, dar nimeni nu avea s-o ştie, iar lumea avea să-şi continue

deriva, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de arhipelagul Şantar.

M-am întors în Extremul Orient în august 2003, patruzeci de ani după întâlnirea cu Pavel Garţev. Un ziar rusesc anunţa construirea unei centrale mareomotrice în golful Tugur. Era prin urmare ultimul prilej să revăd trecutul, mai mult sau mai puţin intact.

Aveam slabe speranţe să-i găsesc în viaţă pe exilaţii din insulele Şantar. Clima extremă şi lipsurile nu prea încurajau longevitatea.

Ajuns la Tugur, am observat că satul nu fusese marcat de mişcările politice. Aici, erau traduse printr-o simplă schimbare de firme: adjectivul „sovietic" fusese înlocuit prin „rusesc". Fierăria, hogeacul meu de pe vremuri, părea mai veselă şi, zugrăvită cum era, devenise garaj pentru maşini 4×4. Cel mai important, nu se vedeau urmele devastatoare ale nici unui şantier.

Un soare palid, nesfârşitul întinderii marine şi, în spate, eterna aşteptare a taigalei. Timpul suprimat.

Saşa, de douăzeci şi şapte de ani, de la care am închiriat o cameră, trăieşte într-o izbă mare, în afara satului, împreună cu soţia şi cei doi fii ai lor. Mi-am zis că nevastă-sa, de origine nivkh – una dintre populaţiile autohtone – seamănă probabil cu Elkan: un chip frumos cu trăsături fine, ochi migdalaţi, pometii tăbăciţi de soare şi de vânt. În mod limpede, soţul

are origini amestecate. Înalt – trăsătură neobișnuită pentru băștinași –, ochi înguști și foarte negri, o aparență mongoloidă și, prin contrast, părul deschis la culoare, roșcat.

Simțindu-se privit, mă lămurește, fiind în egală măsură stânjenit că-și comentează aspectul și mândru că mă inițiază în tainele locului.

— Pe-aici sunt oameni cu sânge scandinav. Eu, bunăoară...

— Scandinav?

Gândindu-mă la cei unsprezece mii de kilometri dintre Suedia și Extremul Orient, scrutez fizionomia gazdei mele: siberianul ăsta să fie un urmaș al vikingilor?

A zâmbit, încântat că mă poate impresiona.

— Ați auzit de Lindholm? Navigatorul Otto Lindholm. Un finlandez care a explorat coastele de pe-aici și care s-a stabilit până la urmă la Vladivostok. Marinarii lui l-au urmat și s-au căsătorit cu femei de pe la noi. Lindholm era celebru înainte de Revoluție, a ajutat mult flota rusească, iar țarul Nicolae al II-lea îl considera prietenul său. De altfel, strâmtoarea dintre continent și arhipelagul Șantar îi poartă numele...

Sașa continuă să-mi povestească despre curiozitățile istoriei locale, dar eu nu mă gândesc decât la ceva fundamental: ar putea să mă conducă până pe insula Belitci? Știe cumva dacă Elkan și Garțev mai sunt pe-acolo?

Cum tocmai a evocat arhipelagul, reiau subiectul, cam în pripă:

— Ar fi oare... posibil să traversăm strâmtoarea asta? Ca să ajungem... nu știu... pe Belitci, de pildă?

Și după patruzeci de ani, simt în mine teama că aș putea trăda secretul exilaților.

Sașa își întoarce privirea și se adresează copiilor, care desfășoară pe podea o frânghie încolăcită în jurul unei ancore:

— Hai, băieți, isprăviți mâine. Acum e vremea să mergeți la culcare.

Soția lui se ridică, își împinge odraslele spre ieșire și părăsește odaia. Prin urmare, subiectul se cuvine discutat doar între bărbați.

— Pe apă, Șantar cea Mare se află la mai bine de o sută de kilometri. E ceva de mers... De cum ieși din golful Tugur, curenții te duc mai repede decât un remorcher. Șantar cea Mică e mai aproape, dar între ea și Belitci se află un culoar foarte primejdios, unde riști să-ți lași pielea. Ca să nu mai vorbesc de stânci, sunt o puzderie la suprafață – nici n-apuci să-ți aprinzi o țigară, că te și trezești cu coca sfărâmată! Pe urmă, ca să te întorci pe continent, slabe speranțe! Nu există rețea pentru telefoane mobile. Așa că, înaintea echipelor de salvare, o să ajungă urșii...

Mi se pare inadmisibil să plec din Tugur fără să fi văzut insulele Șantar. Poate că refuzul lui Sașa fusese

doar un mod de a-şi negocia retribuţia. O iau pe ocolite, de teamă să nu-l rănesc:

— Ascultă... Înţeleg că nu-i uşor să găseşti benzină pe-aici... Achit eu totul. Şi dacă-i nevoie de-un bacşiş pentru şeful administraţiei, se rezolvă...

Se îndreaptă în scaun, posomorât. Încurcasem probabil borcanele: o călătorie spre Şantar n-avea legătură cu condiţiile materiale.

Vocea i se înstrăinează şi cred, preţ de o clipă, că o să reteze discuția cu un „noapte bună!"

— Arhipelagul nu e o destinaţie ca toate celelalte... Trebuie calculate mareele, iar vântul de nord-vest e-un blestem, vine dinspre munții Iakuţiei...

Îmi reprim orice comentariu, ca să nu-i forţez mâna.

— Bine, dar... la urma urmei de ce vreţi să mergeţi în insule? întreabă el cu o ciudată gâtuire a vocii.

Să-i povestesc că sunt etnolog şi pasionat de populaţiile autohtone din Extremul Orient, în special de negidali? O astfel de minciună, ştiu prea bine, mi-ar condamna proiectul. Cu atât mai mult cu cât bejenia lui Garţev şi a lui Elkan n-avea nimic de-a face cu exotismul folcloric al şamanilor și cu sărbătorile Ursului... Mă hotărăsc să-i spun adevărul.

— Uite... I-am cunoscut pe cei doi care locuiau pe insula Belitci...

Vorbele lui Saşa au răsunat ca un ecou:

— Şi eu i-am cunoscut...

Dându-mi seama că nu o văzusem vreodată pe Elkan, mă corectez și îi destăinui întâlnirea mea din taiga cu Garțev și conversația noastră nocturnă...

Constat că, pentru un tânăr, întâmplările astea îndepărtate sunt deja o legendă. Dar și un zălog de încredere, o spovedanie între inițiați.

Mânați de aceste amintiri comune, mergem afară, spre mare, de parcă trecutul ar fi trebuit neapărat să se întrupeze în această seară de august. Lumina decupează, spre apus, umbra munților, crenelurile violet ale taigalei. Sașa pare să-și caute cuvintele, ceea ce mă face să cred că nu a avut până acum prilejul să depene această poveste.

— Când s-a dezmembrat URSS-ul, aveam paisprezece ani și trăiam la Nicolaevsk. Balamucul a fost mai mare acolo decât la Moscova. S-au închis toate întreprinderile. Se trăia din bișniță, fiecare în cotlonul lui. Oamenii beau și se sinucideau de disperare. Câtva timp, părinții mei au rezistat, apoi au făcut precum ceilalți: alcool, mici gheșefturi ca să-și ia o sticlă în plus. Într-o dimineață, au fost găsiți morți de frig într-o stație de autobuz. Trăiam deja pe stradă, într-o gașcă care vindea droguri. Încercasem prafurile încă de-atunci și n-aș fi putut să fac rost dacă, într-o zi... De fapt, am pus ochii într-un magazin pe un tip care părea vânător de samuri sau căutător de aur. I-am umflat rucsacul, am fugit și, nu știu cum, dintr-odată, m-am trezit că nu e în spatele meu, ci

chiar în față. Șmecherie de vânător. M-a înșfăcat de guler și mi-a spus cu mult calm: „Ori vii cu mine, ori te ucid". Nu prea aveam de ales și, oricum, nu era mare diferență între dormitul în taiga și cel într-o pivniță igrasioasă, așa cum făceam de câteva săptămâni... Ne-am dus cu elicopterul la Tugur, am mers trei zile prin pădure și, în sfârșit, am traversat cu barca până pe insula Belitci... Am stat acolo nouă luni. Seară de seară, Garțev îmi preda lecții la toate materiile de la care chiulisem la școală. Elkan m-a învățat să cunosc taigaua, de care mă ferisem mereu, ca orice orășean. La începutul verii următoare, Garțev m-a adus înapoi la Nicolaevsk și m-a băgat într-un internat unde, datorită lecțiilor lui, am putut să sar un an. Mai târziu, la universitatea din Khabarovsk, aveam impresia că nu pot învăța nimic mai mult decât ceea ce-mi dezvăluise arhipelagul. Am părăsit facultatea și m-am stabilit aici, la Tugur – tocmai aveau nevoie de un paznic de vânătoare. Câte o dată sau de două ori, în fiecare vară, mă duceam în Șantar. Uneori, Garțev și Elkan veneau să-și petreacă o noapte pe la noi, atunci când vremea rea îi bloca pe continent. Simțeam însă că adevărata lor viață era acolo...

Tace. Nu se mai aude decât foșnetul valurilor care, pieziș, netezesc nisipul, și chemările scurte aruncate de păsări între cel de pe urmă licăr al oceanului și întunericul care stăpânea taigaua. Desigur, vreau să-l întreb dacă perechea mai trăiește încă în Șantar, dar

tăcerea lui e prea încărcată de vorbe nerostite. Prefer să mă întorc la trecut.

— Le era greu să supraviețuiască acolo, nu-i așa?

Cu un zâmbet neașteptat, Sașa și-a reluat povestea:

— Pe Belitci se află un deal mai înalt de patru sute de metri. Garțev montase acolo o elice, un generator și, cum insulele nu duceau niciodată lipsă de vânt, obțineau niște curent electric, cât să aprindă două becuri. Mulțumită acelei moriști, puteam citi seara...

Începe să vorbească mai iute – zorit, ai fi zis, să amintească toate amănuntele, înainte să se șteargă. Parâmele, foarte trainice, pe care Elkan le confecționa din taluri lungi de alge împletite și uscate... Casa lor de lemn, cu „dublă carcasă", cum spunea Garțev, pentru că, în loc să-și fi abandonat primul refugiu, l-au înconjurat cu galerii acoperite, inserându-l într-o casă mai amplă, iar noua locuință îmbucată devenea astfel invulnerabilă la cele mai cumplite furtuni de zăpadă... Foca aceea tânără pe care o salvaseră de sub colții lupilor... Și balenele cenușii care veneau să șuiere la câțiva pași de golful lor. Cățărată pe o stâncă, Elkan le imita respirația și, în nopțile de vară, mângâia spinările puilor de balenă adormiți...

Sașa istorisește haotic, amestecând întâmplări reale și visate, ceea ce mă face să bănuiesc că exaltarea lui de povestitor încearcă de fapt să întârzie veștile despre soarta exilaților.

Dintr-odată, vorba i se poticnește, de parcă ar fi întâlnit un obstacol: cum să exprime misterul vieții lor?

Necăjit, pășește pe țărm, de parcă vrea să se apropie de arhipelagul rătăcit în spatele orizontului oceanic.

— Finalul acestei povești e simplu. Lor, care supraviețuiseră persecuțiilor staliniste, nu le trecuse o clipă prin gând că răul cel mare de-abia acum avea să vină, în epoca noastră liberală. Cu doi ani în urmă, o companie ruso-chineză și-a propus să inițieze niște croaziere pe marea Ohotsk, de genul „Hai, distrați-vă privind vulcanii din Kamceatka și orașul Magadan, fosta capitală a gulagului sovietic". Prevăzuseră și o escală în Șantar. Organizatorilor nu le trebuiau doi bătrânei care se cramponau de insula lor. Au încercat să-i alunge, propunându-le ceva bani. Răspunsul a fost limpede: nici vorbă de gloate de turiști pe aceste meleaguri vulnerabile. După vreo săptămână, a descins acolo o ceată de musculoși, a avut loc un schimb de focuri. În clipa aceea mă aflam la Nicolaevsk. Am sărit în barcă și m-am repezit spre arhipelag...

Trage adânc aer în piept, își drege glasul, dar o coardă vocală scoate doar un sunet dogit.

— Casa le fusese incendiată, cei trei câini ai lor împușcați. N-am reușit să dau de barca lui Garțev. Nici de trupurile lor. Fuseseră aruncate în mare sau îngropate în taiga? Habar n-am... Însă...

Tuşeşte, vrând să-şi ascundă mâhnirea.

— Însă ştiam că Garţev şi Elkan, în ciuda vârstei, nu era nişte oameni care să se dea bătuţi. Mi s-a povestit că ticăloşii ăia care-i atacaseră au ajuns până la urmă la dispensarul din Tugur, ca să-şi oblojească rănile pricinuite de săgeţi. Nu, cei doi nu s-ar fi lăsat ucişi fără să se împotrivească... În plus, Garţev mai avea o barcă, ascunsă într-un golf, la câţiva kilometri de casă. M-am dus după ea...

Vocea lui urcă emoţionată, dar începe să tremure.

— Barca nu mai era colo! Da, scăpaseră, sunt convins... Unde-ar fi putut să se ducă? Erau nenumărate posibilităţi. În primul rând, tot în arhipelag. Are cel puţin cincisprezece insule. E-adevărat că, în acest caz, s-ar fi arătat până acum. Ar fi venit la mine, în Tugur. E, prin urmare, mai probabil să fi părăsit arhipelagul. Au navigat de-a lungul coastei, întâi către vest, apoi urcând spre nord. Sunt pe-acolo o groază de locuri complet neumblate. Ori poate, împinşi de vântul sudic, au ajuns pe insula Sfântului Iona...

Şi-a luat un răgaz, s-a aşezat pe un trunchi de copac aruncat pe ţărm, cu fruntea plecată, conştient desigur de fragilitatea tuturor acestor soluţii de salvare... Insula Sfântului Iona... Un bloc de stânci în mijlocul mării îngheţate – până şi unui vapor puternic şi bine echipat i-ar trebui săptămâni în şir ca să-l repereze. Acul în carul cu fân.

Sașa știe prea bine că așa stau lucrurile, dar vrea să păstreze o rază de speranță. E mai mult decât simpla dorință de a nu-i părăsi în uitare și moarte pe cei doi surghiuniți. Mai degrabă un vis care-l ajută să trăiască: lumina palidă a unei dimineți, vela pătrată, două siluete într-o barcă, apropierea înceată a unei linii de coastă.

S-a lăsat noaptea. Deasupra munților pare să pâlpâie o constelație, ce mă duce cu gândul la focurile rânduite triunghiular, în semn de recunoștință...

Sașa se ridică, rotește capul spre dreapta, spre stânga, privește bolta. Vocea îi e nesigură, de parcă i-ar fi teamă că nu își poate îndeplini promisiunea:

— Putem pleca mâine. Cât se poate de devreme. Către orele trei și jumătate. Măcar să vedeți Belitci. Insula lor...

Rămân treaz, cu memoria străbătută de imagini din ce în ce mai clare. Un pescar căruia Garţev şi Elkan îi dau ajutor. Îl îngrijesc, îl duc înapoi pe continent, întrebându-se dacă nu avea să-i denunţe. Naufragiatul păstrează secretul, iar ei nu sunt siguri dacă e vorba despre sfârşitul unei epoci de delaţiuni silite ori pur şi simplu despre cinstea unui om... Trei ani mai târziu, în timpul unei ierni neînchipuit de aspre, omul se întoarce la ei, după un drum cu schiurile de vreo sută de kilometri: „Am vrut doar să văd dacă duceţi lipsă de ceva..."

Într-o zi, o furtună de zăpadă le smulge acoperişul, se refugiază în „casa interioară", străvechea inimă a locuinţei...

Aici, în acest bârlog, vorbesc despre trecut. Nu ca să-şi învie reproşurile faţă de prigonitorii lor, ci doar ca să se mire în faţa mulţimii de potriviri pe care le ticluieşte viaţa. În 1952, în mijlocul războiului din Coreea, rezervistul Garţev ajunge într-un cantonament unde soldaţii sunt instruiţi să facă faţă unui război nuclear. Din pricina acestor manevre, populaţia locală de negidali a fost strămutată, alungată de pe pământurile ei... Oamenii sunt resemnaţi, acceptă

să intre într-un colhoz. O tânără, Elkan, se împotrivește, se răscoală, așa că e trimisă într-un lagăr. În timpul transferului, evadează și, la vreme de noapte, străbătând zona cantonamentului, aude niște strigăte – care veneau „de sub mine", așa cum avea să-i povestească mai târziu lui Garțev. Vede o gaură în pământ și, fără să știe că-i o gură aerisire, dă la o parte bulgării de țărână care o astupaseră. Adăpostul numărul nouăsprezece...

Își amintesc de el zâmbind. Furtuna zgâlțâie ușa, geamurile de mică zăngăne sub rafalele de omăt. Câinii dorm în preajma focului. În ceainic fierbe licoarea lor de ierburi și muguri. În liniștea nopții, când se domolește vântul, se aud trosnete – trunchiurile copacilor pocnesc sub presiunea sevei înghețate. „Prin urmare, își spune Garțev, e fără un sfert sau fără zece..." Strânge, prin întuneric, mâna lui Elkan, care doarme, cu pletele lungi și negre strălucind în lumina lunii. „Aici o să trăim", își amintește el. Și își dă seama că aici, în Șantar, a înțeles cu adevărat sensul acestui cuvânt...

Și-apoi, există stânca aceea pe un colț al insulei. Primăvara, când suflă vântul dinspre nord-vest, oceanul se dezlănțuie în zona acelui promontoriu, spuma valurilor îngheață în aer și arde fața celui care se încumetă să navigheze în acel infern de sloiuri. Ocolind promontoriul, pătrunzi într-un golf apărat de faleze înalte. Soare, calm, o mare ca oglinda, e aproape cald, ai zice că-i vară. Elkan vine adesea aici să-l aștepte pe

Garțev, când se întoarce de pe continent... Locul cu pricina pare să ignore crivățul dar și cruzimea lumii. Ori timpul însuși.

Dintr-odată, ca o revanșă a realității, aud vorbele lui Sașa: sihaștrii din Șantar au fost uciși. Sau – slabă speranță – au izbutit să fugă cu o ambarcațiune de cinci metri lungime pe o mare care, an de an, înghite zeci de vapoare. Chiar dacă această ultimă evadare ar fi reușit, ce ironie! Scapă întorcându-se spre pământurile unde se ridicau, pe vremuri, turnurile de veghe ale lagărelor...

Sașa mă trezește către orele trei ale dimineții. Întunericul din spatele ferestrelor e compact, ca tăciunele, ca și cum taigaua ar fi încercuit, între timp, casa. În timp ce beau un ceai tare și foarte dulce, îmi închipui călătoria noastră prin această noapte îndoliată, ca o ceremonie funebră de adio.

La începutul cursei, această impresie nu-mi dă pace. Vasul înaintează în zgomotul monoton al celor două motoare exterioare, Sașa tace cu privirea fixată pe linia întunecată a coastei care, în dreapta noastră, se întinde imobilă și mohorâtă. Încerc să străpung întunericul, să deosebesc reperele care ne călăuzesc, dar tenebrele litoralului ascund hotarul dintre apă, țărm și, în depărtare, păduri și munți. Înainte de plecare, am cercetat harta: satul nostru se află în adâncul unui golf, de fapt al unui vast fiord, din care

va trebui să ieşim urcând de-a lungul coastei preț de vreo cincizeci de kilometri. Garțev şi Elkan acopereau această distanță pe jos, prin pădure, până în punctul cel mai avântat, care forma o peninsulă. După trei zile de mers prin taiga, nu le mai rămânea decât să traverseze strâmtoarea Lindholm, cu o lățime de doar şase sau şapte kilometri.

— Dormiți oleacă, mă sfătuieşte Saşa, mai avem două ore bune până să se lumineze nițel. După ce părăsim golful, n-o să mai avem prilejul să ne odihnim.

Mă lungesc pe o banchetă îngustă, în fața locului său de pilotaj. Cabina e înghesuită, cu tavan jos şi nu văd nimic care să semene cu un aparat de emisie-recepție... Somnul mă cuprinde ca o mângâiere pe capul unui copil: să nu-mi mai fac griji pentru nimic, să nu mă mai gândesc la primejdii, să mă cufund în vibrația liniştitoare a mecanicii. Ştiu că avem o viteză de circa treizeci de kilometri pe oră, încerc să calculez durata călătoriei, mă încurc, ațipesc.

Izbitura mi se transmite în tot trupul. Vasul îşi schimbă traiectoria, descriind o eschivă circulară menită să amortizeze următorul val. Mă ridic în capul oaselor, cu fruntea lipită de geamul cabinei. Îndărătul jerbelor de stropi se dezvăluie o luminescență surie, în care reliefurile, nuanțele şi distanțele nu se deosebesc. Cerul şi oceanul împreunate în acelaşi cenuşiu

de cositor. O foiţă de algă, lipită de geam, se zbate, zvâcneşte şi, până la urmă, îşi ia zborul, dusă de o rafală...

— Am ieşit din golful Tugur, îmi strigă Saşa printre trepidaţiile motorului. Acum e-acum!

De parcă i-ar fi înţeles vorbele, un val loveşte din faţă, vasul plonjează, o trombă se prăvăleşte pe spatele cabinei, în partea deschisă, lăsând să pătrundă un şuvoi pe sub uşă.

— Trebuie să scoatem apa!

Saşa împinge cu piciorul spre mine o găleată de plastic. Deschid unul dintre batanţii uşii şi, instinctiv, mă dau înapoi, încercând să găsesc un sprijin cu mâna rămasă liberă.

Privind dinăuntru, totul se contopea în aceeaşi fluiditate lividă. Afară, această monotonie se sparge – marea se zburleşte, explodează, e brăzdată de creste de spumă, se umflă într-o rapidă dospire a maselor de apă care-şi arată măruntaiele verzui, mă biciuieşte cu sare, împingând vasul într-o lunecare piezişă, care îl izbeşte de un val în rostogolire. Deasupra noianului, cerul îşi păstrează seninătatea nepăsătoare, de culoarea oţelului de la un cap la altul: o oglindă mată care reflectă un fir de praf – vasul nostru – pierdut în mijlocul genunii. Încă nu s-a ridicat soarele, iar această limpezime fără nuanţe pare a unei planete necunoscute, acoperite în întregime de un ocean primordial...

Reușesc să mai arunc din apa care se revarsă fără încetare în spatele cabinei. Vântul umed mă orbește, alunec, mă încovoiez, car din puhoiul care mătură vasul de la un cap la altul. Un val mai țeapăn ridică pupa – elicele motoarelor, rămase în aer, se ambalează zbârnâind isteric. Mă las pe vine ca să nu cad și, chiar în clipa aceea, Sașa, deschizând ușa, urlă spre mine:

— Înăuntru, repede! Vine un „suloi"!

În cabină, din pricina scăderii bruște a vitezei, mă poticnesc și cad pe o banchetă. Îndărătul ușii, cu un batant rămas înțepenit, văd un perete lichid cum se ridică la babord, foarte aproape de vas. Un val de patru metri care pare încremenit, precum un ecran de-a lungul căruia lunecăm, în luptă cu un curent invizibil. Zidul e aproape transparent și adâncul lui de jad e străluminat de răsăritul soarelui – pentru o clipă văd chiar fulgerul argintiu al unui pește...

Sașa rotește volanul spre dreapta, vasul se înclină, o cascadă năprasnică se sparge în partea din spate. Nu mai înaintăm, ne învârtim în loc pe o mare care fierbe. „Suloi!", strigă din nou Sașa, dar îi surprind în ton mai puțină îngrijorare decât înainte. Acum manevrează stând în picioare, scoțându-și capul prin trapa pe care a deschis-o în acoperiș. Pletele lui roșcate de „scandinav" fâlfâie în aerul sărat.

Vântul începe să slăbească. Mă strecor afară și nu mai recunosc marea. E despărțită în două de un hotar:

învolburată și întunecată în zare, liniștită precum oglinda unui eleșteu aici unde ne aflăm. Întorc fața spre proră și, năucit, neîncrezător, încerc să cuprind totul dintr-o singură privire. Deasupra noastră se află o faleză de jasp arămiu, precum o navă. Păsările îi vrăstează suprafața cu albeața aripilor. Insula e în fața noastră, i se zăresc limpede pădurea, munții și salba de stânci ce abia își scot colții din apă. Colți pe care Sașa reușește să-i ocolească, scăzând și mai mult viteza.

Debarcăm într-un golf, tragem vasul între două stânci și, împleticindu-ne, facem primii pași pe țărmul insulei Belitci.

— Poftim... Ăsta-i tărâmul lor...

Sașa abia șoptește, de parcă i-ar fi teamă să nu rănească peisajul cu vorbele lui.

Aș vrea să alerg de-a lungul țărmului, să dau înconjurul insulei, să străbat pădurea, da, să văd totul, să împărtășesc din toate! Sașa îmi ghicește nerăbdarea, fața i se crispează și, întorcându-se spre nord, arată cu degetul spre un orizont noros, tulbure.

— Cu vântul ăsta de-acum, într-un ceas suntem ciuciulete...

Mă lasă la poalele stâncilor și se duce spre vas. Una dintre elice și-a rupt palele într-o stâncă, trebuie înlocuită.

Vântul abia se simte sub faleză, iar piatra ei s-a încins de la soare. Mă lipesc cu spatele de suprafața

ei ciobită, nu mai am nici un chef să plec de-aici și să cercetez împrejurimile. Simt că intimitatea celor doi exilați trebuie să rămână cu orice chip neștirbită. Mai ales după moartea lor. Sau după plecare? Mă gândesc la casa incendiată, la vestigiile unei vieți care vor alimenta în curând curiozitatea și blițurile turiștilor.

Elkan și Garțev... Ce-o să rămână cu adevărat din prezența lor sub acest cer, pe această insulă lungă de doisprezece kilometri, pierdută într-un ocean când turbat, când încremenit de gheață. Sașa mi-a vorbit despre bârnele făcute scrum ale locuinței lor, despre bărcile dispărute, despre împrăștierea obiectelor de trai...

Prin urmare, nimic din toate astea? Chiar nimic? Nici o urmă?

Încerc să îmi închipui dragostea lor, tandrețea dintre ei. Știu însă prea bine că această reconstrucție sentimentală nu va desluși în veci esența legăturii lor. În cel mai bun caz, ar putea să ne domolească tristețea. A mea, a lui Sașa...

Închid ochii în fața luminii răsfrânte de apă. Marea leagănă ușor pietricelele țărmului... Elkan aștepta aici ivirea velei pătrate. Când ajungea la extremitatea continentului, Garțev aprindea trei focuri și, dacă marea era prea agitată, triunghiul vestea, preț de mai multe zile, apropiata lui întoarcere. Soarele se arăta din nou, oceanul se liniștea și Elkan venea în acest golf apărat

de faleză. Urmărea prin aerul împâclit linia velei şi, atunci când barca trăgea la ţărm, înţelegeau amândoi că acea clipă luminată de jasp arămiu era chiar sensul vieţii lor. Al acestei alte vieţi.

Începe să plouă, mai repede decât prevestise Saşa. O ploaie deasă, monotonă, a cărei cortină argintie potoleşte vântul şi hula. Plecăm de îndată, de teamă să nu ne prindă noaptea. Saşa stă în picioare, cu fruntea iţită prin trapa cabinei, cu mâinile aproape nemişcate pe volan. Împietrit cum e, seamănă într-adevăr cu unul dintre strămoşii săi vikingi rătăciţi prin aceste mări ale Extremului Orient, mai îndepărtate decât Groenlanda sau decât America... Mă instalez în spate, ca să pot privi insulele care dispar încet în şiroirea mohorâtă a ploii.

Şi nu-mi dau seama că, în loc să pătrundă în golful Tugur, Saşa o cârmeşte spre stânga, către vârful peninsulei.

Coborâm pe ţărm şi, fără să ne vorbim, adunăm nişte vreascuri şi aprindem trei focuri în faţa insulei Belitci.

Singura scrisoare care mi-a sosit din Tugur avea doar câteva rânduri, Saşa îmi scria că un pescar care dăduse ocol arhipelagului înaintea venirii gheţurilor zărise o barcă cu pânze pătrate înspre coasta de nord a capului Lindholm.

Citind vorbele acestea, atât de greu de crezut şi de pline de speranţă, mi-am zis că apariţia acelei bărci în brumele luminoase ale insulei Şantar e fără îndoială cea mai frumoasă urmă pe care o dragoste e în stare s-o lase printre muritori.

[illegible]

În seria ACTUAL

au apărut:

Bernhard Schlink – *Femeia de pe scări*
Mary Chamberlain – *Croitoreasa de la Dachau*
Patti Smith – *Torcătoarea de vise*
Andreï Makine – *Patria locotenentului Schreiber: romanul unei vieți*
Hiromi Kawakami – *Prăvălia de mărunțișuri a domnului Nakano*
Emir Kusturica – *Străin în căsnicie*
Hélène Grimaud – *Lecții aparte*
Irvine Welsh – *Viața sexuală a gemenelor siameze*
Nuruddin Farah – *Ascuns la vedere*
Natsuo Kirino – *Insula Tokyo*
György Dragomán – *Rugul*
Brooke Davis – *Obiecte pierdute*
Milena Busquets – *Până și asta o să treacă*
Margaret Mazzantini – *Splendoare*
Jean Mattern – *Septembrie*
David Cronenberg – *Mistuiți*
Philippa Gregory – *Blestemul regelui*
Harper Lee – *Du-te și pune un străjer*
Ali Eskandarian – *Anii de aur*
Viktor Remizov – *Cenușă și țărână*
Anchee Min – *Sămânța încolțită*
Takashi Hiraide – *Pisica musafir*
Zeruya Shalev – *Durere*

Tracy Chevalier – *La marginea livezii*
Saud al-Sanousi – *Tulpina de bambus*
Elif Shafak – *Bastarda Istanbulului*
Roy Lewis – *Cum l-am mâncat pe tata sau Omul evoluției*
Christine Angot – *O iubire imposibilă*
Maria Duenas – *Cumpătarea*
Burhan Sonmez – *Istanbul Istanbul*
Florian Illies – *1913: Vara secolului*
Yann Martel – *Munții Înalți ai Portugaliei*
Philippa Gregory – *Îmblânzirea reginei*
Ngũgĩ wa Thiong'o – *Un bob de grâu*
Jonathan Franzen – *Puritate*
Susan Abulhawa – *Albastrul dintre cer și ape*
Patti Smith – *Trenul M*
Michele Mari – *Roderick Duddle*
Simon Liberati – *Eva*
Philippe Besson – *Rătăcitori prin Lisabona*
Irina Teodorescu – *Blestemul tâlharului mustăcios*
Jón Kalman Stefánsson – *Tristețea îngerilor*
David Duchovny – *Bucky F*cking Dent*
Charles Bukowski – *Dragoste la 17,50 $*
Ian McEwan – *Coajă de nucă*
Anna Gavalda – *O viață mai bună*
Eowyn Ivey – *Spre marginea luminoasă a lumii*
Geraldine Brooks – *Poporul cărții*
Dorit Rabinyan – *Viața dincolo de graniță*
Clara Usón – *Fiica Estului*
Asko Sahlberg – *Irod*
Andrei Makine – *Arhipelagul altei vieți*

în pregătire:

Philippa Gregory – *Trei surori, trei regine*

www.polirom.ro

Redactor: Magda Răduţă
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Radu Căpraru

Bun de tipar: aprilie 2017. Apărut: 2017
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la Tipografia REAL

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA